

146071

**SINIF ÖĞRETMENLERİNİN SINIF İÇİNDE ETKİLİ İLETİŞİM
ORTAMI YARATMA VE İLETİŞİMDE FIRSAT EŞİTLİĞİ
SAĞLAMA BECERİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

F. Birsen OLGUN

Cumhuriyet Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

**Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin Eğitim Bilimleri Anabilim
Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı İçin Öngördüğü**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Olarak hazırlanmıştır.

146071

TEZ DANIŞMANI

Yrd. Doç. Dr. Hakkı KIZILOLUK

SİVAS

TEMMUZ -2005

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Birsen Olgun tarafından yapılan bu çalışma jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Ana Bilim dalı Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

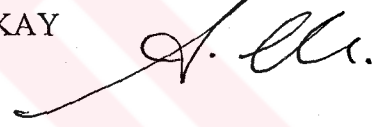
Başkan Yard. Doç. Dr. Hakkı KIZILOLUK

Üye Yrd. Doç. Dr. Erdal TOPRAKÇI

Üye Yrd. Doç. Dr. Arzu TAŞDELEN KARÇKAY

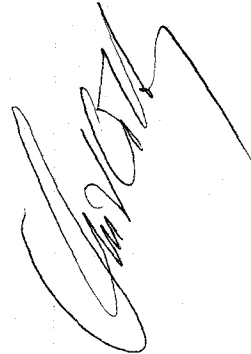
Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

...../...../ 2005

Doç Dr. Nevzat GÜLDİKEN

Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Bu araştırmanın Şekillenmesinde ve yürütülmesinde emeği olan Sivas ili merkezinde görev yapan tüm sınıf öğretmenlerine ve özellikle yardımlarını esirgemeyen Gaziköy İlköğretim okulunda çalışan öğretmen arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Tarzları, ilgileri ve birikimleriyle ufkumu genişleten, mesleğime ve yaşama farklı bir bakış açısı kazandıran sayın hocalarım Yrd.Doç.Dr. Ahmet ÇOBAN, Yrd.Doç Dr. Erdal TOPRAKÇI ve Prof.Dr.Nevzat BATTAL'a çok teşekkür ederim.

Her zaman yanımda olarak beni destekleyen, sevgili annem Zübeyde, babam Kanber, abim Fevzi ve kardeşim Uğur OLGUN'a teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca sevgi ve güzellik saçan gözlerine her baktığımda hayatıma anlam katarak beni mutlu eden, mesleğimi sevdiiren canım öğrencilerime çok teşekkür ederim.

Varlığı, desteği, özverisi ve yardımlarıyla yol gösteren, her zaman örnek aldığım , birlikte çalışma onuruna eriştiğim için mutluluk duyduğum sayın danışmanım, değerli hocam Yrd.Doç.Dr. Hakkı KIZILOLUK'a ise sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

F.Birsen OLGUN

ÖZET

Bu araştırmada ; İlköğretim I.kademesinde görev yapan sınıf öğretmenlerinin sınıf içi etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerileri öğretmen ve gözlemci görüşleri açısından belirlenmiş ve bu beceriler cinsiyet , mesleki kıdem, mezun olunan okul ile okutulan sınıf değişkenlerine göre karşılaştırılmalı olarak değerlendirmiştir .

Araştırmanın evrenini Sivas ili merkez ilçede bulunan ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenleri, örneklemini ise Sivas ili merkez ilçede bulunan 30 ilköğretim okulunda görev yapan 303 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır .

Araştırmada veriler “Öğretmen Görüşleri Anket Formu” ve “Sınıf İçi Gözlem Ölçeği” ile toplanmış ve SPSS paket programında “Tek Yönlü Varyans Analizi” , “t Testi” , “Tukey Testi” ve “Güvenirlilik Analizi “ ile değerlendirilerek önemli bulgular elde edilmiştir .

Araştırmada elde edilen başlıca bulgular şunlardır :

Sınıf öğretmenlerinin sınıf içi iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinin öğretmenlerin kendi görüşlerine göre değerlendirildiği 40 maddeden oluşan öğretmen görüşleri anket formu ile ilgili veriler ele alındığında öğretmenlerin;

1. Etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde tüm boyutlara ilişkin algıları “Yeterli”, etkili iletişim ortamı yaratma boyutuna ilişkin algıları “Yeterli”, iletişimde fırsat eşitliği sağlama boyutuna ilişkin algıları da “Yeterli” düzeydedir.
2. Etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde “Cinsiyet”, “Mesleki Kıdem”, “Mezun Olunan Okul” ve “Okutulan Sınıf” değerşkenlerine göre anlamlı farklılıklar yoktur.

Sınıf öğretmenlerinin sınıf içi etkili iletişim kurma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerileri ile ilgili gözlemci tarafından doldurulan ve 20 maddeden oluşan sistematik gözlem formu bulgularına göre ise öğretmenlerin “Kısmen Yeterli” oldukları saptanmıştır.

Sınıf içi etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerileri ile ilgili olarak öğretmen görüşlerinde cinsiyet ve mesleki kıdem açısından .05 düzeyinde anlamlı farklılıklara rastlanmamıştır.

Sınıf içi etkili iletişim kurma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde gözlem ölçeğine göre öğretmenlerin cinsiyetleri , mesleki kıdemleri ve mezun oldukları okul değişkenlerine ilişkin .05 düzeyinde anlamlı farklılıklara rastlanmazken , okutulan sınıf değişkeninde ise 1.sınıfı, 2. sınıfı ve 3. sınıfı okutulan öğretmenlerin lehine anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir .

Anahtar Kelimeler : Etkili İletişim, Fırsat Eşitliği, Sınıf Öğretmeni

SUMMARY

The aim of this survey to assess the skills of class teachers about to create effective communication atmosphere, and providing equal opportunity of class-teachers carrying out duties at the first degree of elementary schools. The aim of this survey is also to assess these skills according to sex, occupational degree, the school graduated from and taught class variants comparatively, by determining these skills from the point of views teachers and observers.

The whole body of this survey comprises the teachers carrying out duties at elementary schools in Sivas and the sample of this survey consists of 303 class-teachers working at 30 elementary schools in main district.

In this search, the data was collected through “the teachers views questionnaire form” and “Internal class observation measure” This data was assessed at the packet programme of SPSS including single-way variance analysis, t test, Tukey test and reliability analysis and significant findings were obtained.

The principle data found in this survey as follows :

1. The visions of class teachers about to create an effective communication atmosphere, to provide the equality for opportunity, are “sufficient”, their visions about the dimension of effective communication, their visions about dimension of providing the equality for opportunity are also “sufficient”.
2. The visions of class teachers about to create effective communication atmosphere, the capability of providing the equality for opportunity, related with this about the dimension of creating effective communication atmosphere and about all the dimensions do not show logical differences according to these modifications such as “sex”, “occupational degree”, “the school graduated from” and “taught class variants comparatively”.

When the class-teachers' setting effective internal class interaction and providing equal opportunity skills were assessed according to their own views at questionnaire form of teachers views consisting of 40 principals, depending on these findings ;

According to systematic observation measure consisting of 20 principals which was filled by respondent observers, class-teachers are tend to Express their own views as follows "partially sufficient".

There were found no significant differences in the teachers' views on the basis of sex and occupational degree, on the .05 level related to providing equal opportunity and setting effective interaction skills .

No significant differences were found at setting effective internal class interaction and providing equal opportunity skills according to observation measure related to teachers' sex occupational degree and the school graduated from variants on the .05 level.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	I
ÖZET.....	II
SUMMARY.....	IV
İÇİNDEKİLER.....	VI
TABLolar LİSTESİ.....	XII
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	XV
ÖNSÖZ.....	XVI

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

I. PROBLEM DURUMU.....	1
A. İLETİŞİM.....	2
B. İLETİŞİM ÖĞELERİ.....	3
1. Kaynak.....	4
2. Mesaj.....	5
3. Kanal.....	5
4. Alıcı.....	5
5. Dönüt (Geri Bildirim).....	5
6. Ortam.....	5
C. EĞİTİM VE ETKİLİ İLETİŞİM.....	7
D. SINIF İÇİ ETKİLİ İLETİŞİM.....	8
E. SINIF İÇİ ETKİLİ İLETİŞİM ÖĞELERİ.....	10
1. Kaynak (Öğretmen).....	10
2. Mesaj (İçerik).....	13

3. Kanal (Sözlü ve Sözsüz İletişim).....	14
a) Sözlü İletişim.....	14
b) Sözsüz İletişim.....	16
1. Jest ve Mimikler.....	16
2. Yüz İfadeleri.....	17
3. Baş Hareketleri.....	18
4. El-Kol ve Parmakların Kullanımı.....	18
4. Alıcı (Öğrenci).....	22
5. Geribildirim (Öğrenci Tepkileri).....	23
6. Ortam(Sınıf).....	25
F. İLETİŞİMDE FIRSAT EŞİTLİĞİ.....	28
H. İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR.....	32
III. ALT PROBLEMLER.....	37
IV. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	38
V. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	38
VI. SAYILTILAR.....	39
VII. SINIRLILIKLAR.....	40
VIII. TANIMLAR.....	40

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

I. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	41
II. EVREN VE ÖRNEKLEM.....	41
A. ARAŞTIRMANIN EVRENİ.....	41
B. ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEMİ.....	41

III. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	43
A. ÖĞRETMEN ANKET FORMU.....	43
B. SİSTEMATİK GÖZLEM FORMU.....	44
IV. VERİLERİN TOPLANMASI.....	45
V. VERİLERİN ANALİZİ.....	45

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

I. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ETKİLİ İLETİŞİM ORTAMI YARATMA VE İLETİŞİMDE FIRSAT EŞİTLİĞİ SAĞLAMA BECERİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİNDE ÖĞRETMEN ANKETİNDEN ELDE EDİLEN BULGULAR VE YORUMLAR.....	47
A.ÖĞRETMEN ANKETİNDE ELDE EDİLEN KİŞİSEL BİLGİLERİN DAĞILIMI.....	47
B. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN SINIF İÇİ ETKİLİ İLETİŞİM ORTAMI YARATMA VE İLETİŞİMDE FIRSAT EŞİTLİĞİ SAĞLAMA BECERİLERİNDE TÜM BOYUTLARA İLİŞKİN ÖĞRETMEN ANKETİ BULGULARI VE YORUMLARI.....	50
1. Cinsiyete Göre Sınıf Öğretmenlerinin Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde Tüm Boyutlara İlişkin Verilen Yanıtların Farklılığı.....	55
2. Mesleki Kıdeme Göre Öğretmenlerinin Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde Tüm Boyutlara İlişkin Verilen Yanıtların Farklılığı.....	55
3. Mezun Olunan Okula Göre Öğretmenlerinin Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde Tüm Boyutlara İlişkin Verilen Yanıtların Farklılığı.....	57

4. Okutulan Sınıfa Göre Öğretmenlerinin Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde Tüm Boyutlara İlişkin Verilen Yanıtların Farklılığı.....	59
C. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ETKİLİ İLETİŞİM ORTAMI YARATMA VE İLETİŞİMDE FIRSAT EŞİTLİĞİ SAĞLAMA BECERİLERİNDE ETKİLİ İLETİŞİM ORTAMI YARATMA BOYUTUNA İLİŞKİN ÖĞRETMEN ANKETİ BULGULARI VE YORUMLARI.....	
1. Cinsiyete Göre Sınıf Öğretmenlerinin Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde Etkili İletişim Ortamı Yaratma Boyutuna İlişkin Verilen Yanıtların Farklılığı	72
2. Mesleki Kıdeme Göre Sınıf Öğretmenlerinin Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde Etkili İletişim Ortamı Yaratma Boyutuna İlişkin Verilen Yanıtların Farklılığı.....	72
3. Mezun Olunan Okula Göre Sınıf Öğretmenlerinin Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde Etkili İletişim Ortamı Yaratma Boyutuna İlişkin Verilen Yanıtların Farklılığı....	74
4. Okutulan Sınıfa Göre Sınıf Öğretmenlerinin Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde Etkili İletişim Ortamı Yaratma Boyutuna İlişkin Verilen Yanıtların Farklılığı.....	75
D.SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ETKİLİ İLETİŞİM ORTAMI YARATMA VE İLETİŞİMDE FIRSAT EŞİTLİĞİ SAĞLAMA BECERİLERİNDE İLETİŞİMDE FIRSAT EŞİTLİĞİ SAĞLAMA BOYUTUNA İLİŞKİN ÖĞRETMEN ANKETİ BULGULARI VE YORUMLARI.....	
1. Cinsiyete Göre Sınıf Öğretmenlerinin Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Boyutuna İlişkin Verilen Yanıtların Farklılığı.....	83
2. Mesleki Kıdeme Göre Sınıf Öğretmenlerinin Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Boyutuna İlişkin Verilen Yanıtların Farklılığı.....	84

3. Mezun Olunan Okula Göre Sınıf Öğretmenlerinin Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Boyutuna İlişkin Verilen Yanıtların Farklılığı.....	85
4. Okutulan Sınıfa Göre Sınıf Öğretmenlerinin Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Boyutuna İlişkin Verilen Yanıtların Farklılığı.....	87
E. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ETKİLİ İLETİŞİM ORTAMI YARATMA VE İLETİŞİMDE FIRSAT EŞİTLİĞİ SAĞLAMA BECERİLERİNDE SİSTEMATİK GÖZLEM FORMU BULGULARI VE YORUMLARI.....	88

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

I. SONUÇ.....	94
A. ÖĞRETMEN ANKETİ BULGULARINA GÖRE SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ETKİLİ İLETİŞİM ORTAMI YARATMA VE İLETİŞİMDE FIRSAT EŞİTLİĞİ SAĞLAMA BECERİLERİNDE TÜM BOYUTLARA İLİŞKİN ELDE EDİLEN SONUÇLAR.....	94
B. ÖĞRETMEN ANKETİ BULGULARINA GÖRE SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ETKİLİ İLETİŞİM ORTAMI YARATMA VE İLETİŞİMDE FIRSAT EŞİTLİĞİ SAĞLAMA BECERİLERİNDE ETKİLİ İLETİŞİM BOYUTUNA İLİŞKİN ELDE EDİLEN SONUÇLAR.....	95
C. ÖĞRETMEN ANKETİ BULGULARINA GÖRE SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ETKİLİ İLETİŞİM ORTAMI YARATMA VE İLETİŞİMDE FIRSAT EŞİTLİĞİ SAĞLAMA BECERİLERİNDE ETKİLİ İLETİŞİM SAĞLAMA BOYUTUNA İLİŞKİN ELDE EDİLEN SONUÇLAR.....	95
D. SİSTEMATİK GÖZLEM FORMU BULGULARINA GÖRE SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ETKİLİ İLETİŞİM ORTAMI YARATMA VE İLETİŞİMDE FIRSAT EŞİTLİĞİ SAĞLAMA BECERİLERİNE İLİŞKİN ELDE EDİLEN SONUÇLAR.....	96

II.ÖNERİLER.....	98
A. UYGULAMAYA YÖNELİK ÖNERİLER.....	98
B. ARAŞTIRMACILARA YÖNELİK ÖNERİLER.....	99
KAYNAKÇA.....	100
EKLER.....	108
EK-I: ÖĞRETMEN ANKET FORMU.....	110
EK-II: SİSTEMATİK GÖZLEM FORMU.....	112
EK-III: ANKET ONAY FORMU.....	113

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo- 1 : Avuş İçlerinin Kullanım Biçimlerinin İlettiği Mesajlar.....	19
Tablo -2 : İletişim Engelleri	32
Tablo- 3 : Anket Formu Uygulanan İlköğretim Okulları ve Öğretmenlerin Sayısı	42
Tablo- 4 : Öğretmen Anket Formunun Alt Boyutlara Göre Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı.....	44
Tablo- 5 : Anket Formu ve Sistematik Gözlem Formu Yorumlamalarında Kullanılan Puan Aralıkları.....	46
Tablo- 6 : Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Cinsiyete Göre Dağılımları...	47
Tablo- 7 : Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Mesleki Kıdeme Göre Dağılımları.	48
Tablo- 8 :Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Okuttukları Sınıfa Göre Dağılımları	48
Tablo -9 :Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Okuttukları Sınıfa Göre Dağılımları	49
Tablo-10 :Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf İçi Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde Tüm Boyutlara İlişkin Bulgular..	51
Tablo-11 :Cinsiyete Göre Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf İçi Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde Tüm Boyutlara İlişkin t-Testi Sonuçları.....	55
Tablo-12 :Mesleki Kıdeme Göre Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf İçi Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde Tüm Boyutlara İlişkin Varyans Analizi Sonuçları.....	56
Tablo-13:Mesleki Kıdeme Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	56
Tablo-14 :Mezun Olunan Okula Göre Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf İçi Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde Tüm Boyutlara İlişkin Varyans Analizi Sonuçları.....	57
Tablo-15 :Mezun Olunan Okula Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	58
Tablo-16 :Okutulan Sınıfa Göre Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf İçi Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde Tüm Boyutlara İlişkin Varyans Analizi Sonuçları.....	59

Tablo-17 :Okutulan Sınıfa Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	60
Tablo-18 : Sınıf Öğretmenlerinin Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde Etkili İletişim Ortamı Yaratma Boyutuna İlişkin Bulgular.....	61
Tablo-19 :Cinsiyete Göre Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf İçi Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde Etkili İletişim Ortamı Yaratma Boyutuna İlişkin t-Testi Sonuçları.....	72
Tablo-20 :Mesleki Kıdeme Göre Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf İçi Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde Etkili İletişim Ortamı Yaratma Boyutuna İlişkin Varyans Analizi Sonuçları.....	73
Tablo-21 :Mesleki Kıdeme Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	73
Tablo-22 : Mezun Olunan Okula Göre Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf İçi Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde Etkili İletişim Ortamı Yaratma Boyutuna İlişkin Varyans Analizi Sonuçları.....	74
Tablo-23 :Mezun Olunan Okula Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	75
Tablo-24 : Okutulan Sınıfa Göre Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf İçi Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde Etkili İletişim Ortamı Yaratma Boyutuna İlişkin Varyans Analizi Sonuçları.....	76
Tablo-25 :Okutulan Sınıfa Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	76
Tablo-26 : Sınıf Öğretmenlerinin Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Boyutuna İlişkin Bulgular.....	78
Tablo-27 :Cinsiyete Göre Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf İçi Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Boyutuna İlişkin t-Testi Sonuçları.....	83
Tablo-28 :Mesleki Kıdeme Göre Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf İçi Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Boyutuna İlişkin Varyans Analizi Sonuçları.....	84
Tablo-29 :Mesleki Kıdeme Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	85

Tablo-30 : Mezun Olunan Okula Göre Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf İçi Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Boyutuna İlişkin Varyans Analizi Sonuçları.....	86
Tablo-31 :Mezun Olunan Okula Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	86
Tablo-32 :Okutulan Sınıfa Göre Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf İçi Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Boyutuna İlişkin Varyans Analizi Sonuçları.....	87
Tablo-33 :Okutulan Sınıfa Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	88
Tablo-34 :Sınıf İçi Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde Sistemik Gözlem Formuna İlişkin Aritmetik Ortalama, ve Standart Sapma Değerleri.....	89
Tablo-35 :Sınıf İçi Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinin Cinsiyet, Kıdem ve Mezun Olunan Okul Değişkenlerine Göre t-Testi Sonuçları.....	90
Tablo-36 :Sınıf İçi Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde Okutulan Sınıfa Göre Varyans Analizi Sonuçları.....	92
Tablo-37 :Okutulan Sınıfa Göre Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf İçi Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerine İlişkin Farklılığın Tukey Testi Sonuçları.....	92

ŒEKİLLER LİSTESİ

Œekil 1 : Shannon-Weaver Modeli.....	4
Œekil 2 : İletiŒim Süreci Ögeleri.....	4
Œekil 3 : Sınıf İçi İletiŒim Ögeleri.....	10

ÖNSÖZ

İletişim insanların oluşturduğu sembolleri kullanarak duygu düşünce ve bilgilerini diğer kişi ya da gruplarla paylaşması sonucu oluşan bir süreçtir. Eğitim ise bireyin düşünce, duygu ve algı dünyasını şekillendirerek benlik oluşumuna yardımcı olan, davranışlar görünümüyle yaşama anlam kazandıran etkinlikler bütünüdür.

Eğitim ve iletişim süreçleri birbirini tamamlayan, birbirinden ayrı düşünülemeyen birey ve toplum yaşantısı için önemli iki kavramdır. Eğitim ve öğretim sürecinin başarılı sonuçlar doğurması, toplumun ve bireylerin belirlenen amaçlara ulaşabilmesi, istenilen davranış görüntülerine sahip olabilmesi için eğitim ortamında öğretmen ve öğrenci arasında kurulan iletişim biçiminin etkili olması gereklidir .

Sınıf ortamında öğrenme sürecinin kalıcı izli olması noktasında sınıfın ve eğitim faaliyetlerinin temel dayanağı olan öğretmenin her öğrencisinin öğretmeni olabilme başarısını göstermesi gereklidir. Bu başarıyı göstermek içinde öğretmen öğrencilerine değer vermeli, onlara koşulsuz sevgi ve saygı duymalı ve tüm öğrencilerine oluşturduğu iletişim sürecinde eşit fırsatlar yaratmalıdır. Sevgi ve özveri mesleği olan öğretmenliğin öğrenci dünyasında model olarak alınmasını sağlayacak olan bu başarı tüm ödüllerin ötesinde bir mutluluk kaynağı olacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemi, amacı, önemi, sınırlılıkları, araştırmada kullanılan bazı kavramların tanımları ile konuyla ilgili olan araştırmalar yer almaktadır.

I. PROBLEM DURUMU

Toplumsal yaşam insanların bir arada olma, paylaşma, bölüşme ihtiyacının bir görünümüdür. Tarih boyunca, toplumlar çeşitli kurallar oluşturarak, düzenlemeler ve örgütlemeler yaparak varlıklarını sürdürmeye çalışmışlardır. Bu bağlamdaki en önemli başvuru kaynakları ise eğitim süreci olmuştur.

Eğitim ortamında gerçekleştirilen tüm faaliyetlerin amacı bireylerde kalıcı izli davranış değişikliği oluşmasını sağlamaktır. Bu amaca ulaşmak için, uygulayıcı konumunda olan öğretmenin başvurduğu en önemli kılavuz ise iletişim sürecidir.

Öğretmenin kullandığı iletişim biçimi eğitim sürecinin etkinliğini ve verimliliği belirleyen çok önemli bir unsurdur. Öğretmenin başarılı ve etkili bir iletişim sağlayarak, tam öğrenmeyi oluşturabilmesinde göz önünde tutması gereken bazı iletişim ilkeleri vardır. Bu ilkeler Güçlü (2000: 135)'den esinlenerek şu şekilde oluşturulmuştur.

- Her öğrenci kendine özgü özellikleri ile değerlidir. Bu nedenle iletişim sürecinde her öğrenciye eşit ilgi gösterilmelidir.
- İletişim içine girilen her öğrenci koşulsuz kabul edilmelidir.
- Duygu, düşünce ve davranışların tutarlı olması gereklidir.
- Öğretmen kendini olduğu gibi göstermeli, doğal olmayan tavırlar sergilememelidir.

- Öğretmen kendisini karşısındaki öğrencinin yerine koyabilmeli, sorunlarını onun gibi görebilmelidir.

A. İLETİŞİM

İnsan, doğal ve sosyal çevresinde yer alan varlıklarla, olaylarla ilişki içinde olan bir varlıktır. İletim, ilişkileri içinde tanımlanan insanın varoluşundan günümüze kadar yaşamında önemli yere sahip bir süreçtir.

İletişim süreci tarihsel süreç ile birlikte çeşitli değişimlere uğramış ve yeni anlamlar yüklenmiştir. Önce sesi tanıyan insan sonra anlamı keşfetmiş sözlü konuşmaya yazıya dönüştürmüştür.

İletişim, Latince bölüşme anlamına gelen (communis) kelimesinden türeyen başkalarıyla birlikte olma, bağlantı kurma, bilgi ya da haberi yayma, paylaşma ve herkesi haberdar etme anlamında kullanılan bir terimdir (Köknel 1997: 24).

Genel olarak iletişim nedir? sorusunun yanıtı “karşılıklı bilgi üretme, aktarma ve anlamlandırma süreci” biçiminde verilmektedir. (Dökmen 2003: 19).

Bu genel tanımın ışığında iletişimle ilgili aşağıdaki yapılan tanımlar konuya ilişkin farklı yaklaşımları ortaya koymaktadır.

“Bireyler toplumlar arasında söz, yazı, görüntü, el-baş hareketleri vb. simgeler aracılığıyla duygu ve düşüncelerin karşılıklı aktarımı” (Ozankaya 1991: 467) “Kişilerin birbirlerine iletmek istedikleri duygu ve düşüncelerin karşımızdaki kişide meydana getirdiği anlamı keşfetme” (Yılmaz 2002: 106). Davranış değişikliği meydana getirmek üzere düşünce, bilgi, tutum ve becerilerin paylaşılması” (Ergin 1995:98). “Gönderilen mesajın karşı tarafta oluşturduğu etkiyi anlama yeteneği” (Bilge 2003: 132) “Haber, bilgi ve duyguların çok yönlü ve engelsiz akımı” (Altıntaş 2000: 113). “Bir organizmanın ürettiği başka organizmalar için anlamlı olan ve böylelikle davranışlarını etkileyen sinyaller” (Morgan 2000: 167). “Bizim başkalarını

başkalarının da bizi anlamalarına yarayan süreç” (Açıl 2001: 32) “Konuşan bireyin sahip olduğu güdü gereksinim, algı ve tutumlarının oluşturduğu duygu, düşünce veya bilgilerin bir türlü yolla dinleyici bireylere aktarılması” (Ersever 2003: 8) “Birbirini dinleme ve karşılıklı konuşma sanatıdır”(Öz 2003:35).

Tanımlardan yola çıkılarak bir sentez yapmak gerekirse bireyin algıladığını, duyduğunu, düşündüğünü, biriktirdiğini ortak semboller aracılığıyla diğer bireylerle karşılıklı olarak paylaşması süreci iletişim olarak adlandırılabilir .

İki insanın birbirinin farkına vardığı andan itibaren;

- Söylediği
- Söylemediği
- Yaptığı
- Yapmadığı her şeyin anlamı vardır(Cüceloğlu 2002: 45) .

İletişimin önemli anahtarı ise “ Önce dinle ve anla, sonra anlaşılmayı bekle” dir (Cüceloğlu 1994 : 303).

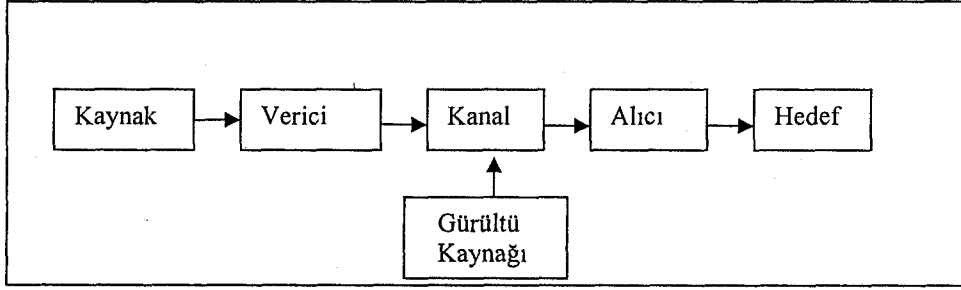
B. İLETİŞİM ÖĞELERİ

İletişim günlük hayatımızda çok yer kaplayan önemli bir olgudur. Özellikle günümüzde gittikçe karmaşıklaşan ve hızlanan yaşamımız düşünüldüğünde iletişim olgusunun önemi gittikçe artmaktadır. Bu nedenle iletişim üzerine önemli araştırmalar yapılmış ve çeşitli iletişim modelleri oluşturulmuştur.

İletişim modelleri oluşturmanın M.Ö 4.Y.Y ‘da Aristo ile başladığı söylenebilir. Aristo modelinde;

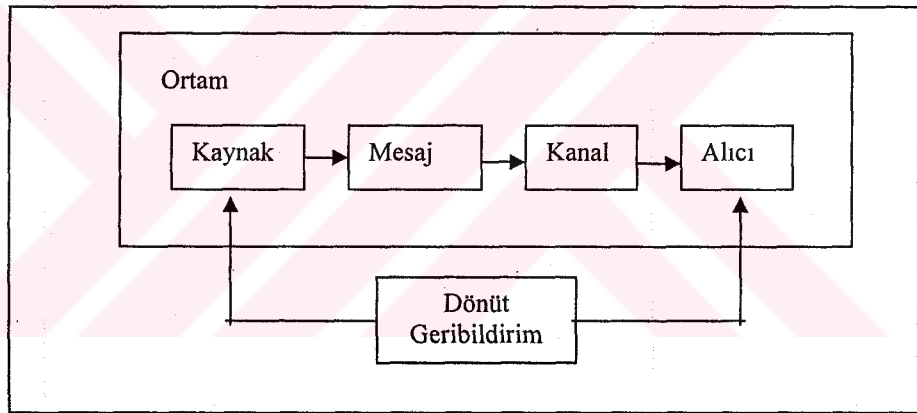
Konuşmacı →Konuşma→ Dinleyici olmak üzere üç öğeden bahsetmiştir.

Aristo’dan sonra Shannon- Weaver (1949) tarafından geliştirilen model daha sonra oluşturulacak olan pek çok modelin çıkış noktası olmuş, ayrıca iletişim öğelerinin belirlenmesinde temel teşkil etmiştir.

Şekil 1 : Shannon-Weaver modeli (Ergin 1995 : 252)

Shannon- Weaver (1949) dan sonra pek çok iletişim modeli geliştirilmiştir. Geliştirilen tüm modellerden ve Ergin (1995) 'ten esinlenerek oluşturulan iletişim öğeleri ve bu öğeler arasındaki ilişkiler Şekil 2' deki gibidir.

Şekil 2 : İletişim Süreci Öğeleri

1. Kaynak

Düşünce ve duygularını aktarmak için iletişimi başlatan kişidir. Verici yada gönderici olarak da adlandırılabilir. Kaynak hedeflediği kişi yada grupta davranış değişikliği oluşturmak, bir görevi yerine getirmek, bir ihtiyacı gidermek ya da bir durumu ortaya koymak amacıyla iletişimi başlatabilir.

2. Mesaj

Kaynağın alıcısıyla paylaşmak istendiği düşünce, duygu ve davranışları temsil eden sözlü yada sözsüz sembollerdir . Kaynağın sahip olduğu bir düşünceyi duygu, davranışı paylaşması için öncelikle hareket, ses, jest, mimik gibi unsurlardan birini kullanarak oluşturduğu bir mesaja sahip olması gereklidir (Ünal 2003 : 27).

3. Kanal

Kaynağın iletmek istediği mesajlar için kullandığı tüm araçlar kanal ögesini oluşturmaktadır . Sözlü ve sözsüz iletişim teknikleri, basılı yazı materyaller, ses, resim ileten araçlar ve çeşitli yöntemler kanal ögesinin içeriğini oluşturur.

4. Alıcı

Kaynağın gönderdiği mesajları alıp çözecek ve değerlendirecek olan kişidir. Hedef ya da hedef birim şeklinde de adlandırılabilir.

5. Dönüt (Geri Bildirim)

Kaynağın alıcıya gönderdiği mesajın karşılığı olarak alıcının kaynağı gönderdiği mesaj ya da tepkidir.

Vericinin gönderdiği mesajın alıcı da yarattığı etkiyi doğrudan ya da dolaylı olarak gözlenmesi sonucunda vericinin edindiği dönüt iletişimde çok önemli bir ögedir (Başaran 1982 : 158) .

6. Ortam

İletişim sürecinin geçtiği fiziksel çevreye ortam denir.

Kısaca tanımlanan ve açıklanan iletişim ögeleri araştırmanın kapsamı gereği ilerleyen bölümlerde “Sınıf İçi Etkili İletişim” başlığı altında daha ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

C. ETKİLİ İLETİŞİM

İletişim sürecinde kaynağın gönderdiği mesaj ile alıcının aldığı mesaj birbirine eşit olması, gönderilen mesajın niteliğinde, niceliğinde bir değişiklik oluşmaması ve gönderilen mesajda bir anlam kaybı olmaması gerçekleşen iletişimin etkili olduğunun göstergesidir.

Etkili iletişimin temelinde farkında olma ayrıntılı olarak iç ve dış dünyanın bilincine varma duygusu yatar. Kendi iç dünyasının düşünsel ve duygusal tutumlarının farkında olan bireyin, dış dünyayı yani karşısındaki kişilerin davranışlarını, tutumlarını iyi tanınması ve gerçekçi bir biçimde değerlendirmesi söz konusudur (Cüceloğlu 2001: 67) .

Etkili iletişim sağlanması için;

1. Mesajın alıcının dikkatini çekecek biçimde kodlanması ve açık olması
2. Mesajın kodlanmasını sağlayan simgeler konusunda kaynağın ve alıcının ortak bilgisinin bulunması
3. Mesajın alıcının gereksinimlerine yanıt vermesi
4. Alıcının temel değerlerinin, tutumlarının kaynak tarafından tanınması gereklidir (Kuzu 2003: 16).

Etkili iletişim ile ilgili daha kapsamlı açıklamalar “Sınıf Öğretmenlerinin Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlanan Becerileri” adlı araştırmamız gereği “Sınıf İçi Etkili İletişim” başlığı altında derinlemesine ele alınacaktır.

D. EĞİTİM VE ETKİLİ İLETİŞİM

Eğitim ile ilgili pek çok tanım yapılmıştır. Bu tanımlar incelendiğinde; eğitimin “Bireyde istendik yönde davranış değiştirme süreci” olduğu anlaşılmaktadır. Tanımda vurgulanan “istendik” kelimesi davranış değişikliğinin belli bir amaca uygun olarak gerçekleşmesi gereğini ifade etmektedir.

Eğitim bireylere bilgi ve beceri kazandırmanın çok ötesinde toplum varlığının sürdürülmesi için yeni değerler üretmek, üretilen değerleri yaymak, eski ve yeni değerleri bağdaştırmak gibi çok önemli işlevlere sahiptir (Varış 1992: 5).

Her toplum yetiştireceği bireylerde bulunmasını istediği özellikleri yasa ve yönetmelikler temelinde belirlediği örgütsel , yönetsel bazı amaçları doğrultusunda yapılandırmıştır. Toplumun belirlediği amaçları şekillendirerek hayata geçirdiği en önemli kurumlar eğitim ve öğretim hizmeti verilen kurumlardır.

Türk milli eğitim sistemi özgüvenli, doğru düşünüp davranabilen, öğrenmeyi öğrenen, problem çözüme yollarını kavramış, iletişim becerileri gelişmiş bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Bu amaçla kurumsallaşan, eğitim sistemimiz Okul öncesi, İlköğretim, Ortaöğretim ve Yükseköğretim şeklinde basamaklara ayrılmaktadır.

Bu basamaklar içinde hem eğitim sisteminin temel yapısı olması, hem de tüm vatandaşlar için zorunlu bir eğitim kademesi olması nedeniyle ilköğretim dönemi önemli bir yere sahiptir.

Türkiye’de ilköğretim kademesi 8 yıllık kesintisiz zorunlu eğitimden oluşmaktadır. Bu dönem 6 – 14 yaş grubu öğrencilerini kapsayan İlköğretim çocuklarının beklenti ve umutlarının şekillendiği, ileriki öğretim yaşantısının ilk tohumlarının atıldığı bireylerde genel değerler sisteminin oluştuğu önemli bir dönemdir (Bıkmaz ve Güler 2002: 447).

İlköğretim dönemi kendisinden sonra gelen ortaöğretim ve yüksek öğretim için temel teşkil etmektedir. Bu dönemde verilen eğitim kalitesi daha sonraki eğitim kademelerinin de kalitesini belirlemektedir (Peker 2002: 307).

Eğitim sisteminin temel taşı olan ilköğretim I. kademesinde görev yapan sınıf öğretmenleri çok önemli bir sorumluluğa sahiptirler. İlköğretimin I. Kademesinde görev yapan sınıf öğretmenlerinin en önemli sorumluluğu öğretim hizmetlerini en etkili biçimde uygulayarak, her yönüyle gelişmiş, toplumu ve kendisi için yararlı faaliyetler oluşturan bireyler yetiştirebilmektir.

Sınıf öğretmenlerinin belirtilen sorumluluğu yerine getirmesi için ihtiyacı olan en önemli yeterlilik ise iletişim becerisidir .

E. SINIF İÇİ ETKİLİ İLETİŞİM

Sınıf içi etkili iletişim, öğretmenin eğitim programı gereği öğrencilerinin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor davranışlarında kalıcı izli davranış değişikliği oluşturması amaçlı bir süreçtir.

Öğretim-öğrenim sürecini gönüllü, verimli kılacak olan öğretmen-öğrenci arasında kurulan özel bağıdır. Bu bağı kurmada öğretim felsefesi ve yöntemleri kadar önemli olan diğer bir konu ise temel iletişim becerilerinin bilinmesi ve uygulanmasıdır (Kuzu 2003: 17).

Öğretmenin başarılı ve etkili bir iletişim sağlayarak, tam öğrenmeyi oluşturabilmesinde göz önünde tutması gereken bazı iletişim ilkeleri vardır. Bu ilkeler şunlardır .

- Her öğrenci kendine özgü özellikleri ile değerlidir. Bu nedenle iletişim sürecinde her öğrenciye eşit ilgi gösterilmelidir.
- İletişim içine girilen her öğrenci koşulsuz kabul edilmelidir.
- Duygu, düşünce ve davranışların tutarlı olması gereklidir.

- Öğretmen kendini olduğu gibi göstermeli, doğal olmayan tavırlar sergilememelidir.
- Öğretmen kendisini karşısındaki öğrencinin yerine koyabilmeli, sorunlarını onun gibi görebilmelidir (Güçlü 2000:135).

Sınıf ortamında öğretmenden öğrenciye gelen mesaj arasında herhangi bir bilgi kaybı ve anlam farklılığının oluşmaması öğretmenin seçeceği iletişim biçimiyle yakından ilgilidir. Sınıf ortamında yatay (çift yönlü) ve dikey (tek yönlü) olmak üzere iki iletişim biçimi vardır (Kızılloluk 2001: 156).

Tek yönlü iletişim sadece bir mesajın iletilmesi olarak gerçekleşen eksik ve sıkıcı bir iletişim biçimidir. Öğretmenin anlattığı, öğrencinin ise bir dinleyiciden öteye gidemediği tek yönlü iletişim günümüz eğitim sisteminde anlamını yitirmiştir.

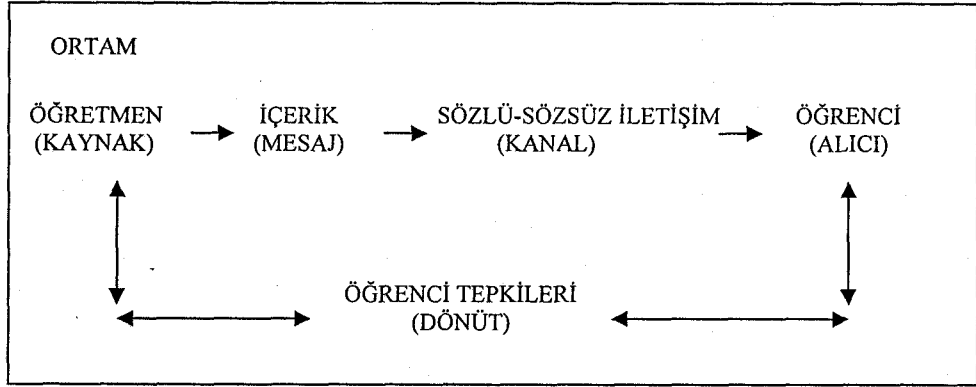
Çağdaş eğitim sisteminde sınıf içinde kurulması gerekli olan iletişim çift yönlü ya da etkili iletişimdir. Etkili iletişimde bir taraf verici, diğer taraf ise sadece alıcı değildir. Her iki tarafta yerine göre hem alıcı hem de verici olabilmektedir.

Sınıf içerisinde iyi bir yapının oluşması için başarının artması ve tam öğrenmenin gerçekleşmesi gerekmektedir. İyi bir yapının oluşması için de öğretmen-öğrenci ve öğrenci-öğrenci arasındaki iletişimsel bağın kuvvetli olması önem kazanmaktadır (Erdoğan 2002: 81).

Sınıf içinde etkili bir iletişim ortamının oluşturulabilmesi için bazı koşulların sağlanması gereklidir. Sağlanması gereken koşullar:

- Simgelerin benzer biçimde tanımlanması
- Dilin anlaşılır biçimde kullanılması
- Çoklu kanallar kullanılması
- Dönüt sisteminin sağlanmasıdır (Demirel 1998: 239).

Sınıf içi etkili iletişim yapısında pek çok ögeyi barındıran bir süreçtir. Bu süreci oluşturan sınıf içi iletişim öğeleri Ergin ve Birol (2001)'den esinlenerek düzenlenmiş ve Şekil 4'teki biçimde gösterilmiştir.

Şekil 3: Sınıf İçi Etkili İletişim Öğeleri

F. SINIF İÇİ ETKİLİ İLETİŞİM ÖĞELERİ

1. Kaynak (Öğretmen)

Bir iletişim sürecinde kaynak, hedeflediği kişi ya da grupta davranış değişikliği oluşturmak üzere, iletişimi başlatan kişidir. Sınıf ortamındaki kaynak öğretmendir (Ergin 1995:51).

Öğretmen, gelecek nesillerde bulunması gereken yetenekleri, donanımları şekillendiren, bir ülkenin geleceği hakkında millet ve tarih önünde önemli sorumluluk taşıyan kişidir (Öztop 2002: 29).

Sınıf öğretmeni ise bireyin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor gelişimde can alıcı bir dönemde çocukları etkileyerek onların topluma ve dünyaya karşı tutumlarının çerçevesini belirleyen, doğru düşünme ve yaratıcılık becerilerinin gelişimini hızlandıran kişidir (Senemoğlu 2003: 156).

Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerine uygun öğrenme ortamını oluşturabilmesi için bazı temel yeterliliklere sahip olması gereklidir.

Yapılan çalışmalarla sınıf öğretmenleri için:

- Öğretimi planlama
- Sınıf içi öğretim süreçleri
- Sınıf içi iletişim
- Sınıf yönetimi

olmak üzere başlıca 4 görev alanı belirlenmiştir (Kuran 2003: 25).

Belirlenen alanlar içinde en önemlilerinden birisi “Sınıf içi iletişim”dir. Sınıf öğretmenin bu alandaki başarısı diğer alanlardaki başarısının da ön koşuludur.

Öğretmenin sınıf içerisinde gösterdiği davranışlarla öğrencide olumlu etkiler bırakması, öğretmen-öğrenci arasındaki olumlu iletişim süreciyle sağlanabilmektedir (Gülay 2004: 50).

Sınıf içi etkili iletişimi ortamı yaratabilmesi için öğretmenin aşağıdaki sorulara yanıt araması ve bulduğu yanıtları bir plan çerçevesinde öğretim ortamında uygulaması gerekmektedir.

Öğretmenin yanıt arayacağı sorular şunlardır:

- Göndereceğim mesajın sonunda ne olmasını istiyorum?
- İletişim sürecinde hangi kanalları kullanmam gerekiyor?
- İletişim sonucunda öğrencilerimin ne yapmalarını bekliyorum?
- Psikolojik anlamda öğrencilerimde hangi etkiyi ve tepkiyi görmek istiyorum?

Sınıf içi etkili bir iletişimin oluşturulmasında önemli etkenlerden bir tanesi de öğrencilerin iletişime açık ve istekli olmasıdır. Bu bağlamda, sınıf öğretmenin göstermesi gereken bazı davranışlar vardır.

Bu davranışlar:

- İletişim döngüsünü öğrenciler açısından oluşturma.
- Doğal davranma, yapmacık ifadelerden uzak durma
- "Sen" dilini değil, "Ben" dilini kullanma
- Sınıfta demokratik ortam oluşturma
- Öğrencilerine fırsat eşitliği sağlama
- Kendine ve öğrencilerine güvenme
- Söz ve hareketlerinde bütünlük sağlama
- Anlaşılır, akıcı bir dil kullanma
- Katılımı artırıcı etkinlikler oluşturma
- Etkili dinleme becerisine sahip olma
- Öğrencilerini koşulsuz sevmeye
- Öğrencilerine hoşgörülü davranma
- Temiz ve bakımlı olma
- Beden dilini etkili kullanma
- Öğrencilerine isimleriyle hitap etme
- Öğrencilerinin haklarına saygılı davranma davranışlarıdır.

Sınıf içinde öğrenci katılımını sağlamak da iletişimin etkili olması açısından oldukça önemlidir.

Katılma öğrencinin eğitim durumunun öğeleriyle etkileşimde bulunarak öğrenme çabasında bulunması eylemidir. Katılımın sağlanması için iki faktör gereklidir. Bu faktörler "Eş zamanlılık" ve "Dinamizm"dir.

Eşzamanlılık; Kaynağın aynı anda hem kaynak hem alıcı olması, alıcının da aynı şekilde hem kalıcı hem kaynak olmasıdır (Ergin ve Birol 2001: 32).

Dinamizm ise her iki tarafın sürece etkin katılımı ve birbirlerini katılmaya zorlamasıdır (Ergin ve Birol 2001: 33).

Öğretmen öğrenci katılımı konusunu dikkate almalı , öğrencinin tutukluğunu , gönülsüzlüğünü gidermek , yakınlık , açıklık sağlamak ve öğrenmeye çalışan öğrenci stili yaratmak için etkili iletişim çalışmaları oluşturmamalıdır. (McCroskey, Richmond ve McCroskey 2002:383)

Öğretmen öğrencilerinin iletişime katılmasını sağlamaya özen göstermeli kaynak olarak asıl amacın bu olduğunu unutmamalıdır.

2. Mesaj (İçerik)

İletişim sürecinde paylaşılacak duygu, düşünce ya da görüş olarak tanımlanan mesaj, sınıf içi iletişimde öğretmenin öğrencileriyle paylaşmak istediği fikirler ve bu fikirlere ait davranış örüntüleri varlıkların, olayların, olguların bilgisi, beceriler ve tutumlardan oluşan bir yapıdır .

Mesajların öğrenilmesini etkileyen bazı değişkenler vardır. Bu değişkenler:

- **Düzenleme:** İyi düzenlenmiş sözel bilgiler,
- **Zıt Unsurluluk:** Karşıt fikirleri içeren mesajlar,
- **Dil Yoğunluğu:** Yorumlanmış ve değerlendirilmiş sözel ifadeler,
- **Somutluk:** Somut ifadelerdir (Altıntaş 2000: 31).

Sınıf içerisinde öğretmenin gönderdiği mesajlar iki ana ögeye göre şekillenmektedir.

a) Eğitimin Amaçlarına Göre: Öğretmenin gönderdiği mesajların eğitimin genel ve özel amaçlarına uygun olması gereklidir. Öğretmen mesajı kendi zihninde oluşturmalı, öğrenciye hangi kanallarla, ne şekilde ulaştıracağını planlamalıdır. Planlaması yeterli olmayan öğretmenin mesajlarının kayba uğraması riski ile karşılaşır ve amacına ulaşmakta güçlük çeker.

b) Eğitimin verileceği gruba göre: Öğretmenin verdiği mesajların alıcısı öğrencidir. Öğretmen alıcı konumundaki öğrencilerin yaş, ilgi, yetenek, ihtiyaç ve

bireysel farklılık gibi özelliklerini bilmek durumundadır. Mesajlarını birlikte olduğu grubun özelliklerine uygun olarak belirleyemeyen öğretmenin davranış değişikliği yaratması, etkili iletişim sağlaması mümkün değildir.

3. Kanal (Sözlü ve Sözsüz İletişim)

Öğretmenin mesajını iletmesi için bazı kanallar kullanması gereklidir. Sınıf içerisinde öğretmenlerin mesajlarını iletme için kullandıkları kanallar sözlü ve sözsüz iletişim kanallarıdır.

a) Sözlü İletişim

Kişilerin sözlü iletişim aracı olarak kullandıkları araç dildir. Dil bir semboller sistemidir. İnsanlar dilleri aracılığıyla iç ve dış dünyalarını betimleyerek, belirsiz konuları daha açık hale getirirler (Cüceloğlu 1994: 154).

İlköğretim öğretmenin sınıf içerisinde verimli bir iletişim oluşturabilmesi için dili etkili kullanması gereklidir. Dilini etkili kullanma yeteneğine sahip olan öğretmen hem iletişim sürecinde istediği amaca ulaşacak hem de öğrencilerine iyi bir model olacaktır (Gökçe 2003: 39).

Öğretmenlerin içeriği sunarken en çok tercih ettikleri sözlü iletişim ögesi konuşmadır. Konuşmada temel yapılar söz ve ses'tir. Sözün yapısını söylenen sözcükler ve onların gerçek anlamı; sesin yapısını ise sesin kararlılığı, telaffuzu, tonu, ritmi, vurgusu ve şiddeti gibi değişkenler oluşturur.

Etkili bir konuşma için dikkat edilmesi gereken bazı noktalar vardır. Bu noktalar;

- Ne söyleneceğinin planlanması,
- Sesin yüksekliğinin ayarlanması,
- Vurgu ve tonlamaya dikkat edilmesi,
- Gereksiz tekrarlara yer verilmemesidir.

Öğretmenin dilini iyi kullanması için etkili konuşma ile ilgili değişkenleri bilmesi ve kullanması önemlidir.

Sınıf içinde öğretmen sade, kolay, anlaşılır, basit bir dil kullanmalı, ses tonuna, vurgularına dikkat etmeli, kelimeleri doğru söylemeli ve konuşma hızına dikkat etmelidir (Temiz 2001: 16).

Öğrenci öğretmenin ne anlatmak istediğini açıkça ve kolayca anlamalı, zihniyle amaç arasında tam bir bağ kurabilmelidir. Çünkü yanlış anlama öğrencinin yanlış davranmasına, eksik anlaması ise eksik davranmasına yol açabilmektedir .

Sözlü iletişimin etkili olması için gerekli bir unsur da etkin dinlemedir. Etkin dinlemede dinleyen sessiz kalmaz aldığı iletiyi gönderenle iki yönlü bir iletişime girer. İletiyi gönderenin kullandığı sözcükleri kullanarak geri yansıtır, doğru anlayıp anlamadığını test eder. Böylece dinleyen, dinlediğini ve anlaşıldığını kanıtlarken, iletiyi gönderen kişi de kabul edildiğini anlamış bulunur (Türkel 2002: 36).

Etkin dinleme, öğrenmeyi kolaylaştırmada sorgulamayı yüreklendirmede, öğrencilerin düşünme, tartışma, soru sorma ve araştırma konularında kendini özgür hissedecekleri ortamı yaratmada güçlü bir araçtır.

Sınıf içinde dinleyen taraf sadece öğrenci değildir, öğretmenin de iyi bir dinleyici ve gözlemci olması gereklidir (Boz 2003: 147) .

Dinlendiğini anlayan ve bilen öğrencinin kendine güveni artacak, kendini değerli hissedecek ve iletişime katılma yönünde güdülenecektir.

Öğretmen öğrencilerini dinlerken;

- Sessiz kalmalı
- Öğrencilerini anlamalı
- Öğrencilerini yargılamamalı, eleştirmemeli
- Aldığı mesajları çözümlmeli

- Dinlediğini davranışlarıyla belli etmeli
- Dinlediklerine değer vermelidir.

b) Sözsüz İletişim

Sözsüz iletişim , anlamı açık ve doğrudan beden hareketleri (gel , otur ,hayır vb.) ile belirsiz ve amaçsız kullanılan hareketlerden oluşmaktadır .Sözsüz iletişimle ilgili temel olgu ise beden hareketlerinin bilgi ve anlam taşıdığıdır (Freedman ,Sears ve Smith 1993:121).

Konuşmadan duygu ve düşünceleri anlatabilme yetisi olarak tanımlanan sözsüz iletişim , jestlerle, mimiklerle, oturuş duruş gibi çeşitli tavırlarla ortaya konan sözsüz mesajların anlatım biçimine dönüşmüş şeklidir (Baltaş 2003: 31).

İnsanlar iletişim kurdukları kişilerin yalnız söylediklerini değil, yüzü, eli, kolu ve bedeniyle yaptıklarını da duyar.(Taş 2002: 136).

Ses ve sözcüklerin iletişime etkisi üzerine yapılan bir araştırmaya göre;

- Bedenin etkisi % 55
- Sesin etkisi % 38
- Sözcüklerin etkisi ise % 7'dir (Bilge 2003: 109)

Öğretmenlerin el-kol hareketleri, mimikleri, yürüyüş tarzları, öğrenciye yaklaşma, dokunma şekilleri; duygularını iletmede söylediklerinden daha etkili mesajlar içeren bir yoldur. (Balay 2003: 179).

1. Jest ve Mimikler

Yüz kaslarının anlatım amaçlı kullanımı mimikleri, baş, el, kol, ayak, bacak ve bedenin kullanımı ise jestleri oluşturur (Baltaş 2003: 37).

Jest ve mimikler , biyolojik kökenli temel duyguları ifade eden “anlatım jest ve mimikleri”, gelenek, göreneklere göre olması gereken davranışlar “toplumsal jest ve mimikleri” taklit ve tanımlama amaçlı olanlar ise “mimik jestleri” olmak üzere üç şekildedir (Ergin 1995: 173).

Jest ve mimikler bazen istendik bazen kendiliğinden hatta istenmedik hareketler olarak ortaya çıkmaktadırlar. İster bilinçli isterse bilinç dışı olsun hepsinin bir amacı vardır (Şahin 2002: 349).

Sözel olmayan dışavurumları doğru anlamlandırmak iletişimin etkili olması açısından çok önemlidir. Bu nedenle jest ve mimikleri yerinde ve zamanında kullanmak gereklidir.

2. Yüz İfadeleri

Kelimelerden sonra gelen ilk iletişim kanalı olan yüz sözlü iletişimi destekleyen ya da tutarsız hale getiren en önemli organdır . Yüzde anlatım ile ilgili kendine ait bazı ifadeleri gerçekleştirmesini sağlayan 20 çift kas grubu bulunmaktadır. Bu kas grubunun kasılıp gevşemesi yüzde farklı biçimde pek çok ifadenin oluşmasını sağlamaktadır .

Bu kaslar içinde en derin anlamı sağlayan kas gruplarının göz çevresindedir. Göz insan bedeninde en dikkat çeken bölgelerin başında gelen, iletişim sürecinin başlamasında ve devamında önemli etkiye sahip olan bir organdır.

Öğretmenin oluşturduğu mesajları iletmede öğrencisiyle sağladığı 2-5 saniyelik göz teması çok önemlidir. Öğretmen öğrencileriyle sağladığı göz temasını koruyarak hem mesajlarını iletebilmekte hem de öğrencilerinden gelen mesajları anında anlayabilmektedir(Yılmaz 2002:107).

Derste gözlerini açarak takip eden öğrencinin ilgisinin arttığını, gözlerini kısarak takip eden öğrencinin ise, sıkıldığını fark etmesi öğretmene mesajlarını gözden geçirme, gerekiyorsa değiştirme imkanı sağlamaktadır.

3. Baş Hareketleri

Baş vücutun en önemli organlarındanıdır. Başın aşağıya yukarıya, yanlara olan çeşitli hareketleri söz konusudur. Bu hareketlerin iletişim sürecinde etkin görevleri vardır. Başla yapılan hareketler karşıdaki kişiye doğrudan gönderilen değişik mesajlar içerir (Bilge 2003: 111).

Başın durumları iletişim süresince iletişimin içeriğini etkin olarak belirler. Çünkü baş hareketlerinin cesaretlendirme, reddetme, onaylama, uyarma şeklinde mesajları iletme özelliği mevcuttur.

İnsan kendisini yakın bulduğu kişi ya da görüşlere doğru başıyla hafifçe yakınlaşmakta, uzak bulduğu kişi ya da görüşlerden ise hafifçe uzaklaşmaktadır. Bu küçücük hareket bile insanın duygularını ortaya koymak açısından oldukça önem taşımaktadır (Batlaş 2003: 51).

Sınıf içerisinde öğretmenlerin en çok kullandıkları hareketler onaylama anlamında başını aşağı-yukarı hareket ettirmek ya da reddetme anlamındaki sağa-sola çevirmektir.

4. El-Kol ve Parmakların Kullanımı

İnsanların beden dilini kullanırken en önemli yardımcıları elleri, kolları, parmakları ve avuçlarıdır.

Ellerin, kolların, parmakların ve avuçların kullanım biçimleri sınıf içi iletişim sürecinin etkinliği arttırmak ve istenilen amaca ulaşmak anlamında önemli katkı sağlamaktadır. Kişilerin avuçlarını kullanım biçimi onların iç dünyası ve düşünceleriyle ilgili çok önemli mesajlar içermektedir. Bireylerin mesajlarını gönderirken ses tonları aynı kalsa bile kullandıkları avuç hareketleri mesajların içeriğinde değişimler oluşturabilmekte ve hatta iletişim sürecinin istenmeyen sonuçlara ulaşmasına neden olabilmektedir. İletişim sürecinin etkililiğinde bu kadar

önemli rol oynayan avuçların kullanımı ve kullanım şekline göre iletilen mesajlar Baltaş (2003)'ten esinlenerek Tablo 1'de ifade edilmiştir.

Tablo- 1

Avuç İçlerinin Kullanım Biçimlerinin İlettiği Mesajlar

Avuçların Kullanımı	İletilen Mesajlar
Avucun açık olması	Güven verme, davet etme, uzlaşma
Avucun kapalı olması	Güvensizlik, tedirginlik
Avuç içlerinin karşıya bakması	Eleştiriye karşı çıkma
Avuç içlerinin kişinin kendi bedenine bakması	Karşıdaki kişi ya da fikri onaylama, uyum
Avuçların yukarı ve yan yana olması	Düşüncelerini karşıdaki kişiye ulaştırma isteği

Eller insanın kendini ifade etmesini kolaylaştıran en duyarlı organdır. İnsan beyninin düşünüp hayal ettiğini gerçekleştiren el birçok duygunun ifadesinde de kullanılabilir. Ellerin konuşma sırasındaki en önemli görevi ise anlatılanların önemli olan noktalarını vurgulamak ve düşüncenin duygusal tonunu ortaya koymaktır (Baltaş 2003:61).

Ellerini arkasında kenetleyen öğretmen, kendine olan güvenini ve üstünlüğünü ifade ederken, eliyle bileğini ve üst kolunu tuttuğunda ise gergin olduğunu göstermektedir. Öğretmenin ellerini açarak iletişim kurması öğrencileriyle birlikte olmaktan hoşnut olduğunu ve onları dinlemeye hazır olduğunu gösterirken, ellerini kapalı tutması ise bu durumun tam tersi bir mesaj vermektedir.

Öğretmenin başını eliyle destekleyerek öğrencilerini dinlemesi onlardan sıkıldığını gösterirken, eli kapalı ancak işaret parmağı açık şekilde yanağına dayayarak dinlemesi ise onların konuşmasından hoşlandığının işaretidir. Öğretmenlerin öğrencilerini uyarmak ya da suçlamak genellikle kullandıkları organları işaret parmaklarıdır. İşaret parmaklarının sık kullanılmasının öğrenciler üzerinde bıraktığı etki ise rahatsızlık ve isteksizlik hissidir.

İletişim “kişiye” değil, “kişiyle” yapılan bir etkinliktir. Bu nedenle sözsüz iletişimi oluşturan öğelerden biri olan kolların kullanım biçimleri ve bunların taşıdığı anlamları bilmek ve uygulamak sınıf öğretmeni açısından önemli bir konudur.

Öğretmenin kollarını kavuşturması kapalı bir iletişim davranışıdır. Kolların kavuşturulması istenmeyen bir durumdan kaçmak ya da korunmak için yapılan bir eylemdir. Kollarını kavuşturan bir öğretmenin öğrencilerine gönderdiği mesaj sıkılma, bıkma, değer vermeme ve dinlemek istememe gibi anlamlar taşımaktadır. Bu mesajları alan öğrenci de ilgi azalmakta ve olumsuz duygular gelişmektedir.

Sınıf içi iletişimin önemli unsurlarından birisi de alan kullanımudur. Eğitim öğretim süreci içinde öğretmen ve öğrenciler belli bir alanları kullanmak ve bu alanlar içerisinde iletişim kurmak durumundadırlar.

Mesafe insanlar arası ilişkilerde kişilerin birbirlerine verdikleri önemi gösteren ve kendilerini ilişki içinde koydukları yer konusunda bize bilgi veren en temel belirleyicidir (Baltaş 2003: 113).

İnsanların birbirleriyle ilişkilerini düzenledikleri dört temel alan sözkonusudur. Bunlar mahrem alan (0-46 cm), kişisel alan (46-120 cm), sosyal alan (120-350 cm) ve genel alan (3,5 m'den fazla)'dır (Ergin 1995: 182).

Çok yakın (Mahrem Alan): Kişiye en yakın olan alandır. Bu alana aile üyeleri, eşler ya da izin verilen çok yakın arkadaşlar girebilir. Bu alan 0-46 cm arasındaki mesafeyi ifade eder. Bu alanı öğretmenin çok fazla kullanması öğrenci tarafından hoş karşılanmaz. Çok yakın olan işgallerinin iyi karşılanmadığına ilişkin ilk işaretler, yerinde sallanma, ayakları sallama, ya da elinin bulunduğu yere parmak uçları ile hafif darbe vurmaktır (Açıl 2001: 57). Öğrencinin bu davranışları yapması öğretmenin çok yaklaştığını ve bundan rahatsız olduğunu gösterme yoludur.

Kişisel Alan: 45-50 cm'lik mesafeden 120 cm'ye kadar uzanan alandır. Ancak arkadaşlar, sevilen kişilerin bu alana girmesi söz konusudur (Ergin 1995: 183).

Bu alan öğrencinin kişisel sorunlarını tartışmak için rahat olduğu bir uzaklıktır. Ancak bazı öğrenciler kişisel alana girilmesini istemezler. Öğretmenin öğrencisinden izin almadıkça bu alanı ihlal etmesi iletişim sürecinin aksamasına neden olabilir. Bu nedenle öğretmen bu alanı izinsiz kullanmamalı, öğrencisinden gelen mesajları iyi değerlendirmelidir (Açıl 2001: 58).

Sosyal Alan: Yabancılar, toplumsal yaşamı paylaştığımız ve samimi olmadığımız insanlar için ayrılan alandır. Bu alan 120 cm'den 350 cm'ye kadar ulaşan alandır. Sosyal alan (120-220 cm) arasında yakın sosyal alan, (220-350cm) arası ise uzak sosyal alandır (Açıl 2001: 58).

Öğretmen öğrencileriyle yakın sosyal alanda hiçbir yardımcı öğeye ihtiyaç duymadan rahat ilişki kurabilmektedir. Uzak sosyal alanda ise öğretmen-öğrenci iletişimde öğretmen sesinin yanı sıra, göz teması kurması ve görsel işaretlere başvurması gereklidir.

Genel Alan: Genel alan kendi içinde Yakın Genel Alan (2,5 m- 7,5 m) ve Uzak Genel Alan (7,5 m ...) olmak üzere ikiye ayırabiliriz. (Açıl 2001: 64). Yakın genel alanda konuşma daha formal ve resmidir. Uzak genel alanda ise bireyin günlük hayatında sayılamayacak kadar insanın yer alması söz konusudur, bu alanda gerçek ya da farkında olunan bir iletişim söz konusu değildir.

Öğretmen sınıf içinde yakın genel alanda öğrencileriyle iletişim kurabilir. Uzak genel alanda ise bulunan öğretmenin öğrenciler tarafından kabulü söz konusu değildir.

4. Alıcı (Öğrenci)

Sınıf içi iletişimde öğretmenin davranış değişikliği oluşturmak üzere gönderdiği mesajların alıcısı öğrencilerdir.

Öğrencilerin öğretmenlerine, derslere, okula vb. değişkenlere karşı oluşturdukları tutumlar onların öğrenim hayatını ve geleceğini etkilemektedir. Her öğrenci sınıfta duygularıyla derse katılmakta, kendini ifade etmekte, öğrenci ve arkadaşlarıyla iletişime geçmektedir (Semerci 2004: 139).

Etkili iletişim sağlayabilmek için alıcı grubunun fiziksel, bilişsel ve duyuşsal özelliklerinin çok iyi bilinmesi gereklidir. Araştırmamızda ele alınan alıcı grubu ilköğretim I. kademesinde öğrenim gören 7-12 yaş arasındaki öğrencilerdir.

Bu yaş grubu öğrencilerinin kendilerine has gelişimsel özellikleri vardır.

Fiziksel Gelişim: İlköğretim dönemindeki öğrencilerin boy ve ağırlık artışı yavaştır. Bireylerde erginlik dönemi başlangıcına kadar önemli boy ve kilo artışı gözlenmez.

Bilişsel Gelişim: Bu yaş grubundaki öğrenciler bilişsel gelişim dönemi olarak somut işlemler döneminde bulunmaktadır.

Somut işlemler dönemindeki bireylerde mantıksal düşünme, sayı, zaman, mekan, boyut, hacim, uzaklık kavramları yerleşmeye başlamaktadır. Bu dönemde somut nesnelere ilişkin problem çözme ve somut işlemleri tersine çevirebilme söz konusudur (Yavuzer 1999: 115).

Bu yaş grubundaki öğrenciler ayrıca en üst düzeyde gruplama, nesnelere belli özelliklerine göre sıralama, gözleyebildikleri gerçekleri kavrama gibi becerilere de sahiptirler (Senemoğlu 2002: 54).

Sosyal Gelişim: İlköğretim döneminde birey kendini sınıf, arkadaş ve oyun grubu içinde bulmaktadır. Bu nedenle diğerleriyle birlikte olma, başarıya ulaşma duygusuna sahip olma, grup çalışmalarına katılma ve başarılarının fark edilmesi gibi sosyal ihtiyaçları söz konusudur (Yüksel 2003: 46).

Bu yaştaki öğrenciler için baskın olan önemli güdüler öğretmenin takdirini, beğenisini kazanmak, merakını gidermek, başarılı olmak ve statü kazanmaktır (Fidan 1986: 151).

Sınıf içinde öğretmenin karşılaşılabileceği çeşitli tipte öğrenciler mevcuttur. Bacanlı (2002: 240)'ya göre "başarılı, sosyal, bağımlı, yabancılaşmış ve gölge öğrenciler" olmak üzere 5 tip öğrenci vardır.

a. Başarılı Öğrenciler: Derse yönelimli, okulu seven ve akademik yönden başarılı öğrencilerdir.

b. Sosyal Öğrenciler: Sosyal açıdan faal dersten çok ilişkilerine önem veren öğrencilerdir.

c. Bağımlı Öğrenciler: Sıklıkla öğretmenlerinden destek ve teşvik bekleyen öğrencilerdir.

d. Yabancılaşmış Öğrenciler: Zor öğrenen ve okulla pek ilgilenmeyen öğrencilerdir.

e. Gölge Öğrenciler: Kendilerini fazla göstermeyen, sessiz ve gözden kaçan öğrencilerdir.

5. Geribildirim (Öğrenci Tepkileri)

İletişim etkili olmasını etkileyen önemli bir öge de geribildirimdir. Geribildirim kaynaktan gelen mesaja alıcının gösterdiği tepkinin tekrar kaynağa ulaşması sürecidir (Demirel 1998: 22).

Sınıf içinde öğretmen ve öğrencileri arasında sürekli bir mesaj alışverişi söz konusudur. Öğrencilerin öğretmenden gelen mesajlara karşılık olarak tepki vermesi ile öğretmenin de öğrencilerinden gelen mesajlara karşılık olarak tepki vermesi geribildirim sürecini oluşturmaktadır (Ergin 1995: 207).

Sınıf içinde öğretmen ve öğrenciler soru sorarak, sorulan soruları cevaplandırarak, anlamadıklarını tekrarlatarak, açıklamalarda bulunarak, düşüncelerini dile getirerek, duygularını açığa vurarak, jest ve mimiklerini kullanarak birbirlerine geribildirim sağlayabilmektedirler.

Öğretmenden öğrenciye gönderilen dönütler öğrencinin, çalışmalarına rehberlik etmeli, çalışmaların olumlu yönlerini takdir etmeli ve yaptığı yanlışları düzeltmesine yardımcı olmalıdır.

Sınıfta karşılıklı bir iletişim söz konusu olduğundan öğretmende öğrencilerinden sürekli dönüt almaktadır. Öğrenciden gelen dönütler öğretmene öğrencinin neyi ne kadar öğrendiği hakkında bilgi sağlamaktadır.

Öğretmen öğrencilerinden aldığı sözel ve sözel olmayan geribildirimleri bir bütün olarak algılamalı ve iletişim sürecinin etkiliği hakkında değerlendirmelerde bulunmalıdır.

Sınıf içi iletişimde bazen öğretmenin öğrencilerinden beklediği geribildirim almaması söz konusu olabilir. Bu durumla karşılaşan öğretmenin yanıt araması gereken bazı sorular vardır. Bu sorular şunlardır:

- Mesajımı iyi veremedim mi?
- Kullandığım kanal mı yetersizdi?
- Mesajımı dinlemedi mi?
- Neden dinlemedi?
- Dinlediyse neden anlamadı?
- Anlamasını neler engelledi?
- Acaba anladı da katılmak mı istemedi?

6. Ortam(Sınıf)

Sınıf içi iletişimde ortam öğrenme için özel olarak hazırlanan sınıf ortamıdır. Sınıf ortamı eğitim etkinliklerinin olduğu alan, personel, araç-gereç, bina gibi öğelerin eğitsel iletişim için bir araya geldikleri çevreyi kapsayan bir bütündür .

Sınıf içinde eğitim benzer yaş grubundaki, benzer ilgi ve becerilere sahip öğrencilerle birlikte yürütülür. Öğrencilerin kişilik özellikleri, okula ve derslere yönelik tutumları, ders çalışma alışkanlıkları, öğrenciler arasındaki ilişkiler ve öğretmen öğrenci ilişkileri sınıf ortamının görünümünü belirlemektedir(Konan 2002: 307)

Bacanlı (2002 : 305)'ya göre; sınıfın diğer ortamlara benzemeyen bazı özellikleri vardır. Bunlar ;

- Çok boyutluluk; Sınıfta aynı anda birçok olayın meydana gelmesi.
- Eşzamanlılık; Aynı anda pek çok durumun meydana gelmesi
- Çabukluk; Sınıfta meydana gelen olayların hızlı olması
- Öngörülmezlik ve Aşırılık; Sınıfta olan olayların önceden tahmin edilemez olmasıdır (Bacanlı 2002: 235) .

Her toplumsal yapıda olduğu gibi sınıftaki ilişkiler de kurallar , iletişim biçimleri , fiziksel koşullar gibi değişkenlerin etkisiyle şekillenmektedir . Sınıf ortamının ilişkiler içindeki yapısının şekillenmesinde öğretmenle öğrenciler arasında kurulan ilişkiler çok önemlidir . Söz ve eyleme dayalı ilişkiler etkili ise olumlu bir sınıf ortamı oluşmakta , eğer etkili değil ise olumsuz bir yapı ortaya çıkmaktadır . (Açıkgöz 2000:110).

Etkili bir iletişim sağlamada sınıf ortamının düzenlenmesi çok önemlidir. Çünkü alıcının iletiyi doğruya en yakın şekilde anlamasını sağlamak için öğrenme öğretme ortamının parazitlerden arındırılması gereklidir (Sönmez 1992: 29).

Sınıf ortamının çeşitli değişkenleri vardır. Sınıftaki öğrencilerin sayısı, duvar ve eşya renkleri, ışık, ısı, temizlik, gürültü düzeyleri, görünüm sınıftaki fiziksel ortamın öğeleridir (Başar 1999: 29).

a) Sınıftaki Öğrenci Sayısı: Sınıftaki öğrenci sayısının 15-30 kişi arasında olması ideal olmalıdır. İlköğretim kademesi yönünde değerlendirme yapıldığında ilk sınıflarda sınıf mevcudlarının mümkün olduğunca az tutulması sayı artımına iler ki sınıflarda gidilmesi gereklidir (Başar 1999:29)

Öğrencilerin çoğu zaman öğretmenleriyle ve arkadaşlarıyla birebir ilişki kurmaya çalıştıkları ilk yıllarda sınıf mevcudunun az olması öğrenme etkinliğinde de çok yararlı olacaktır.

b) Sınıfın Işığı: Sınıftaki ışık görme ve okumanın rahatça yapılmasını sağlayacak şekilde aydınlık olmalıdır. Aydınlatma hususunda yapay ve doğal araçlardan faydalanılabilir. Doğal araç olarak güneş ışığından mümkün olduğunca çok yararlanılmalıdır. Yapay aydınlatma araçlarının ise mümkün olduğunca çok anahtarlı olmasına özen gösterilmelidir (Nural 2002: 309).

c) Sınıfın Isısı: Yapılan araştırmalar sınıf ısısının ortalama 20 derece olmasının uygun olduğunu, bu ısının çok altındaki ve üstündeki ısının ilgi dağılmasına, zihin gevşemesine ve zihin odaklanmasına neden olduğunu ortaya koymaktadır (Balay 2003: 56).

Sınıf ısısı sürekli kontrol edilmeli, öğrencilerin okul kıyafetleriyle üşümelerine ya da terlemelerine neden olan ısı derecelerine ulaşılmamasına özen gösterilmelidir.

d) Sınıfın Temizliği: Sınıfta bulunan eşyaların yerlerin, duvar ve pencerelerin temiz olması kullanım isteği yaratması hem fiziksel, hem de ruhsal açıdan rahatlık sağlaması bakımından dikkate alınması gereken bir durumdur .

e) Sınıfın Renkleri: Sınıf ortamında kullanılan renkler öğrencilerin fiziksel ve davranışsal durumunu etkilemektedir.

Sınıfın boyası için liseye kadar sıcak renklerden sarı, pembe, şeftali rengi, lise ve sonrasında ise mavi ve yeşil tonları önerilmektedir (Başar 1999: 31).

f) Sınıfın Oturma Düzeni: Sınıftaki oturma düzeni öğretmen ve öğrencilerin birbirlerini rahatsız etmeyecekleri şekilde ayarlanmalıdır. Sınıftaki sıralar, masalar, dolaplar, panolar, öğretmen ve öğrencilerin hareketini engellemeyecek şekilde düzenlenmelidir.

Balay (2003: 63) ve Yalın (1999: 35) yaptıkları çalışmalarda geleneksel oturma düzeni, U şekli oturma düzeni, küme yerleşim düzeni, yuvarlak masa düzeni ve bireysel yerleşim düzeni olmak üzere 5 grup oturma düzeninden bahsetmişlerdir.

1. Geleneksel Oturma Düzeni: Arka arkaya dizilmiş sıralarda, yüzleri öğretmene dönük olarak oturan öğrencilerin oluşturduğu düzendir. Tek yönlü, iletişimin egemen olduğu kalabalık gruplara uygun olan bu düzen eğitim sistemimizde de yaygın olarak kullanılmaktadır.

2. U Şekli Oturma Düzeni: İletim ve katılımı arttıran bir düzendir. 20 ya da daha az kişiden oluşan gruplar için idealdir. Masa ve sıraların u şeklini andıran bir biçimde sıralandığı bu düzen etkileşim ve paylaşımı artırmaktadır.

3. Küme Yerleşim Düzeni: Öğrencilerin bir masa etrafında oturduğu yerleşim düzenidir. Öğrenci-öğrenci etkileşiminin yüksek, öğretim ortamının zengin ve çok merkezli olduğu bu düzende öğretmen daha çok bir rehber konumundadır.

4. Yuvarlak Masa Düzeni: Öğrencilerin yuvarlak bir masa etrafında masanın bir ucu açıkta kalacak biçimde oturdukları düzendir. Grup çalışmalarını, katılımı, öğrenci ve öğretmen etkileşimi bu düzende yoğunluk kazanmaktadır.

5. Bireysel Yerleşim Düzeni: Öğrencilerin tek kişilik masa ve sandalyelerde oturdukları yerleşim düzenidir. Öğretmen masaların ortasında yer alır. Bireysel öğrenme bu düzende etkindir.

Sınıf ortamı mümkün olduğunca öğrencinin gelişimsel özelliklerine ve ihtiyaçlarına göre düzenlenmelidir .

G. İLETİŞİMDE FIRSAT EŞİTLİĞİ

Eşitlik kavramı yüzyıllar boyu üzerinde birçok düşünürün fikir beyan ettiği önemli bir kavramdır. Bu önemli kavramın içeriği 10 Aralık 1948 yılında yayınlanan "İnsan Hakları Evrensel Bildirisi"nde şu şekilde belirtilmiştir. "Bütün insanlar özgür, onur ve haklar bakımından eşit doğarlar. Akıl ve vicdan sahibidirler; birbirlerine karşı kardeşlik anlayışıyla davranmalıdırlar." (Kapani; 1991: 143).

Eşitlik kavramı genel olarak insanların renk, ırk, cinsiyet, dil, din, düşünce, toplumsal köken, doğuştan veya herhangi bir nedenden ayrıma tabi olmadan her türlü haktan yararlanmasını ifade eden genel bir kavramdır .

İnsanların sahip olduğu haklarından en önemlilerinden birisi de eğitimidir. İnsan Hakları Evrensel Bildirisinin 26. maddesinde "Herkes eğitim görme hakkına sahiptir. Eğitim en azından ilk ve temel aşamasında parasızdır. İlköğretim zorunludur. Teknik ve mesleki öğretimden herkes yararlanabilmelidir. Yüksek öğretim yeteneğe bağlı olarak herkese tam bir eşitlikte açık olmalıdır." denilmektedir.

Eğitimin vazgeçilmez bir hak olduğu T.C. Anayasası'nın 42. maddesinde belirtilen "Kimse eğitim ve öğretim hakkından yoksun bırakılamaz." ifadesiyle de güvence altına alınmıştır. Tüm bireylerin eğitim hakkından yararlanmasının yolu ise eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanmasıdır.

Fırsat eşitliği kavramı kaynaklara ulaşabilme ya da onlardan yararlanma eşitliğidir. Fırsat eşitliğinin eğitime yansımaları ise hiçbir ayırım olmaksızın herkesin gizil güç ve yeteneklerini en uygun biçimde geliştirmede eğitim hizmetlerinden eşit ölçüde yararlanma şansına sahip olmalıdır (Tezcan 1994: 101).

Eğitimde fırsat eşitliği kavramı olarak sanayi devriminden sonra 19 yy başından itibaren ele alınmaya başlamıştır . Bu dönemden önce toplumsal düzen ve üretim biçimi bireyin aile yapısına göre şekillendiği için eğitim de aile tarafından bireye verilmesi gereken bir yapı olarak ele alınıyordu. O dönemde sadece belli sınıflara mensup aileler çocuklarına eğitim olanağı sağlayabiliyor böylece diğer sınıflardaki aile çocukları böyle bir şansa kavuşamıyordu. 19 yy'da toplumsal yapı ve üretim biçiminde meydana gelen değişiklik ile eğitimde belli bir sınıfa ait olmaktan çıkarak tüm bireylerin yararlandığı bir hak haline gelmiştir .

Eğitimde üç tür fırsat eşitliği söz konusudur:

1. Herkese en üst basamağa kadar öğretim sağlama,
2. Herkese mümkün olduğunca asgari bir öğrenim hakkı sağlama,
3. Her bireyin kendi yetenek ve potansiyelinin tamamından yararlanmasını sağlama (Tezcan 1994: 102).

Eğitimde fırsat eşitliği, en üst basamağa kadar öğretim ya da herkese asgari bir öğrenim hakkı sağlamanın ötesinde bireylere yetenek ve zekalarını en üst düzeyde geliştirme olanağı sağlamak anlamına gelmektedir (Çetin 2004: 8).

Eğitimde fırsat eşitliğinin araştırmamızın konusuna uygun olarak sınıf içi iletişimle bağdaşması ise öğrencilerin tüm iletişim öğelerine ulaşması ve bu iletişim öğelerinin hepsinden eşit olarak yararlanmasıdır. Sınıf içinde iletişimin kaynağı olan öğretmenin alıcısı konumundaki öğrencilerin hepsini sürece dahil etmeli; vereceği mesajların ve kullanacağı kanalları tüm öğrencilerinin ulaşabileceği şekilde oluşturmalıdır.

Sınıf içinde öğretmenin iletişimde fırsat eşitliği sağlamada önem vereceği ilk husus her bireyin yaşam süresince bazı ihtiyaçlara sahip olduğudur.

Bireylerin temel ihtiyaçlarından fiziksel ihtiyaçlarını; yeme, içme, uyku vb., güvenlik ihtiyaçlarını; kendini güvende hissetme , sosyal ihtiyaçlarını; sevmeye, ait olma,

bağlılık vb., saygınlık ihtiyaçlarını ise başarı, tanınma, özgüven, statü sahibi olma vb. ihtiyaçlar oluşturmaktadır.

Bireylerin kendini gerçekleştirme ihtiyaçları ise tüm potansiyellerini kullanması, yeteneklerini geliştirmesi, üretken ve yaratıcı olması ile ilgilidir.

İlköğretim düzeyinde sınıflar belirlenen tüm bu gereksinimlerinin karşılanmasını bekleyen, farklı kültürlerden, sosyo-ekonomik düzeylerden gelen değerleri, algıları, tutumları, seçimleri, kişilik özellikleri birbirinden farklı 30 ile 50 kişilik gruplardan oluşan sosyal ortamlardır (Türnüklü ve Yıldız 2002: 22).

İki insanın birbirini fark ettiği andan başlayan iletişim sürecinin alıcısı olan belirlenen tüm özellikleriyle var olan öğrencilerin iletişim sürecindeki varlıklarıyla ilgili yanıt aradıkları bazı soruları vardır.

Bu sorular şunlardır:

1. Beni umursuyorlar mı?
2. Kabul ediliyor muyum?
3. Değerli miyim?
4. Yeterli miyim?
5. Sevilmeye layık mıyım?

Öğrenci kendisiyle ilgili sorduğu bu sorulara aldığı yanıtlar çerçevesinde iletişime katılmakta ve öğrenmeye istekli olmaktadır. Öğrencilerine umursadıklarını, kabul edildiklerini, değerli, yeterli ve sevilmeye layık olduklarını verdiği mesajlarla, iletişime dahil olma yönünde sağlayacağı fırsatlarla gösterecek olan öğretmen hem iletişimde fırsat eşitliği sağlayacak hem de öğretimsel amaçlarına ulaşacaktır.

Sınıf içi iletişimde fırsat eşitliği sağlamak açısından öğretmenin dikkat edeceği diğer bir noktada öğrencilerin tüm yetişkinler gibi duygu ve düşüncelerini dile getirme hakkına sahip olduğudur.

İlköğretim döneminde öğrencilerin en önemli beklentisi başarı duygusunu hissetmek ve yapabildikleriyle kendine güvenmeyi öğrenmektir. Öğrenciler bu beklentilerini çabalarıyla ürünler ortaya koyma biçiminde gerçekleştirmek isterler. Bu noktada gerek öğretim etkinliklerinde gerek eğitsel çalışmalarda öğretmen farklı gruplar oluşturmalı ve öğrencilerinin ait olma gibi ihtiyaçlarına karşılık vermelidir.

Bir kişinin kendisini karşısındaki kişinin yerine koyarak olaylara onun bakış açısıyla bakması, o kişinin duygularını, düşüncelerini doğru olarak anlaması ve anladığını o kişiye göstermesi anlamına gelen empati kavramı da iletişimde fırsat eşitliği sağlamanın ön koşullarından biridir (Duru 2002: 23).

Empatik eğilimler sergileyen bir öğretmen öğrencilerinin bireysel ihtiyaçlarını anlayarak, anladığını hissettirerek onlara sınıf içindeki yerleri ve önemleri konusunda önemli ipuçları sağlamakta böylece meydana gelebilecek olan çeşitli iletişim çatışmalarını önleyebilmektedir.

Her öğrencinin zekası, cinsiyeti, sosyo-ekonomik düzeyi, öğrenme kapasitesi birbirinden farklıdır. Bu nedenle öğretmenin her öğrencisinden aynı başarıyı beklemesi mümkün değildir. Bazı öğrenciler birtakım özellikleriyle diğer öğrencilerden ayrılmakta daha yavaş ve daha zor öğrenebilmektedir. Öğretmenler bu şekilde zor ve geç öğrenen öğrencilerine davranırken dikkatli olmalı onların diğer öğrencilerden farklı olan yanlarına değil, benzer olan yanlarına odaklanmalıdır. Çünkü sürekli farklılıkları ön plana çıkarılan , basit işlerle görevlendirilen , bazı işleri yapamayacağı ima edilen öğrenciler kendilerine olan güvenlerini oluşturamamakta ve yetersizlik duygusuna kapılabilmektedir .

İletişimde fırsat eşitliği sağlama konusunda öğretmenin farkında olarak ya da olmayarak yaptığı her davranış önem kazanmakta konuşma tarzı, soru sorma biçimi, verdiği görevler öğrencilerin kendileri ile ilgili oluşturdukları benlik imajının gücünü belirlemektedir. Öğrencilerinin gelecekte yapabileceği her etkinliğin alt yapısını oluşturan öğretmen, önyargısız davranarak, her öğrencide varolan doğal öğrenme isteğini canlı tutabilmelidir.

İletişimde fırsat eşitliği sağlama konusunda öğretmenin dikkat etmesi gereken en önemli nokta ise öğrencileriyle kurduğu ilişkilerde iletişim engellerine yer vermemesidir. Çünkü iletişim engeli bir iletişim sürecinin başlamadan bitmesine ya da sadece tek taraflı olmasına neden olmaktadır .

Sınıf içinde varolabilen iletişim engelleri Gordon (2002)'dan esinlenerek örneklendirilmiş ve Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo- 2
İletişim Engelleri

İletişim Engelleri	Örnek İfadeler
Emir vermek, yönlendirmek	“Sessiz ol.”
Uyarmak, gözdağı vermek	“Sessiz olmazsan kendini dışarıda bulursun.”
Ahlak dersi vermek	“İyi bir öğrenci derste nasıl davranması gerektiğini bilir.”
Öğüt vermek, çözüm ve öneri getirmek	“Şimdi senin yapman gereken arkadaşından özür dilemektir.”
Öğretmek, nutuk çekmek, mantıklı düşünceler önermek	“Sınava hazırlanmak için çok az süren kaldığını hatırlarsan iyi olur”
Yargılamak , suçlamak	“Her derste sorun çıkarmazsan olmaz.”
Ad takmak, alay etmek	“Anasınıfı öğrencisi gibi davranıyorsun, büyü artık.”
Yorumlamak, analiz etmek, tanı koymak	“Tamamen dikkat çekmek için böyle davranıyorsun.”
Övmek, aynı düşüncede olmak, olumlu değerlendirme yapmak	“Sen çok başarılısın, istediğin her şeyi yaparsın.”
Güven vermek, desteklemek, avutmak,duygularını paylaşmak	“Senin hissettiklerini gençken ben de hissetmişim. Zamanla unutursun. Meraklanma.”
Soru sormak, sınamak, sorguya çekmek, çapraz sorgulamak	“Dersi dinlemek için daha ne kadar bekleyeceksin?”

H. İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

Sınıfın dinamik yapısını oluşturan ve yöneten öğretmenin sınıf içi davranışları öğrenmenin tam olarak gerçekleşmesi için ön koşuldur. Bu nedenle eğitim, öğretim ortamında öğretmen davranışlarını, iletişim becerilerini, sınıf yönetim biçimlerini ele alan araştırmalar gittikçe yaygınlaşmaktadır. Bu başlık altında araştırma konusu ile ilgili olduğu düşünülen araştırmalar ele alınmış, böylece araştırmalardan elde edilen bulgularla araştırmanın geçerliliğine katkıda bulunmak amaçlanmıştır. Araştırmaların sunulmasında genel özele doğru bir sıralamada bulunulmuştur.

Bolat (1990), 1989-1990 öğretim yılında Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde ders okutan ya da danışmanlık yapan öğretim elemanları ile fakültenin öğrencileri üzerinde yaptığı "Yüksek Öğretimde Öğretim Elemanı-Öğrenci İletişimi" adlı çalışmasına öğretim elemanlarının tümünü, öğrencilerin ise % 30'unu dahil etmiştir.

Araştırmanın bulgularına göre öğrencilerin büyük bölümü (% 70); öğretim elemanlarının öğrencileri soru sormaya, düşüncelerini açıklamaya, dersane dışında görüşmeye cesaretlendirmediklerini, öğrencilere saygı göstermediklerini, eşit davranmadıklarını, derslerde konuları açık ve anlaşılır bir dille açıklamadıklarını belirtmişler ve tüm bunları iletişim engeli olarak gördüklerini vurgulamışlardır. Öğretim elemanlarının ise % 75'i bu davranışları iletişim engeli olarak görmediklerini açıklamışlardır.

Birol (1996), "Öğretim Elemanlarının İletişimsel Etkinliklerine Yönelik Karşılaştırmalı Değerlendirme" adlı çalışmasında öğretim elemanlarının tüm ölçek bazında iletişim etkililik oranlarını % 71,4 ile ortadan kısmen çok olarak belirtmiştir.

Araştırmanın bulgularına göre; 11-15 yıllık kıdeme sahip öğretim elemanlarının iletişimsel etkililik düzeyinin diğer kıdemlere oranla daha yüksek, 1-5 yıl kıdeme sahip öğretim elemanlarının iletişimsel etkinlik düzeyinin 15 yıldan fazla kıdeme sahip öğretim elemanlarından daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Deryakulu (1992), Öğretmenlik sertifikası programı öğretim elemanlarının öğrencileri ile iletişimde istenilen öğretim elemanı davranışlarını göstermelerini engelleyen nedenlerin başında; sınıf mevutlarının demokratik tavırlar sergilememesini göstermiştir. Bu nedenleri öğretim elemanlarının kendine olan güvensizliği, öğrenci grubunun özelliği ve kişisel yetersizlikleri izlemektedir.

Erten (2003) “İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Yeterlilikleri” adlı araştırmasında sınıf öğretmenlerinin yeterli olduğu alanlar: sınıf içi iletişim, öğretim yöntemleri, okuma yazma öğretimi, matematik öğretimi, sınıf yönetimi, öğrenci başarısını değerlendirme ve okul-aile işbirliği gibi kişisel-mesleki alanlardır. Buna karşılık yeterliliklerinin düşük olduğu alanlar is program geliştirme ve değerlendirme alanlarıdır.

Özel okullarda görev yapan öğretmenler resmi okullarda görev yapan öğretmenlerden öğretmenlik sertifikasına sahip olanlar olmayanlardan, öğretmenlik alanından mezun olanlarda öğretmenlik alanı dışında kalanlardan kişisel ve mesleki yeterlilikleri açısından daha yeterlidir.

Kuran (2003) tarafından yapılan “Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf İçi Süreçlerindeki Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi” araştırmada çalışma grubundaki öğretmen ve müfettişlerin yeterlilik alanı içinde “etkili iletişim ve sınıf yönetimi” görev alanı birinci derecede, “öğretimi planlama” görev alanını ikinci derecede, “sınıf içi öğretim süreçleri” görev alanını ise üçüncü derecede önemli gördükleri belirtilmiştir.

Kılıç (2000) ilköğretim öğretmenlerinin beklenti düzeyi, bu beklentilerin öğretmenin cinsiyeti, branşı, kıdemi, yaşı ve okulun sosyo-ekonomik durumu arasındaki ilişkileri ile olumsuz beklenti nedenlerine ilişkin algı düzeyleri, bu algıların öğretmenin cinsiyeti, branşı, kıdemi, yaşı ve okulun sosyo-ekonomik durumu arasındaki ilişkileri ve öğretmen beklenti düzeyleri ile sınıf içi iletişim örüntüleri arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmak amacıyla yaptığı “Öğretmenlerin Beklentileri ve Sınıf İçi İletişim Örüntüleri” adlı araştırmasında ulaştığı bulgular şunlardır.

Bayan öğretmenler erkek öğretmenlere göre, 21 yıl ve üstü görev yapanlar daha az görev yapanlara göre, özel okullarda çalışan öğretmenler ise devlet okullarında görev yapanlara göre daha olumlu beklentilere sahiptir.

Öğretmenlerin olumsuz beklenti geliştirdikleri öğrencilerinin yanlışlarını daha çok eleştirdikleri, bu öğrencileri kendilerinden uzak tuttukları belirlenirken, olumlu beklenti geliştirdikleri öğrencilerini ise övdükleri ve düşüncelerini açıklamalarına izin verdikleri ortaya konmuştur.

Erdoğan (2001) “Sınıf Yönetiminde Öğrenci Kontrolü Açısından Olumlu Öğretmen-Öğrenci İlişkileri” adlı araştırmasında “Sınıfta öğretmen ile öğrenciler arasında olumlu ilişkiler var mıdır?” sorusuna yanıt aramış ve sınıfta öğretmen algılarına göre olumlu bir ilişkinin varlığını saptamıştır.

“İlköğretimde Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf İçi Disiplini Sağlamada Kullandıkları Yöntemler” adlı Civelek (2001) tarafından yapılan çalışmada ilköğretim okulu I. kademedeki görev yapan sınıf öğretmenlerinin sınıf içi disiplini sağlamada kullandıkları ödül ve ceza yöntemleri ortaya konmaya çalışılmıştır.

İlköğretimdeki sınıf öğretmenlerinin sınıf içi disiplini sağlamada kullandıkları yöntemlerden fiziksel ceza, psikolojik ceza ve psikolojik ödül bakımından anlamlı fark bulunmazken, öğretmenlerin çalıştığı hizmet yılına ve çalıştığı okul türüne göre anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Kaya (1993)’nın öğretmenlerden göstermeleri beklenen sınıf içi davranışları öğretmen ve müfettiş görüşlerine göre sorguladığı araştırmasında öğretmenleri kendi görüşlerine göre sınıf içi davranışlarında iyi düzeyde olduklarını belirtmişler, müfettişler ise öğretmenlerin orta düzeyde başarılı olduğunu vurgulamıştır.

Taş (2002)’ın “Okullarda Sözsüz İletişimin Kullanımı” adlı araştırmasının sonuçlarına göre öğretmenlerin öğrencilerini yaptıkları bir işten hoşlandıklarında en çok gösterdikleri sözsüz iletişim davranışı uygun biçimde gülümsemeyken; öğretmenlerin

öğrencilerine kızgınlıklarını belirtmede en çok yaptıkları sözsüz iletişim davranışı baş sallama ve parmakla sus işareti yapmadır.

Acar (1999) ilköğretimde sınıf içi sözel iletişimi etkileşim analiziyle değerlendirmiş ve bir ders saatinin % 81,27'lik kısmının ise sessizlik ve gürültü için kullanıldığını belirlemiştir.

Bengir (1997)'de sınıf içi iletişimi kolaylaştırıcı sözlü öğretmen davranışlarından en sık gösterilenler “etkili konuşma” derse girişte sınıfı içten bir ses tonuyla “selamlama”, “öğrencilerin sözel sorunları ile ilgilenme” ve “anlayışlı ve hoşgörülü davranma”dır.

Öğretmenlerce en az gösterilenler ise öğrencileri övücü ifadeler kullanma, sınıfta örnek gösterme, “gerçek yaşamdan yerinde uygun örnekler verme ya da ilgili öykü ve fıkra anlatma”, “derste güncel konulara yer verme”dir.

Öztaş (2001) tarafından yapılan “Sınıf Öğretmenlerinin İletişim Yeterlilikleri” adlı araştırmada sınıf içi iletişim sürecinde yer alan davranışlarda bayan öğretmenlerin erkek öğretmenlere, 20 yılın altında görev yapanların 21 yıl ve üzerinde görev yapanlara oranla daha başarılı olduğu saptanmıştır.

Kahramanmaraş il merkezindeki, Türkoğlu ilçesinde de iki olmak üzere 4 ilköğretim okulunda yürütülen bu çalışmada sınıf öğretmenlerinin sınıf içi iletişim davranışlarında kendilerini yeterli gördükleri, öğrenci ve gözlemcinin ise öğretmenleri kısmen yeterli gördüğü ortaya konmuştur.

II. PROBLEM CÜMLESİ

Sınıf öğretmenlerinin etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerileri ne düzeydedir? Öğretmenlerin bu becerileri “cinsiyet”, “mesleki kıdem”, “mezun olunan okul”, “okutulan sınıf “ değişkenlerine göre farklılık göstermekte midir?

III. ALT PROBLEMLER

1. Öğretmen görüşlerine göre, sınıf öğretmenlerinin etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerileri tüm boyutlara ilişkin olarak;

- a) Cinsiyetleri
- b) Mesleki kıdemleri
- c) Mezun oldukları okullar
- d) Okuttukları sınıf düzeyleri

açısından farklılık göstermekte midir?

2. Öğretmen görüşlerine göre, sınıf öğretmenlerinin etkili iletişim ortamı yaratma boyutuna ilişkin becerileri;

- a) Cinsiyetleri
- b) Mesleki Kıdemleri
- c) Mezun oldukları kurumlar
- d) Okuttukları sınıf düzeyleri

açısından anlamlı farklılıklar göstermekte midir?

3. Öğretmen görüşlerine göre, sınıf öğretmenlerinin iletişimde fırsat eşitliği sağlama boyutuna ilişkin becerileri ;

- a) Cinsiyetleri
- b) Mesleki Kıdemleri
- c) Mezun oldukları kurumlar
- d) Okuttukları sınıf düzeyleri

açısından anlamlı farklılıklar göstermekte midir?

4. Gözlemci görüşlerine göre, sınıf öğretmenlerinin etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerileri;

- a) Cinsiyetleri
- b) Mesleki Kıdemleri
- c) Mezun oldukları kurumlar
- d) Okuttukları sınıf düzeyleri

açısından anlamlı farklılıklar göstermekte midir?

IV. ARAŞTIRMANIN AMACI

Eğitim bireylerin yaşamları süresince davranışlarında değişiklik meydana getirme süreci olarak tanımlanmaktadır. Eğitim sürecinin en önemli boyutunu ise okullarda belli bir felsefeye, içeriğe, programa uygun olarak öğretmenler tarafından yürütülen planlı ve düzenli faaliyetler oluşturmaktadır. Bu faaliyetlerin toplumun ve bireylerin amacına ulaşmasını sağlayacak biçimde yürütülmesi ise öğretmenlerin sahip olduğu yeterliliklere bağlıdır.

Bu araştırmada; eğitim sürecinden ayrı düşünülemeyen ve öğretmenlerin sahip olması gereken en önemli yeterlilik alanlarından biri olarak değerlendirilen etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerileri ele alınarak , bu becerilerin cinsiyet, mesleki kıdem, mezun olunan okul ve okutulan sınıf değişkenleri açısından farklılık gösterip göstermediği bulgulanmaya çalışılmıştır.

V. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

İletişim ister sözlü ister sözsüz olarak gerçekleşsin yaşamın her alanında vazgeçilmez nitelikte olan bugünkü eylemlerimizden başlayıp geleceğe uzanan çok önemli bir süreçtir .Toplumların gelişmesinde, varlıklarının sürdürülmesinde etkin bir rol oynayan iletişim sürecinin etkili bir biçimde sürdürülmesi özellikle yaşamlarıyla ilgili birçok fikrin, bakış açısının geliştiği bir dönemde öğrencilik yapan

ilköğretim öğrencilerinin gelişimi açısından da önemle alınması gereken bir kavramdır .

Etkili iletişim ortamı yaratma becerisi bir sınıf öğretmenin sahip olması gereken en önemli yeterliliklerdendir. Çünkü öğrenme sürecinin garantisi sınıf içinde kurulan iletişimin etkililiğiyle doğrudan ilişkilidir. Etkili iletişim ortamı yaratma becerisine sahip olan bir öğretmenin aynı zamanda tüm öğrencilerini öğrenme sürecine dahil etmede fırsat eşitliği sağlayabilmesi de öğrencinin sağlıklı kişilik gelişiminin oluşması ve başarılı bir öğrenme ortamının sağlanması açısından oldukça önem taşımaktadır.

Yapılan bu araştırmanın sonuç ve önerilerinin araştırma, geliştirme, karar verme durumunda olan mekanizmalara iletilmesinin, sınıf öğretmenlerine sınıf içi etkili iletişim kurma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerileri ile ilgili niteliklerin kazandırılmasına yönelik faaliyetlerin zenginleştirilmesinde katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

VI. SAYILTILAR

- 1- Sınıf öğretmenlerinin sınıf içi etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama beceri düzeyi değerlendirilebilir niteliktedir.
- 2- Sınıf öğretmenlerinin sınıf içi etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerileri etkili iletişim ve iletişimde fırsat eşitliği boyutlarında incelenebilir.
- 3- Sınıf öğretmenleri yöneltilen anket sorularını yanıtlarken samimi davranmışlardır.
- 4- Araştırmacı tarafından yapılan gözlemler yansızdır ve gerçeği yansıtmaktadır.

VII. SINIRLILIKLAR

Bu araştırma;

- 1- 2004-2005 Eğitim-Öğretim yılında Sivas ili merkez ilçedeki ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenleriyle,
- 2- Sınıf öğretmenlerinin “Öğretmen Anket Formu” ile belirttikleri görüşleriyle,
- 3- Araştırmacının “Sistemik Gözlem Formu” ile gerçekleştirdiği gözlemleriyle,
- 4- Yöntem açısından tarama modeliyle,
- 5- Kademe açısından ilköğretim kademesiyle sınırlıdır.

VII. TANIMLAR

Sınıf Öğretmeni: Alanı sınıf öğretmenliği olan öğretmen

Beceri :Kişinin yatkınlık ve öğrenime bağlı olarak bir işi başarma ve bir işlemi amaca uygun olarak sonuçlandırma yeteneği

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni, örnekleme, veri toplama aracının geliştirilmesi, uygulanması, verilerin toplanması ve analizi yer almaktadır.

I. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Araştırma sınıf öğretmenlerinin sınıf içi etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerileri ile ilgili mevcut durumu ortaya koymayı amaçlayan tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilen bir araştırmadır. Tarama modeli bilinmek istenen ve varolan bir durumu , varolduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır. (Karasar 1999:77) Bu nedenle bu araştırma için tarama modelinin seçilmesi uygun görülmüştür.

II. EVREN VE ÖRNEKLEM

A. ARAŞTIRMANIN EVRENİ

Araştırmanın evrenini 2004-2005 Eğitim-Öğretim yılında Sivas ili merkez ilçede bulunan 69 ilköğretim okulu ve bu okullarda görev yapan 1050 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır.

B. ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın örnekleminin seçiminde evrenin tümüne ulaşamayacağı gerçeği ile hareket edilerek tabakalama yöntemi uygulanmış, yönetim ve organizasyon kolaylığı sağlamak amacıyla başlıca 5 eğitim bölgesine ayrılan ilin her bölgesinin temsili esasına göre rastgele belirlenen 30 ilköğretim okulu örnekleme giren okulları oluşturmuştur. Örnekleme giren öğretmenlerin belirlenmesi için ise bu okullarda görev yapan 312 sınıf öğretmenine anket uygulanmış, bu anketler içinde rastgele ve eksik doldurulduğu belirlenen 9 anketin yanıtları geçersiz sayılarak

örneklem dışına çıkarılmış, böylelikle örneklem grubunu oluşturan öğretmen sayısı 303 kişi olarak belirlenmiştir.

Anketlerin uygulandığı ilköğretim okullarının isimleri ve uygulanan öğretmen sayısı Tablo 4'te gösterilmiştir.

TABLO-3

Anket Formu Uygulanan İlköğretim Okulları ve Öğretmenlerin Sayısı

Okulların Adı	Uygulanan Öğretmen Sayısı
Selçuk İ.Ö.O	13
Namık Kemal İ.Ö.O	6
Ziya Gökalp İ.Ö.O	8
Kızılırmak İ.Ö.O	11
Gazipaşa İ.Ö.O	9
Yavuz Selim İ.Ö.O	20
Kazım Karabekir Paşa İ.Ö.O	15
Behrampaşa İ.Ö.O	16
4 Eylül İ.Ö.O	6
Başöğretmen İ.Ö.O	7
Süleyman Demirel İ.Ö.O	8
Abdulvahabigazi İ.Ö.O	8
Hasan Vardar İ.Ö.O	9
Kılavuz İMKB 75. Yıl İ.Ö.O	14
Vali L. Tuncel İ.Ö.O	9
Ülkü İ.Ö.O	8
Mehmetçik İ.Ö.O	14
Rauf Orbay İ.Ö.O	5
Mimar Sinan İ.Ö.O	15
Kongre İ.Ö.O	6
Özel İdare İ.Ö.O	11
Gaziosmanpaşa İ.Ö.O	8
Kanuni İ.Ö.O	9
Kadıburhanettin İ.Ö.O	7
Halil Rifat İ.Ö.O	9
V.Lütfullah Bilgin İ.Ö.O	9
27 Haziran İ.Ö.O	8
Nizamettin Sungur P.İ.Ö.O	14
Celal Bayar İ.Ö.O	12
V.Aydın Güçlü İ.Ö.O	9
TOPLAM	303

III. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada kullanılacak verileri toplayabilmek için biri anket, diğeri gözlem formu olmak üzere iki araç kullanılmıştır.

A- Öğretmen görüşlerini belirlemeye yönelik “Öğretmen Anket Formu”- Ek I

B- Öğretmenlerin etkili iletişim kurma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerini gözlemlemeye yönelik “Sistemik Gözlem Formu”- Ek II

A. ÖĞRETMEN ANKET FORMU

İlköğretim 1. Kademe de görev yapan sınıf öğretmenlerinin sınıf içi etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerileri hakkındaki görüşlerini belirlemeye yönelik olarak hazırlanan bu anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm “Kişisel Bilgileri” ile ilgili sorulardan; ikinci bölüm ise “Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerileri” ile ilgili sorulardan oluşmaktadır. Öğretmenlere birinci bölümde 5 ikinci bölümde ise 40 olmak üzere toplam 45 soru yöneltilmiştir.

Anket formunun oluşturulması için öncelikle araştırmacı tarafından sınıf öğretmenlerinin etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerileri ile ilgili olan davranışları belirlemek amacıyla ilgili literatür taranmış ve 50 maddelik bir deneme formu oluşturulmuştur. Oluşturulan deneme formu örneklem dışındaki 10 sınıf öğretmenine uygulanmış ve bir uzmana gösterilmiştir. Uzman ve öğretmenlerin eleştirileri doğrultusunda belirlenen 6 madde ile, uygulama sonucu düşük ortalamaya sahip olduğu tespit edilen 4 madde form dışında bırakılmıştır. Bir Türkçe öğretmeni ile formdaki ifadeler düzeltilerek 5’i “Kişisel Bilgileri” 40’da “Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerileri” ile ilgili davranışları içeren 45 soruluk bir anket formu elde edilmiştir.

Ankette yer alan

1. 1-27 arası sorular ile, öğretmenlerin sınıf içi etkili iletişim boyutu ile ilgili düşünceleri ,

2. 28-40 arası sorular ile de öğretmenlerin iletişimde fırsat eşitliği boyutu ile ilgili düşünceleri saptanmaya çalışılmıştır.

Sınıf öğretmenleri anket ile ilgili soruları, beşli skala üzerinde her sorunun karşısında yer alan (1) Hiçbir zaman, (2) Çok seyrek, (3) Ara sıra, (4) Çok sık ve (5) Her zaman seçeneklerinden kendilerine uygun olan seçeneği (x) koyarak işaretlemiştir.

Öğretmen anketinin güvenilirlik analizi Cronbach Alfa Güvenilirlik katsayısı ile hesaplanmış ve elde edilen değerler Tablo-5'te gösterilmiştir.

Tablo-4
Öğretmen Anket Formunun Alt Boyutlara Göre
Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayıları

Boyutlar	Ölçek Madde No	Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı
Etkili İletişim Boyutu	1-27 arası maddeler	.87
İletişimde Fırsat Eşitliği	28-40 arası maddeler	.78
GENEL	1- 40 arası maddeler	.90

B. SİSTEMATİK GÖZLEM FORMU

Bu form sınıf öğretmenlerinin sınıf içi etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerileri ile ilgili davranışlardaki yeterliliklerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından kaynaklarda yer alan ve konu ile ilgili örnek gözlem formları dikkate alınarak hazırlanmıştır. 20 maddelik taslak halindeki

gözlem formu uzman görüşüne sunulmuş , uzman görüşü doğrultusunda bazı ifadeler düzeltilmiş ve forma son şekli verilmiştir.

Araştırmacı tarafından araştırmanın örnekleme içinde yer alan ve örneklemin temsili esasına göre rastgele seçilen 25 öğretmen 1 ders saati boyunca gözlemlenmiş, (1) Hiçbir zaman, (2) Çok Seyrek, (3) Ara Sıra, (4) Çok Sık, (5) Her Zaman şeklinde 5'li skala üzerinde oluşturulan formdaki maddelerin karşısına işaretleme yapılmıştır.

Öğretmenler ile ilgili yapılan gözlemlerden elde edilen verilerin güvenilirlik ölçümü sonucu Cronbach Alfa Katsayısı .83 olarak belirlenmiş ve sistematik gözlem formunun iç tutarlığının yeterli olduğu görülmüştür.

IV. VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırmada kullanılan veriler, “Öğretmen Anket Formu” ve “Sınıf İçi Sistemik Gözlem Formu” ile 2004-2005 eğitim-öğretim yılı Aralık-Şubat ayları arasında araştırmacı tarafından örnekleme bizzat ulaşılarak toplanmıştır.

V. VERİLERİN ANALİZİ

Araştırma sürecinde elde edilen veriler titizlikle kontrol edilerek bilgisayar ortamına aktarılmış ve bilgisayar ortamında SPSS/10.00 paket programı yardımıyla çözümlenmiştir. Verilerin çözümlenmesi amacıyla **a.** Ortalama, **b.** Standart Sapma, **c.** Frekans ve Yüzde, **d.** Varyans Analizi, **e.** t- Testi, **f.** Scheffe Testi ve **g.** Gerçeklik Analizi teknikleri kullanılmıştır.

Verileri toplama aracında kullanılan 5'li likert tipi ölçeğe (her zaman:5, çok sık:4, ara sıra:3, çok seyrek:2, hiçbir zaman:1) şeklinde puanlar verilmiş, bu puanlarla aritmetik ortalamalar elde edilmiş ve Tablo-6'da belirlenen puan aralıkları göz önünde tutularak yorumlamalar yapılmıştır.

Tablo-5

Yorumlamalarda Kullanılan Puan Aralıkları

Ölçek	Puan	Ortalama Aralığı	Yorum
Hiçbir Zaman	1	1,00 – 1,49	Çok Yetersiz
Çok Seyrek	2	1,50 – 2,49	Yetersiz
Ara Sıra	3	2,50 – 3,49	Kısmen Yeterli
Çok Sık	4	3,50 – 4,49	Yeterli
Her Zaman	5	4,50 – 5,00	Çok Yeterli

Araştırmada kullanılan ortalama (\bar{x}), frekans (f), ve yüzde (%) testleri ile öğretmenlerin sınıf içi etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerileri ile ilgili maddelere katılım düzeyleri ve dağılımları belirlenmiştir.

Öğretmen anketinde öğretmenlerin sınıf içi iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde tüm boyutlara, etkili iletişim ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama boyutlarına ilişkin görüşleri mezun oldukları okula, meslekteki kıdemleri ile okuttukları sınıf düzeylerine göre tek yönlü varyans analizi "F" testi kullanılarak karşılaştırılmıştır. Varyans analizinin anlamlı çıktığı durumlarda ise farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Tukey testi kullanılmıştır.

Öğretmen anketinde cinsiyet, sınıf içi gözlem ölçeğinde ise cinsiyet, mezun olunan okul ve mesleki kıdem ile ilgili oluşan farklılıkları belirlemek amacıyla "t" testi kullanılmıştır. Araştırmada anlamlı farklılıkların tespitinde $p < 0.05$ düzeyi dikkate alınmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, sınıf içi etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerileri ile ilgili olarak öğretmenlerin kendini değerlendirdikleri anketler ile sınıf içi öğretmen davranışları gözlem formundan elde edilen bulgular yöntem bölümündeki açıklamalar çerçevesinde düzenlenmiş ve yorumlanmıştır.

I. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ETKİLİ İLETİŞİM ORTAMI YARATMA VE İLETİŞİMDE FIRSAT EŞİTLİĞİ SAĞLAMA BECERİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİNDE ÖĞRETMEN ANKETİNDEN ELDE EDİLEN BULGULAR VE YORUMLAR

A.ÖĞRETMEN ANKETİNDEN ELDE EDİLEN KİŞİSEL BİLGİLERİN DAĞILIMLARI

Anketin ilk 5 maddesini oluşturan bu bölümde öğretmenlere: cinsiyet, meslekteki yılları, okuttıkları sınıf düzeyi ve mezun oldukları eğitim kurumları sorulmuştur.

Tablo -6

Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Cinsiyete Göre Dağılımları

Cinsiyet	f	%
Bay	205	67,7
Bayan	98	32,3
Toplam	303	100

Tablo 1'de görüldüğü üzere, araştırmaya katılan 303 kişilik örneklemin %67,7'sini bay, %32,3'ünü ise bayan öğretmen oluşturmaktadır. Araştırma örnekleminde bay öğretmenlerin çoğunluğu oluşturduğu görülmektedir.

Tablo -7

Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Mesleki Kıdeme Göre Dağılımları

Mesleki Kıdem	f	%
1-5 Yıl	1	.3
6-10 Yıl	68	22,4
11-15 Yıl	38	12,5
16-20 Yıl	38	12,5
21-25 Yıl	92	30,4
26 Yıl ve Üzeri	66	21,8
Toplam	303	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %22,4'ü 6-10 yıl arası, %12,5'i 11-15 yıl arası, %12,5'i 16-20 yıl arası, %30,4'ü 21-25 yıl arası, %21,8'i ise 26 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahiptir. Araştırma örnekleminin büyük çoğunluğunu %30,4 ile 21-25 yıl kıdeme sahip öğretmenler oluşturmaktadır. Ayrıca 11-15 yıl arası kıdeme sahip öğretmenlerle 16-20 yıl arası kıdeme sahip öğretmenlerin sayısı birbirine eşittir.

Mesleki kıdem göz önüne alındığında öğretmenlerin %47'si 20 yıl ve altında kıdeme sahip iken %52'si 21 yıl ve üstünde kıdeme sahiptir.

1-5 yıl arası kıdeme sahip tek öğretmen öğretmenlerin mesleki kıdemleri ile ilgili istatistik işlemlerin dışında bırakılmıştır.

Tablo 8:

Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Okuttukları Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımları

Sınıf Düzeyi	f	%
1. Sınıf	62	20,5
2. Sınıf	63	20,8
3. Sınıf	71	23,4
4. Sınıf	50	16,5
5. Sınıf	57	18,8
Toplam	303	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %20,5'i 1. sınıfları, %20,8'i 2. sınıfları, %23,4'ü 3. sınıfları, %16,5'i 4. sınıfları, %18,8'i ise 5. sınıfları okutmaktadır.

Öğretmenlerin okuttukları sınıf düzeyleri göz önüne alındığında sırasıyla 3. sınıf, 2. sınıf, 1. sınıf, 5. sınıf ve 4. sınıf düzeyleri dağılımı oluşturmaktadır.

Tablo- 9:

Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Mezun Oldukları Kuruma Göre Dağılımları

Mezun Olunan Kurum	f	%
Eğitim Fakültesi	48	15.8
Eğitim Enstitüsü	119	39.3
Eğitim Yüksekokulu	33	10.9
Açıköğretim Fakültesi Lisans Tamamlama	57	18.8
Fen-Edebiyat Fakültesi	15	5
Diğer	31	10.2
Toplam	303	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %15,8'i Eğitim Fakültesi, %39,3'ü Eğitim Enstitüsü, %10,9'u Eğitim Yüksekokulu, %18,8'i Açıköğretim Fakültesi Lisans Tamamlama Programı, %5'i Fen-Edebiyat Fakültesi, %10,2'si ise diğer (İktisat, Ziraat F.) şeklinde dağılımı oluşturmaktadır.

Tablodan anlaşıldığı üzere öğretmenlerin mezun oldukları kurumlar dikkate alındığında örnekleme %39,3'le Eğitim Enstitüsü mezunları en büyük grubu, %5 ile Fen-Edebiyat Fakültesi mezunları ise en küçük grubu oluşturmaktadır.

Tablo 10:

Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Mezun Oldukları Alanlara Göre Dağılımları

Mezun Olunan Alanlar	f	%
Sınıf Öğretmenliği	257	84,8
Diğer	46	15,2
Toplam	303	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %84,8'i sınıf öğretmenliğinden, %15,2'si ise sınıf öğretmenliği dışındaki alanlardan mezun olmuştur. Bu veriler doğrultusunda öğretmenler mezun oldukları alan bakımından homojen bir grup oluşturmuşlardır.

B. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN SINIF İÇİ ETKİLİ İLETİŞİM ORTAMI YARATMA VE İLETİŞİMDE FIRSAT EŞİTLİĞİ SAĞLAMA BECERİLERİNDE TÜM BOYUTLARA İLİŞKİN ÖĞRETMEN ANKETİ BULGULARI VE YORUMLARI

Sınıf öğretmenlerinin sınıf içi etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde tüm boyutlara ilişkin olarak öğretmen anketinden elde edilen madde ortalamaları, frekans değerleri ve yüzdeler Tabla 10'da verilmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde tüm boyutlara ilişkin görüşlerine bakıldığında sınıf öğretmenlerinin kendilerini ($\bar{x}=4,19$) “Yeterli” gördükleri söylenebilir.

Sınıf öğretmenlerinin öğrencileriyle olan etkileşimi hem öğretme-öğrenme süreçlerinin niteliğinin artması hem de öğrenci davranışlarında olumlu yönde değişikliklerin oluşması açısından oldukça önemlidir. Sınıf öğretmenlerinin etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerindeki tüm boyutlara ilişkin görüşlerinin “Yeterli” düzeyinde olması bu açıdan büyük önem taşımaktadır.

Gökçe (2003) ilköğretim kademesinde görev yapan öğretmenlerin görüşlerine göre gerçekleştirdiği “Sınıf Öğretmenlerinin Yeterlilikleri” adlı araştırmasında sınıf öğretmenlerinin yeterli olduğu alanlar içerisinde “Sınıf içi iletişim, Sınıf yönetimi ve Öğrenci başarısını değerlendirme” alanlarını belirtmiştir. Gökçe(2003)'nin bu saptaması ile araştırmamızın bulgusu örtüşmüş ve bu durum araştırmamızın geçerliliğine katkı sağlamıştır.

Tablo- 11:

Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf İçi Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde Tüm Boyutlara İlişkin Bulgular

Anket Maddeleri	\bar{X}	Hiçbir Zaman		Çok Seyrek		Ara Sıra		Çok Sık		Her Zaman	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1.Sınıfa temiz, düzenli ve çok dikkat çekmeyen kıyafetlerle gelirim	4,84	-	-	-	-	13	4,3	23	7,6	267	88,1
2.Sınıf atmosferini derse hazır hale getirici etkinliklerde bulunurum (Günlük olaylardan bahsetme, öykü anlatma, şakaşma).	4,19	-	-			73	24,1	97	32	132	43,6
3. Ders konularını öğrencilerimin ilgisini canlı tutacak şekilde desenlerim.	4,37	-	-			17	5,6	152	50,2	132	43,6
4. Derste iletişimin çok yönlü olması için öğrencilerimin aktif katılımını sağlamaya çalışırım.	4,39	-	-	-	-	21	6,9	142	46,9	140	46,2
5. Mesajlarımdaki ara noktaları örneklerle desteklerim.	4,30					26	8,6	161	53,1	116	38,3
6. Beden dilimi etkili kullanırım.	3,87	-	-			109	36	118	38,9	74	24,4
7. Konuşurken gereksiz tekrarlar yapmamaya çalışırım.	4,20	-	-			65	21,5	104	34,3	132	43,6
8. Öğrencilerime isimleriyle hitap ederim.	4,49					21	6,9	108	35,6	173	57,1
9. Akıcı ve anlaşılır konuşurum.	4,51					22	7,3	99	32,7	181	59,7
10. konuşurken ses tonuma ve vurgularına dikkat ederim.	4,17			3	1	63	20,8	116	38,7	121	39,9
11. Öğrencilerimi dinlerken başımı ve vücudumu onlara doğru yaklaştırırım.	3,46	21	6,9	37	12,2	98	32,3	76	25,1	71	23,4
12. Mesajlarımı sunarken görsel, işitsel kanallardan yararlanırım.	3,61	7	2,3	29	9,6	109	36	88	29	70	23,1
13. Mesajlarımın içeriğine uygun olarak aralıklı ya da sık sık tekrarlar yaparım.	3,99					87	28,7	131	43,2	85	28,1
14. Ders esnasında espri yapma, fıkra anlatma vb. mizah öğelerinden yararlanırım.	3,73	3	1	15	5	118	28,9	92	30,4	75	24,8
15. Derse karşı ilgi azaldığında iletişim biçimini değiştiririm.	4,36										
16. Öğrencilerimi gözlemleyerek onları tanımaya ve beklentilerini kestirmeye çalışırım.	4,37					47	15,5	95	31,4	160	52,8
17. Öğrencilerime olan sevgimi göstermek için başlarına ve omuzlarına dokunurum.	3,93	16	5,3	23	7,6	60	19,8	71	23,4	133	43,9
18. Öğrencilerime onları rahatsız etmeyecek şekilde göz teması kurarım.	4,13			2	.7	86	28,4	86	28,4	129	42,6
19. Ellerimi kullanırken avuç içlerim açık ve yukarı doğru olmasına özen gösteririm.	2,96	31	10,2	66	21,8	115	38	65	21,5	26	8,6
20. Mesajlarımı sunarken kollarımı önde kavuştururum.	3,26	21	6,9	42	13,9	123	40,6	70	23,1	47	15,5

Sınıf öğretmenlerinin etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde tüm boyutlara ilişkin düşüncelerinde ($\bar{x}=4,84$) “Çok Yeterli” düzeyinde algıya sahip oldukları davranış anketin 1’inci sırasında yer alan “Sınıfa temiz, düzenli ve çok dikkat çekmeyen kıyafetlerle gelirim” davranışıdır. Bu madde ile ilgili olarak sınıf öğretmenlerinin “çok yeterli” düzeyinde algıya sahip olmaları Bilen (2002:63)’nin yetişmekte olan yüzlerce kişiye hizmet veren öğretmen örnek bir görünüme sahip olmalıdır saptamasıyla paralellik göstermektedir.

Sınıf öğretmenlerinin etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde tüm boyutlara ilişkin düşüncelerinde ($\bar{x}=4,60$) “Çok Yeterli” düzeyinde algıya sahip oldukları ikinci davranış anketin 24’üncü sırasındaki “Doğal olmayan yapmacık ifadeler kullanmamaya özen gösteririm.” davranışıdır. Öğretme-öğrenme sürecinde öğretmenler tarafından iletilecek mesajların, öğrencilerin dikkatini dağıtacak biçimde olmaması öğretmen hareketlerin doğallığına bağlıdır (Ergin ve Birol 2001:191). Sınıf öğretmenlerinin bu davranışta “Çok Yeterli” düzeyinde bir algıya sahip olmaları ile Ergin ve Birol (2001)’un saptamasının örtüşmesi öğretme-öğrenme sürecinin başarısı açısından önemli bir bulguya ulaşıldığını göstermektedir.

Sınıf öğretmenlerinin etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde tüm boyutlara ilişkin davranışlardan 40’ıncı sırada yer alan “Öğrencilerim için kullandığım ifadelerin kırıcı olmamasına dikkat ederim.” davranışı ($\bar{x}=4,56$) “Çok Yeterli” düzeyiyle algı düzeyi en yüksek üçüncü madde olarak tespit edilmiştir. Öğrencilerin kendilerini değerli hissetmeleri, disiplin çabalarına cevap vermelerini kolaylaştırarak onların başarı yönünde motive olmasını sağlar (Apuhan 2002:63) . Apuhan (2002)’ın bu saptaması ile sınıf öğretmenlerinin bu davranışta “Çok Yeterli” düzeyinde bir algıya sahip olmaları paralellik göstermekte ve bu durum öğrencilerin bir birey olarak kabul edilmesinin sınıf içi iletişimdeki önemini göstermektedir.

Sınıf öğretmenlerinin etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde tüm boyutlara ilişkin olarak en düşük algıya sahip oldukları

birinci davranış ($\bar{x}=2,96$) “Kısmen Yeterli” düzeyiyle “Ellerimi kullanırken avuç içlerimin açık ve yukarı doğru olmasına özen gösteririm.” davranışıdır. Batlaş (2003:62)’ ye göre avuç içi yukarı bakan açık bir el güven ve dostluk sunar ve uzlaşmaya davet eder. Sınıf öğretmenlerinin bu davranışta kendilerini “Kısmen Yeterli “ görmeleri beden dili kullanımı ile ilgili bilgilendirme ihtiyaçlarının dışa yansımaları olarak kabul edilerek bu ihtiyacın giderilmesine yönelik çalışmalar yapılması gerekmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde tüm boyutlara ilişkin olarak anketin 22’inci sırasında yer alan “Öğrencilerimi dinlediğimi gösteren baş hareketleri ve yüz ifadeleri kullanırım.” davranışı ($\bar{x}=3,23$) “Kısmen Yeterli” düzeyiyle öğretmenlerin en düşük algıya sahip oldukları ikinci davranış olarak belirlenmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde tüm boyutlara ilişkin olarak en düşük algıya sahip oldukları üçüncü davranış ise ($\bar{x}=3,36$) “Kısmen Yeterli düzeyiyle anketin 20’inci sırasında yer alan “Mesajlarımı sunarken kollarımı önde kavuştururum.” davranışı olmuştur. Kişiler kollarını çoğunlukla istenmeyen bir durumdan kaçınmak ve kendilerini korumak için kullanmakta ve bu durum bir iletişim engeli oluşturmaktadır (Batlaş 2003:89). Batlaş (2003)’ın bu saptaması ile sınıf öğretmenlerinin bu davranışta “Çok Yeterli” bir algıya sahip olması gerektiği vurgulanabilir. Öğretmenlerin düşük algı düzeyine sahip oldukları maddelerin daha çok beden dili kullanımı ile ilgili olması daha öncede belirttiğimiz gibi öğretmenlerin sözsüz iletişim ile ilgili farkındalıklarının ve becerilerinin artırılması için gerek lisans eğitimine gerekse de hizmet içi eğitime yönelik çalışmalar yapılması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

1. Cinsiyete Göre Sınıf Öğretmenlerinin Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde Tüm Boyutlara İlişkin Verilen Yanıtların Farklılığı

Sınıf öğretmenlerinin sınıf içi etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde tüm boyutlara ilişkin cinsiyete göre anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek üzere yapılan t-Testi sonuçları Tablo-12’de gösterilmiştir.

Tablo-12

Cinsiyete Göre Sınıf Öğretmenlerinin Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde Tüm Boyutlara İlişkin t-Testi Sonuçları

Gruplar	N	\bar{X}	S.S	T	Sd	P
Bayan Öğretmenler	98	3.87	.63	.55	.301	.339*
Bay Öğretmenler	205	3.89	.66			
Toplam	303	3,88	.64			

*p>0.05

Tablo-12’deki bulgulara dayanarak cinsiyet değişkeninin sınıf öğretmenlerinin sınıf içi etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde doğrudan etki göstermediği gerek bay öğretmenlerin ($\bar{x}=3,87$), gerekse bayan öğretmenlerin ($\bar{x}=3,89$) tüm boyutlara ilişkin davranışlarda “Yeterli” algı düzeyine sahip oldukları söylenebilir.

2. Mesleki Kıdeme Göre Sınıf Öğretmenlerinin Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde Tüm Boyutlara İlişkin Verilen Yanıtların Farklılığı

Sınıf öğretmenlerinin sınıf içi etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde tüm boyutlara ilişkin mesleki kıdeme göre anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo-13’de gösterilmiştir.

Tablo-13

Mesleki Kıdeme Göre Sınıf Öğretmenlerinin Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde Tüm Boyutlara İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Değişim Kaynağı (DK)	Serbestlik Derecesi(Sd)	Kareler Toplamı(KT)	Kareler Ortalaması(KO)	F	P
Gruplar Arası	5	3.945	.788	1.358	.406*
Gruplar İçi (Hata)	297	171.194	.594		
Genel	302	175.139			

* $p > 0.05$

Tablo-13'e bakıldığında sınıf öğretmenlerinin sınıf içi etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde tüm boyutlara ilişkin olarak mesleki kıdem bakımından anlamlı farklılıklar olmadığı saptanmıştır. Bu bulguya dayanarak mesleki kıdem değişkeninin öğretmenlerin sınıf içi etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde doğrudan etkiye sahip olmadığı söylenebilir.

Sınıf öğretmenlerinin etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde tüm boyutlara ilişkin mesleki kıdeme göre puanların aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo-14'de gösterilmiştir.

Tablo-14

Mesleki Kıdeme Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Kıdem Grupları	N	\bar{X}	S.S
01-10	69	4.23	.73
11-20	76	4.17	.76
20 Yıl ve üzeri	158	4.27	.76
Toplam	303	4.22	.74

Tablo-14'de sınıf öğretmenlerinin sınıf içi etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde tüm boyutlara ilişkin mesleki kıdeme

göre algılarının ($\bar{x}=4,22$) “Yeterli” düzeyinde olduğu, 1-10 yıl kıdeme sahip olan öğretmenlerin ($\bar{x}=4,23$) “Yeterli”, 11-20 yıl kıdeme sahip olanların ($\bar{x}=4,17$) “Yeterli”, 21 yıl ve üzeri kıdeme sahip olanların da ($\bar{x}=4,27$) “Yeterli” düzeyinde algıya sahip oldukları görülmektedir. Kıdem grupları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmekle birlikte 21 yıl ve üzeri kıdeme sahip olan öğretmenlerin kendilerini diğer gruplara göre daha yeterli gördükleri söylenebilir. Araştırmamızın bu bulgusu Kılıç (2001)’in gerçekleştirdiği “Öğretmenlerin Beklentileri ve Sınıf İçi İletişim Örüntüleri “ konulu araştırmanın 21 yıl üstü kıdeme sahip olan öğretmenler 20 yılın altındaki öğretmenlere göre daha olumlu beklentilere sahiptir bulgusuyla paralellik göstermektedir.

3. Mezun Olunan Okula Göre Sınıf Öğretmenlerinin Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde Tüm Boyutlara İlişkin Verilen Yanıtların Farklılığı

Sınıf öğretmenlerinin sınıf içi etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde tüm boyutlara ilişkin mezun olunan okula göre anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo-15’de gösterilmiştir.

Tablo-15

Mezun Olunan Okula Göre Sınıf Öğretmenlerinin Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde Tüm Boyutlara İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Değişim Kaynağı (DK)	Serbestlik Derecesi(Sd)	Kareler Toplamı(KT)	Kareler Ortalaması(KO)	F	P
Gruplar Arası	5	3.400	.907	1.139	.628*
Gruplar İçi (Hata)	297	199.551	.618		
Genel	302	202.951			

* $p>0.05$

Tablo-15'e bakıldığında sınıf öğretmenlerinin sınıf içi etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde tüm boyutlara ilişkin olarak mezun olunan okul bakımından anlamlı farklılıklar olmadığı saptanmıştır. Bu bulguya dayanarak mezun olunan okul değişkeninin öğretmenlerin sınıf içi etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde doğrudan etkiye sahip olmadığı söylenebilir.

Sınıf öğretmenlerinin etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde tüm boyutlara ilişkin mezun olunan okula göre puanların aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo-16'da sunulmuştur.

Tablo-16

Mezun Olunan Okula Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Mezun Olunan Okul	N	\bar{X}	S.S
1.Eğitim Fak.	48	4.18	.74
Eğitim Ens.	119	4.25	.74
Eğitim Yük.	33	4.24	.73
Açıköğretim Fak. L.T	57	4.27	.74
Fen-Edebiyat Fak.	15	4.22	.75
Diğer(Ziraat F. İktisat vb.)	31	4.19	.74
Toplam	303	4.22	.74

Tablo-16'da sınıf öğretmenlerinin sınıf içi etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde tüm boyutlara ilişkin mezun olunan okula göre algılarının ($\bar{x}=4,22$) "Yeterli" düzeyinde olduğu, Eğitim Fakültesi mezunlarının ($\bar{x}=4,18$) "Yeterli", Eğitim Enstitüsü mezunlarının ($\bar{x}=4,25$) "Yeterli", Eğitim Yüksek okulu mezunlarının ($\bar{x}=4,24$) "Yeterli", Açıköğretim Fakültesi Lisans Tamamlama mezunlarının ($\bar{x}=4,27$) "Yeterli", Fen-Edebiyat Fakültesi mezunlarının ($\bar{x}=4,22$) "Yeterli" ve diğer (ziraat, iktisat vb.) fakülte mezunlarının da ($\bar{x}=4,19$) "Yeterli" algı düzeyine sahip oldukları anlaşılmıştır. Öğretmenler arasında anlamlı farklılıklar olmamasına karşın Açıköğretim Fakültesi Lisans Tamamlama mezunlarının ($\bar{x}=4,27$) kendilerini diğer gruplara oranla daha yeterli gördükleri saptanmıştır.

4. Okutulan Sınıfa Göre Sınıf Öğretmenlerinin Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde Tüm Boyutlara İlişkin Verilen Yanıtların Farklılığı

Sınıf öğretmenlerinin sınıf içi etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde tüm boyutlara ilişkin okutulan sınıfa göre anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo-17’de gösterilmiştir.

Tablo-17

Okutulan Sınıfa Göre Sınıf Öğretmenlerinin Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde Tüm Boyutlara İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Değişim Kaynağı (DK)	Serbestlik Derecesi(Sd)	Kareler Toplamı(KT)	Kareler Ortalaması(KO)	F	P
Gruplar Arası	5	2.257	1.272	1.015	.600*
Gruplar İçi (Hata)	297	179.519	.619		
Genel	302	181.776			

* $p > 0.05$

Tablo-17’ye bakıldığında sınıf öğretmenlerinin sınıf içi etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde tüm boyutlara ilişkin olarak okutulan sınıfa göre anlamlı farklılıklar olmadığı saptanmıştır. Bu bulguya dayanarak okutulan sınıf değişkeninin öğretmenlerin sınıf içi etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde doğrudan etkiye sahip olmadığı söylenebilir.

Sınıf öğretmenlerinin etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde tüm boyutlara ilişkin okutulan sınıfa göre puanların aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo-18’de sunulmuştur.

Tablo-18

Okutulan Sınıfa Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Okutulan Sınıf	N	\bar{X}	S.S
1. Sınıf	62	4,13	.72
2. Sınıf	63	4,06	.73
3. Sınıf	57	4,14	.73
4. Sınıf	50	4,12	.73
5. Sınıf	57	4,12	.73
Toplam	303	4,11	.72

Tablo-16’da sınıf öğretmenlerinin sınıf içi etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde tüm boyutlara ilişkin okutulan sınıfa göre algılarının ($\bar{x}=4,11$) “Yeterli” düzeyinde olduğu, 1.sınıfı okutan öğretmenlerin ($\bar{x}=4,13$) “Yeterli”, 2.sınıfı okutan öğretmenlerin ($\bar{x}=4,06$) “Yeterli”, 3.sınıfı okutan öğretmenlerin ($\bar{x}=4,14$) “Yeterli”, 4.sınıfı okutan öğretmenlerin ($\bar{x}=4,12$) “Yeterli” ve 5.sınıfı okutan öğretmenlerin de algılarının da ($\bar{x}=4,12$) “Yeterli” olduğu belirlenmiştir. Okutulan sınıfa göre sınıf öğretmenleri arasında anlamlı farklılıklar bulunmamasına rağmen 3.sınıfı okutan öğretmenlerin diğer sınıfları okutan öğretmenlere göre daha yeterli bir algı düzeyine sahip oldukları saptanmıştır.

C. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ETKİLİ İLETİŞİM ORTAMI YARATMA VE İLETİŞİMDE FIRSAT EŞİTLİĞİ SAĞLAMA BECERİLERİNDE ETKİLİ İLETİŞİM ORTAMI YARATMA BOYUTUNA İLİŞKİN ÖĞRETMEN ANKETİ BULGULARI VE YORUMLARI

Sınıf öğretmenlerinin sınıf içi etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde etkili iletişim ortamı yaratma boyutuna ilişkin olarak öğretmen anketinden elde edilen madde ortalamaları, frekans değerleri ve yüzdeler Tabla 19’da verilmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde etkili iletişim ortamı yaratma boyutuna ilişkin görüşlerine bakıldığında sınıf öğretmenlerinin kendilerini ($\bar{x}=4,09$) “Yeterli” gördükleri söylenebilir. Sınıf öğretmenlerinin etkili iletişim kurma boyutuna ilişkin algılarının yeterli düzeyde olması sınıf içi etkinliklerin başarısı açısından önemli bir sonuçtur.

Tablo- 19

Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf İçi Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde Etkili İletişim Ortamı Yaratma Boyutuna İlişkin Bulgular

Anket Maddeleri	\bar{X}	Hiçbir Zaman		Çok Seyrek		Ara Sıra		Çok Sık		Her Zaman	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1. Sınıfa temiz, düzenli ve çok dikkat çekmeyen kıyafetlerle gelirim	4,84	-	-	-	-	13	4,3	23	7,6	267	88,1
2. Sınıf atmosferini derse hazır hale getirici etkinliklerde bulunurum (Günlük olaylardan bahsetme, öykü anlatma, şakalaşma).	4,19	-	-	-	-	73	24,1	97	32	132	43,6
3. Ders konularımı öğrencilerimin ilgisini canlı tutacak şekilde desenlerim.	4,37	-	-	-	-	17	5,6	152	50,2	132	43,6
4. Derste iletişimin çok yönlü olması için öğrencilerimin aktif katılımını sağlamaya çalışırım.	4,39	-	-	-	-	21	6,9	142	46,9	140	46,2
5. Mesajlarımdaki ara noktaları örneklerle desteklerim.	4,30	-	-	-	-	26	8,6	161	53,1	116	38,3
6. Beden dilimi etkili kullanırım.	3,87	-	-	-	-	109	36	118	38,9	74	24,4
7. Konuşurken gereksiz tekrarlar yapmamaya çalışırım.	4,20	-	-	-	-	65	21,5	104	34,3	132	43,6
8. Öğrencilerime isimleriyle hitap ederim.	4,49	-	-	-	-	21	6,9	108	35,6	173	57,1
9. Akıcı ve anlaşılır konuşurum.	4,51	-	-	-	-	22	7,3	99	32,7	181	59,7
10. konuşurken ses tonuma ve vurgularına dikkat ederim.	4,17	-	-	3	1	63	20,8	116	38,7	121	39,9
11. Öğrencilerimi dinlerken başımı ve vücudumu onlara doğru yaklaştırırım.	3,46	21	6,9	37	12,2	98	32,3	76	25,1	71	23,4
12. Mesajlarımı sunarken görsel, işitsel kanallardan yararlanırım.	3,61	7	2,3	29	9,6	109	36	88	29	70	23,1
13. Mesajlarımın içeriğine uygun olarak aralıklı ya da sık sık tekrarlar yaparım.	3,99	-	-	-	-	87	28,7	131	43,2	85	28,1
14. Ders esnasında espri yapma, fıkra anlatma vb. mizah öğelerinden yararlanırım.	3,73	3	1	15	5	118	28,9	92	30,4	75	24,8
15. Derse karşı ilgi azaldığında iletişim biçimini değiştiririm.	4,36	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
16. Öğrencilerimi gözlemleyerek onları tanımaya ve beklentilerini kestirmeye çalışırım.	4,37	-	-	-	-	47	15,5	95	31,4	160	52,8

Anket Maddeleri (Devam)	\bar{X}	Hiçbir Zaman		Çok Seyrek		Ara Sıra		Çok Sık		Her Zaman	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
17. Öğrencilerime olan sevgimi göstermek için başlarına ve omuzlarına dokunurum.	3,93	16	5,3	23	7,6	60	19,8	71	23,4	133	43,9
18. Öğrencilerime onları rahatsız etmeyecek şekilde göz teması kurarım.	4,13			2	.7	86	28,4	86	28,4	129	42,6
19. Ellerimi kullanırken avuç içlerim açık ve yukarı doğru olmasına özen gösteririm.	2,96	31	10,2	66	21,8	115	38	65	21,5	26	8,6
20. Mesajlarımı sunarken kollarımı önde kavuştururum.	3,26	21	6,9	42	13,9	123	40,6	70	23,1	47	15,5
21. Ders esnasında tahtayı etkin ve düzenli bir şekilde kullanmaya çalışır, bunu yaparken de sık sık öğrencilerimle yüz yüze temas kurmaya çalışırım	4,44			3	1	21	6,7	119	39,3	160	52,8
22. Öğrencilerimi dinlediğimi gösteren baş hareketleri ve yüz ifadeleri kullanırım.	3,23	73	24,1	40	13,2	35	11,6	54	17,8	101	33,3
23. Öğrencilerimle empati kurarak onları anlamaya çalışırım	4,17					58	19,1	128	42,2	115	38
24. Doğal olmayan yapmacık ifadeler kullanmamaya özen gösteririm.	4,60					16	5,3	87	28,7	199	65,7
25. Mesajlarımı sunarken öğrencilerimin arasında dolaşmaya özen gösteririm.	4,24					65	21,5	98	32,3	139	45,9
26. Tüm öğrencilerimi sözlerini kesmeden dinlerim.	4,41					35	11,6	143	47,2	123	40,6
27. Söylediklerimle yaptıklarımın uyumlu olmasına özen gösteririm.	4,55	5	1,7			13	4,6	87	28,7	197	65
TOPLAM	4,09										

Madde 1: Sınıfa temiz, düzenli ve çok dikkat çekmeyen kıyafetlerle gelirim.

Bu madde ile ilgili olarak öğretmenlerin %88,1'i "her zaman", %7,6'sı "çok sık", %4,3'ü "ara sıra" biçiminde görüş belirtmişler; "çok seyrek" ve "hiçbir zaman" seçenekleriyle ilgili olarak ise hiç işaretleme yapmamışlardır.

Bu bulgulara dayanarak "sınıfa temiz, düzenli ve çok dikkat çekmeyen kıyafetlerle gelme" davranışıyla ilgili olarak öğretmenlerin kendilerini "çok yeterli" ($\bar{x} = 4,84$) gördükleri söylenebilir.

Madde 2: Sınıf atmosferini derse hazır hale getirici etkinliklerde bulunurum.

Bu madde ile ilgili olarak öğretmenlerin %43,6'sı “her zaman”, %32'si “çok sık”, %24,4'ü “ara sıra” biçiminde görüş belirtmiş, “çok seyrek” ve “hiçbir zaman” seçenekleri ile ilgili olarak ise işaretlemeye bulunmamışlardır.

Bu bulgular ışığında “ sınıf atmosferini derse hazır hale getirme” davranışında öğretmenlerin kendilerini “yeterli” ($\bar{x} = 4,19$) gördükleri söylenebilir. Öğretmenlerin bu davranışta kendilerini yeterli olarak algulamaları Bilge (2003:219)'nin bireyler doğuştan gelen bir öğrenme isteğine sahiptirler ve öğretmenler öğrencilerinde bulunan bu motivasyonu korumak durumundadırlar saptamasıyla örtüşmektedir.

Madde 3: Ders konularını öğrencilerimin ilgisini canlı tutacak şekilde desenlerim.

Bu madde ile ilgili olarak öğretmenlerin %43,6'sı “her zaman”, %50,9'u “çok sık”, %5,6'sı “ara sıra” şeklinde görüş belirtmiş “çok seyrek” ve “hiçbir zaman” seçenekleri ile ilgili olarak ise işaretleme yapmamışlardır.

Bu bulgulara dayanarak “Ders konularını öğrencilerin ilgisini canlı tutacak şekilde desenleme” davranışında öğretmenlerin kendilerini “yeterli” ($\bar{x} = 4,37$) gördükleri vurgulanabilir.

Madde 4: Derste iletişimin çok yönlü olması için öğrencilerin aktif katılımını sağlamaya çalışırım.

Öğretmenlerin %46,2'si “her zaman”, %46,9'u “çok sık”, %6,9'u “ara sıra” şeklinde bu madde ile ilgili olarak görüş belirtmiş; “çok seyrek” ve “hiçbir zaman” seçenekleriyle ilgili olarak ise işaretleme de bulunmamışlardır.

Bu bulgular yorumlandığında öğretmenlerin “Derste iletişimin çok yönlü olması için öğrencilerin aktif katılımını sağlama” davranışında kendileri ile ilgili algılarının “yeterli” ($\bar{x} = 4,39$) olduğu söylenebilir.

Madde 5: Mesajlarımdaki ana noktaları örneklerle desteklerim.

Bu madde ile ilgili olarak öğretmenlerin %53,1’inin “çok sık”, %38,3’ünün “her zaman”, %8,6.2sının “ara sıra” biçiminde görüş belirttiği gözlenmiştir. Öğretmenlerin buraya kadar olan maddelerde olduğu gibi “çok seyrek” ve “hiçbir zaman” seçeneklerinde işaretleme yapmadıkları tespit edilmiştir.

Bu bulgular ışığında öğretmenlerin “Mesajlarımdaki ana noktaları örneklerle desteklerim” davranışında kendilerini ($\bar{x} = 4,30$) “yeterli” gördükleri söylenebilir.

Madde 6: Beden dilimi etkili kullanırım.

Öğretmenlerin %38,9’unun “çok sık”, %36,7’sinin “ara sıra”, %24,4’ünün de “her zaman” biçiminde görüş belirttikleri tespit edilirken; “hiçbir zaman” ve “çok seyrek” seçeneklerini ise hiç işaretlemedikleri görülmüştür.

Bu bulgulara dayanarak “Beden dilini etkili kullanma” davranışında, öğretmenlerin kendilerini “yeterli” ($\bar{x} = 3,87$) gördükleri söylenebilir.

Madde 7: Konuşurken gereksiz tekrarlar yapmamaya dikkat ederim.

Bu madde ile ilgili olarak öğretmenlerin %43,6’sının “her zaman”, %35’inin “çok sık”, %21,5’inin de “ara sıra” şeklinde görüş belirttikleri tespit edilmiştir; “hiçbir zaman” ve “çok seyrek” seçenekleri ise hiç işaretlemedikleri belirlenmiştir.

Bu bulgulara göre öğretmenlerin “Konuşurken gereksiz tekrarlar yapmama” davranışlarında, kendilerini ($\bar{x} = 4,20$) “yeterli” gördükleri vurgulanabilir.

Madde 8: Öğrencilerime isimleriyle hitap ederim.

Öğretmenlerin %57,4'ünün “her zaman”, %35,6'sının “çok sık”, %21'inin ise “ara sıra” şeklinde bu madde ile ilgili olarak görüş belirttikleri tespit edilmiş; “hiçbir zaman” ve “çok seyrek” seçeneklerini ise işaretlemedikleri görülmüştür.

Bu bulgulardan yola çıkarak “Öğrencilere isimleriyle hitap etme” davranışında öğretmenlerinin kendilerini ($\bar{x} = 4,49$) “çok yeterli” gördükleri söylenebilir.

Madde 9: Akıcı ve anlaşılır konuşurum.

Bu madde ile ilgili olarak öğretmen görüşlerine bakıldığında %60'ının “her zaman”, %32,7'sinin “çok sık”, %7,3'ünün de “ara sıra” şeklinde yanıtlar verdiği ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğretmenlerin “hiçbir zaman” ve “çok seyrek” seçeneklerini hiç işaretlemedikleri tespit edilmiştir.

Bu bulgulara göre öğretmenlerin “Akıcı ve anlaşılır konuşma” hususunda kendilerini ($\bar{x} = 4,51$) “çok yeterli” gördükleri vurgulanabilir.

Madde 10: Konuşurken ses tonuma ve vurgularına dikkat ederim.

Öğretmenlerin bu madde ile ilgili olarak yanıtlarına bakıldığında %39,9'unun “her zaman”, %38,3'ünün “çok sık”, %20,8'inin “ara sıra”, %1'inin ise “çok seyrek” şeklinde görüş belirttikleri görülmüş, “hiçbir zaman” seçeneğini ise hiç işaretlemedikleri tespit edilmiştir.

Bu bulgulara bakıldığında öğretmenlerin “Konuşurken ses tonuna ve vurgularına dikkat etme” davranışı ile ilgili olarak kendilerini ($\bar{x} = 4,17$) “yeterli” gördükleri söylenebilir.

Madde 11: Öğrencilerimi dinlerken başımı ve vücudumu onlara doğru yaklaştırırım.

Bu madde ile ilgili olarak öğretmenlerin %32,3'ünün "ara sıra", %25,1'inin "çok sık", %23,4'ünün "her zaman", %12,2'sinin "çok seyrek" %6,9'unun da "hiçbir zaman" şeklinde görüş belirttikleri tespit edilmiştir.

Bu bulgular ışığında öğretmenlerin "Öğrencileri dinlerken başı ve vücudu onlara doğru yaklaştırma" davranışında kendilerini ($\bar{x} = 3,46$) "kısmen yeterli" gördükleri vurgulanabilir.

Madde 12: Mesajlarımı sunarken görsel ve işitsel kanallardan yararlanırım.

Öğretmenlerin bu madde hakkında belirttikleri görüşlere bakıldığında %36'sının "ara sıra", %29,2'sinin "çok sık", %23,1'inin "her zaman", %9,6'sının "çok seyrek", %2,3'ünün ise "hiçbir zaman" şeklinde görüş belirttikleri tespit edilmiştir.

Bu bulgulara dayanarak öğretmenlerin "Mesajları sunarken görsel ve işitsel kanallardan yararlanma" davranışında kendilerini ($\bar{x} = 3,61$) "yeterli" gördükleri söylenebilir.

Madde 13: Mesajlarımın içeriğine uygun olarak aralıklı ya da sık tekrarlar yaparım.

Bu madde ile ilgili olarak öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında %43,2'sinin "çok sık", %28,1'inin "her zaman", %28,7'sinin de "ara sıra" şeklinde görüş belirttiği ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin "hiçbir zaman" ve "çok seyrek" seçeneklerini ise hiç işaretlemedikleri görülmüştür.

Bu bulgular ışığında öğretmenlerin "Mesajların içeriğine uygun aralıklı ya da sık tekrarlar yapma" davranışında kendilerini ($\bar{x} = 3,99$) "yeterli" gördükleri

vurgulanabilir. Ergin ve Birol (2001:192)'a göre öğrendiklerimizin %75-83'ünü görerek, %8-10'unuda işitme yoluyla kazanma gerçeği, alıcısına mesajını etkili biçimde göndermek isteyen kaynağın farklı görsel ve işitsel araçlar kullanmasını zorunlu kılmaktadır. Araştırmamızın bulgusuyla örtüşen bir saptama sınıf ortamında etkili iletişimin sağlanması açısından oldukça önem taşımaktadır.

Madde 14: Ders esnasında espri yapma, fıkra anlatma mizah öğelerinden yararlanırım.

Öğretmenlerin bu madde ile ilgili olarak %38,9'unun "ara sıra", %30,4'ünün "çok sık", %24,8'inin "her zaman", %5'inin "çok seyrek" %1'inin de "hiçbir zaman" şeklinde görüş belirttikleri otaya çıkmıştır.

Bu bulgulara göre öğretmenlerin "Ders esnasında espri yapma, fıkra anlatma gibi mizah öğelerinden yararlanma" davranışı ile ilgili olarak kendilerini ($\bar{x} = 3,73$) "yeterli" gördükleri söylenebilir.

Madde 15: Derse karşı ilgi azaldığında iletişim biçimini değiştiririm.

Bu madde ile ilgili olarak öğretmenlerin %48,9'unun "çok sık", %44,2'sinin "her zaman", %6,9'unun da "ara sıra" şeklinde görüş belirttikleri tespit edilmiştir.

Bu bulgulara dayanarak öğretmenlerin "Derse karşı ilgi azaldığında iletişim biçimini değiştirme" davranışında kendilerini ($\bar{x} = 4,36$) "yeterli" gördüğü söylenebilir.

Madde 16: Öğrencilerimi gözlemleyerek onları tanıyarak beklentilerini kestirmeye çalışırım.

Öğretmenlerin bu madde ile ilgili olarak %528'inin "her zaman", %31,4'ünün "çok sık" %15,8'inin ise "ara sıra" şeklinde görüş belirttikleri ortaya çıkmıştır.

Bu bulgulara göre öğretmenlerin “Öğrencileri gözlemleyerek onları tanımaya, beklentilerini kestirmeye çalışma” davranışında kendilerini ($\bar{x} = 4,37$) “yeterli” gördükleri vurgulanabilir.

Madde 17: öğrencilerime olan sevgimi göstermek için başlarına ve omuzlarına dokunurum.

Bu madde ile ilgili olarak öğretmenlerin %43,9’unun “her zaman”, %23,4’ünün “çok sık”, %19,8’inin “ara sıra”, %7,6’sının “çok seyrek”, %5,3’ünün de “hiçbir zaman biçiminde görüş belirttikleri tespit edilmiştir.

Bu bulgular doğrultusunda öğretmenlerin “Öğrencilere sevgi göstermek için başlarına ve omuzlarına dokunma” davranışı ile ilgili olarak kendilerini ($\bar{x} = 3,93$) “yeterli” gördükleri söylenebilir.

Madde 18: Öğrencilerimle onları rahatsız etmeyecek şekilde göz teması kurarım.

Öğretmenlerin bu madde ile ilgili olarak %42,7’sinin “her zaman”, %28,7’sinin “çok sık”, %28,7’sinin ise “ara sıra” şeklinde görüş belirttikleri ortaya çıkmıştır.

Bu bulgulardan yola çıkarak öğretmenlerin “Öğrencilerle onları rahatsız etmeyecek şekilde göz teması kurma” davranışında kendilerini ($\bar{x} = 4,13$) “yeterli” gördükleri vurgulanabilir. Yılmaz (2002:107)’a göre bir öğretmenin sahip olması gereken en önemli iletişim becerisi öğrenciyle sağlanan 2-5 saniyelik göz temasıdır. Öğretmenlerin bu davranışta kendilerini yeterli düzeyde görmeleri sahip oldukları etkili iletişim becerileri açısından önemli bir bulgudur.

Madde 19: Ellerimi kullanırken avuç içlerimin açık ve yukarı doğru olmasına özen gösteririm.

Bu madde ile ilgili olarak öğretmenlerin %38'inin "ara sıra", %21,8'inin "çok seyrek", %21,5'inin "çok sık", %10,2'sinin "hiçbir zaman" %8,6'sının da "her zaman" şeklinde görüş belirttikleri tespit edilmiştir.

Bu bulgulara göre öğretmenlerin "Elleri kullanırken avuç içlerinin açık ve yukarı doğru olması" davranışı ile ilgili olarak kendilerini ($\bar{x} = 2,96$) "kısmen yeterli" gördükleri söylenebilir.

Madde 20: Mesajlarımı sunarken kollarımı önde kavuştururum.

Öğretmenlerin bu madde ile ilgili olarak %40,6'sının "ara sıra", %23,1'inin "çok sık", %13,9'unun "çok seyrek" %6,9'unun ise "hiçbir zaman" şeklinde görüş belirttikleri ortaya çıkmıştır.

Bu bulgulara dayanarak öğretmenlerin "Mesajları sunarken kolları önde kavuşturma" davranışında kendilerini ($\bar{x} = 3,26$) "kısmen yeterli" gördükleri vurgulanabilir.

Madde 21: Ders esnasında tahtayı etkin ve düzenli bir şekilde kullanır, bunu yaparken de öğrencilerimle yüz yüze temas kurmaya çalışırım.

Bu madde ile ilgili olarak öğretmenlerin %52,8'inin "her zaman", %39,3'ünün "çok sık", %6,9'unun "ara sıra", %1'inin ise "çok seyrek" biçiminde görüş belirttikleri ortaya çıkmıştır.

Bu bulgular doğrultusunda öğretmenlerin "Tahtayı etkin ve düzenli kullanma" davranışı ile ilgili olarak kendilerini ($\bar{x} = 4,44$) "yeterli" gördükleri söylenebilir.

Madde 22: Öğrencilerimi dinlediğimi gösteren baş hareketleri ve yüz ifadeleri kullanırım.

Öğretmenlerin bu madde ile ilgili olarak %33,3'ünün “her zaman”, %24,1'inin “hiçbir zaman”, %17,8'inin “çok sık”, %13,2'sinin “çok seyrek”, %11,6'sının “ara sıra” şeklinde görüş belirttikleri tespit edilmiştir.

Bu bulgulara göre öğretmenlerin “Öğrencileri dinlediklerini gösteren baş hareketleri ve yüz ifadeleri kullanma” davranışında kendilerini ($\bar{x} = 3,23$) “kısmen yeterli” gördükleri vurgulanabilir.

Madde 23: Öğrencilerimle empati kurarak onları anlamaya çalışırım.

Bu madde ile ilgili olarak öğretmenlerin %42,2'sinin “çok sık”, %38,7'sinin “her zaman”, %19,1'inin ise “ara sıra” şeklinde görüş belirttikleri ortaya çıkmıştır.

Bu bulgular ışığında öğretmenlerin “Öğrencilerle empati kurarak onları anlama” davranışı ile ilgili olarak kendilerini ($\bar{x} = 3,23$) “kısmen yeterli” gördükleri söylenebilir.

Madde 24: Doğal olmayan yapmacık ifadeler kullanmamaya özen gösteririm.

Öğretmenlerin bu madde ile ilgili olarak %67,7'sinin “her zaman”, %28,7'sinin “çok sık”, %6'sının ise “ara sıra” biçiminde görüş belirttikleri ortaya çıkmıştır.

Bu bulgular doğrultusunda öğretmenlerin “Doğal olmayan yapmacık ifadeler kullanmama” davranışında kendilerini ($\bar{x} = 4,60$) “çok yeterli” gördükleri vurgulanabilir.

Madde 25: Mesajlarımı sunarken öğrencilerimin arasında dolaşmaya özen gösteririm.

Bu madde ile ilgili öğretmenlerin görüşlerinin %45,9 ile “her zaman”, %32,3 ile “çok sık”, %21,8’ ile ise “ara sıra” şeklinde ortaya çıktığı görülmektedir.

Bu bulgulara göre öğretmenlerin “Mesajları sunarken öğrencilerin arasında dolaşma” davranışında kendilerini ($\bar{x} = 4,24$) “yeterli” gördükleri söylenebilir. Bengir (1997) gerçekleştirdiği “Sınıf İçi İletişimi İlişkin Öğretmen-Öğrenci Davranışları Görüşleri ve Önerileri” konulu araştırmasında “derse katılımı teşvik etmek için sıraların arasında dolaşma” davranışını sınıf içi iletişimi kolaylaştıran öğretmen davranışları arasında göstermesi araştırmamızın bu bulgusuyla örtüşen bir sonuç ortaya çıkarmaktadır.

Madde 26: Tüm öğrencilerimi sözlerini kesmeden dinlerim.

Öğretmenlerin bu madde ile ilgili olarak %47,9’unun “çok sık”, %40,6’sının “her zaman”, %11,6’sının ise “ara sıra” şeklinde görüş belirttikleri tespit edilmiştir.

Bu bulgulardan yola çıkarak öğretmenlerin “Tüm öğrencileri sözlerini kesmeden dinleme” davranışı ile ilgili olarak kendilerini ($\bar{x} = 4,28$) “yeterli” gördükleri vurgulanabilir.

Madde 27: Söylediklerimle yaptıklarımın uyumlu olmasına özen gösteririm.

Bu madde ile ilgili olarak öğretmenlerin %65’inin “her zaman”, %28,7’sinin “çok sık”, %4,6’sının ise ara sıra biçiminde görüş belirttikleri ortaya çıkmıştır.

Bu bulgulara göre öğretmenlerin “Söyledikleriyle yaptıklarının uyumlu olması” davranışında kendilerini ($\bar{x} = 4,55$) “çok yeterli” gördükleri söylenebilir.

1. Cinsiyete Göre Sınıf Öğretmenlerinin Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde Etkili İletişim Ortamı Yaratma Boyutuna İlişkin Verilen Yanıtların Farklılığı

Sınıf öğretmenlerinin sınıf içi etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde etkili iletişim ortamı yaratma boyutuna ilişkin cinsiyete göre anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek üzere yapılan t-Testi sonuçları Tablo-20’de gösterilmiştir.

Tablo-20

Cinsiyete Göre Sınıf Öğretmenlerinin Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde Etkili İletişim Ortamı Yaratma Boyutuna İlişkin t-Testi Sonuçları

Gruplar	N	\bar{X}	S	T	Sd	P
Bayan Öğretmenler	98	3.36	.62	1.43	.301	.445
Bay Öğretmenler	205	3.36	.65			
Toplam	303	3.36	.63			

Tablo 20’de görüldüğü gibi “Sınıf İçi Etkili İletişim Ortamı Yaratma” ile ilgili tüm davranışlar değerlendirildiğinde, öğretmen görüşlerinde cinsiyete bağlı anlamlı bir farklılık yoktur [$t(301) = .445, p > .05$]. Gerek bayan ($\bar{x} = 3,36$), gerekse bay ($\bar{x} = 3,36$) öğretmenlerin Etkili İletişim Ortamı Yaratma boyutu ile ilgili davranışlarda “Kısmen Yeterli” düzeyinde bir algıya sahip oldukları görülmüştür.

2. Mesleki Kıdeme Göre Sınıf Öğretmenlerinin Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde Etkili İletişim Ortamı Yaratma Boyutuna İlişkin Verilen Yanıtların Farklılığı

Sınıf öğretmenlerinin sınıf içi etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde etkili iletişim ortamı yaratma boyutuna ilişkin mesleki kıdeme göre anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek üzere yapılan varyans analizi sonuçları Tablo-21’de gösterilmiştir.

Tablo-21

**Mesleki Kıdeme Göre Sınıf Öğretmenlerinin Etkili İletişim Ortamı
Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde Etkili İletişim
Ortamı Yaratma Boyutuna İlişkin Varyans Analizi Sonuçları**

Değişim Kaynağı (DK)	Serbestlik Derecesi(sd)	Kareler Toplamı(KT)	Kareler Ortalaması(KO)	F	P
Gruplar Arası	5	4.058	.811	1.056	.480*
Gruplar İçi (Hata)	297	216.058	.730		
Genel	302	220.896			

*P>0.05

Öğretmenlerin mesleki kıdemleri ile etkili iletişim ortamı yaratma boyutuna ilişkin becerileri karşılaştırıldığında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu sonuçtan hareketle mesleki kıdem değişkeninin etkili iletişim ortamı yaratma ile ilgili becerilerde doğrudan bir etki göstermediği söylenebilir.

Sınıf öğretmenlerinin etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde etkili iletişim boyutuna ilişkin mesleki kıdeme göre aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo-22’de gösterilmiştir.

Tablo-22

Mesleki Kıdeme Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Kıdem Grupları	N	\bar{X}	S.S
01-10	68	4.10	.81
11-20	76	4.04	.81
21 yıl ve üzeri	158	4.11	.81
Toplam	303	4.08	.81

Tablo-22 incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinin sınıf içi etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde tüm boyutlara ilişkin mesleki kıdeme göre algılarının ($\bar{x}=4,08$) “Yeterli” düzeyinde olduğu, 1-10 yıl kıdeme sahip olan öğretmenlerin ($\bar{x}=4,10$) “Yeterli”, 11-20 yıl kıdeme sahip olanların ($\bar{x}=4,04$) “Yeterli”, 21 yıl ve üzeri kıdeme sahip olanların da ($\bar{x}=4,11$)

“Yeterli” düzeyinde algıya sahip oldukları görülmektedir. Kıdem grupları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmekle birlikte 21 yıl ve üzeri kıdeme sahip olan öğretmenlerin kendilerini diğer gruplara göre daha yeterli gördükleri söylenebilir.

3. Mezun Olunan Okula Göre Sınıf Öğretmenlerinin Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde Etkili İletişim Ortamı Yaratma Boyutuna İlişkin Verilen Yanıtların Farklılığı

Sınıf öğretmenlerinin sınıf içi etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde etkili iletişim ortamı yaratma boyutuna ilişkin mezun olunan okula göre anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek üzere yapılan varyans analizi sonuçları Tablo-23’de gösterilmiştir.

Tablo-23

Mezun Olunan Okula Göre Sınıf Öğretmenlerinin Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde Etkili İletişim Ortamı Yaratma Boyutuna İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Değişim Kaynağı(Dk)	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı (KT)	Kareler Ortalaması (KO)	F	P
Gruplar Arası	5	3.442	.688	.948	.232*
Gruplar İçi	297	261.897	.732		
Genel	302	265.339			

*P>0.05

Öğretmenlerin mezun oldukları okul ile etkili iletişim ortamı yaratma boyutuna ilişkin becerileri karşılaştırıldığında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu sonuca dayanarak mezun olunan okulun etkili iletişim ortamı yaratma ile ilgili becerilerde doğrudan bir etki göstermediği söylenebilir.

Sınıf öğretmenlerinin etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde etkili iletişim boyutuna ilişkin mezun olunan okula göre aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo-24’de gösterilmiştir.

Tablo-24

Mezun Olunan Okula Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Mezun Olunan Okul	N	\bar{X}	S.S
1.Eğitim Fak.	48	4.06	.81
Eğitim Ens.	119	4.10	.82
Eğitim Yük.	33	4.10	.81
Açıköğretim Fak. L.T.	57	4.10	.81
Fen-Edebiyat Fak.	15	4.09	.85
Diğer(Ziraat F. Vb.)	31	4.10	.81
Toplam	303	4.09	.81

Tablo-24’de sınıf öğretmenlerinin sınıf içi etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde tüm boyutlara ilişkin mezun olunan okula göre algılarının ($\bar{x}=4,09$) “Yeterli” düzeyinde olduğu, Eğitim Fakültesi mezunlarının ($\bar{x}=4,06$) “Yeterli”, Eğitim Enstitüsü mezunlarının ($\bar{x}=4,10$) “Yeterli”, Eğitim Yüksek okulu mezunlarının ($\bar{x}=4,10$) “Yeterli”, Açıköğretim Fakültesi Lisans Tamamlama mezunlarının ($\bar{x}=4,10$) “Yeterli”, Fen-Edebiyat Fakültesi mezunlarının ($\bar{x}=4,09$) “Yeterli” ve diğer (ziraat, iktisat vb.) fakülte mezunlarının da ($\bar{x}=4,10$) “Yeterli” algı düzeyine sahip oldukları anlaşılmıştır. Öğretmenler arasında anlamlı farklılıklar olmamasına rağmen Eğitim Fakültesi mezunlarının ($\bar{x}=4,06$) kendilerini diğer gruplara oranla daha az yeterli gördükleri söylenebilir.

4. Okutulan Sınıfa Göre Sınıf Öğretmenlerinin Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde Etkili İletişim Ortamı Yaratma Boyutuna İlişkin Verilen Yanıtların Farklılığı

Sınıf öğretmenlerinin sınıf içi etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde etkili iletişim ortamı yaratma boyutuna ilişkin okutulan sınıfa göre anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek üzere yapılan varyans analizi sonuçları Tablo-25’de gösterilmiştir.

Tablo-25

**Okutulan Sınıfa Göre Sınıf Öğretmenlerinin Etkili İletişim Ortamı
Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde Etkili İletişim
Ortamı Yaratma Boyutuna İlişkin Varyans Analizi Sonuçları**

Değişim Kaynağı(DK)	Serbestlik Derecesi(Sd)	Kareler Toplamı(KT)	Kareler Ortalaması(KO)	F	P
Gruplar Arası	4	2.369	1.305	.870	.557*
Gruplar İçi	298	218.438	.733		
Genel	302	220.808			

*p>0.05

Sınıf öğretmenlerinin okuttukları sınıf ile etkili iletişim ortamı yaratma boyutuna ilişkin becerileri karşılaştırıldığında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu sonuca dayanarak okutulan sınıf değişkeninin etkili iletişim ortamı yaratma ile ilgili becerilerde doğrudan bir etki göstermediği söylenebilir.

Sınıf öğretmenlerinin etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde etkili iletişim boyutuna ilişkin okutulan sınıfa göre aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo-26'da gösterilmiştir.

Tablo-26

Okutulan Sınıfa Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Okutulan Sınıf	N	\bar{X}	S.S
1. Sınıf	62	3,83	.78
2. Sınıf	63	3,75	.80
3. Sınıf	57	3,91	.80
4. Sınıf	50	3,91	.77
5. Sınıf	57	3,91	.79
Toplam	303	3,86	.78

Tablo-26'da sınıf öğretmenlerinin sınıf içi etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde etkili iletişim ortamı yaratma boyutuna ilişkin okutulan sınıfa göre algılarının ($\bar{x}=3,86$) "Yeterli" düzeyinde olduğu, 1.sınıfı okutan öğretmenlerin ($\bar{x}=3,83$) "Yeterli", 2.sınıfı okutan öğretmenlerin ($\bar{x}=3,75$) "Yeterli", 3.sınıfı okutan öğretmenlerin ($\bar{x}=3,91$) "Yeterli", 4.sınıfı okutan

öğretmenlerin ($\bar{x}=3,91$) “Yeterli” ve 5.sınıfı okutan öğretmenlerin de algılarının da ($\bar{x}=3,91$) “Yeterli” olduğu belirlenmiştir. Okutulan sınıfa göre sınıf öğretmenleri arasında anlamlı farklılıklar bulunmamasına rağmen 3. 4. ve 5. sınıfı okutan öğretmenlerin diğer 1. ve 2.sınıfı okutan öğretmenlere göre daha yeterli bir algı düzeyine sahip oldukları saptanmıştır.

D. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ETKİLİ İLETİŞİM ORTAMI YARATMA VE İLETİŞİMDE FIRSAT EŞİTLİĞİ SAĞLAMA BECERİLERİNDE İLETİŞİMDE FIRSAT EŞİTLİĞİ SAĞLAMA BOYUTUNA İLİŞKİN ÖĞRETMEN ANKETİ BULGULARI VE YORUMLARI

Sınıf öğretmenlerinin sınıf içi etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde iletişimde fırsat eşitliği sağlama boyutuna ilişkin olarak öğretmen anketinden elde edilen madde ortalamaları, frekans değerleri ve yüzdeler Tablo- 27’de verilmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde iletişimde fırsat eşitliği sağlama boyutuna ilişkin görüşlerine bakıldığında sınıf öğretmenlerinin kendilerini ($\bar{x}=4,38$) “Yeterli” gördükleri söylenebilir.

Madde 28: Öğrencilerime saygı ve sevgiyle yaklaşırım.

Bu madde ile ilgili olarak öğretmenlerin %51,5'inin "her zaman", %42,6'sının "çok sık", %5,7'sinin ise "ara sıra" şeklinde görüş belirttikleri ortaya çıkmıştır.

Bu bulgulara dayanarak öğretmenlerin "öğrencilere saygı ve sevgiyle yaklaşma" davranışında kendilerini ($\bar{x} = 4,45$) "yeterli" gördükleri söylenebilir. Apuhan (2002:64)'a göre öğretmenlerinde saygı gören öğrencilerin algılama kapasiteleri artmakta ve bu öğrenciler daha hızlı bir ilerleme kaydetmektedirler. Araştırmamızın bu bulgusunda öğretmenlerin yeterli algı düzeyine sahip olmaları öğrencilerin gelişimine sağlanan katkı açısından önemlidir.

Madde 29: Öğrencilerimin ders içindeki fikir ve önerilerine kulak veririm.

Öğretmenlerin bu madde ile ilgili olarak %44,9'unun "çok sık", %39,6'nın "her zaman", %15,3'ünün de "ara sıra" şeklinde görüş belirttikleri görülmüştür.

Bu bulgulara göre öğretmenlerin "Öğrencilerin ders içindeki fikir ve önerilerine kulak verme" davranışı ile ilgili olarak kendilerini ($\bar{x} = 4,23$) "yeterli" gördükleri vurgulanabilir.

Madde 30: Sınıfta demokratik bir ortam oluştururum.

Bu madde ile ilgili olarak öğretmen görüşlerinin %57,4 ile "her zaman", %28,8 ile "çok sık", %13,8 ile de "ara sıra" şeklinde ortaya çıktığı görülmüştür.

Bu bulgular ışığında öğretmenlerin "Sınıfta demokratik ortam oluşturma" davranışı ile ilgili olarak kendilerini ($\bar{x} = 4,43$) "yeterli" gördükleri söylenebilir. Araştırmamızın bu bulgusu Öztaş (2001)'in yaptığı "Sınıf Öğretmenlerinin İletişim

Yeterlilikleri” konulu araştırmasındaki öğretmenlerin yeterli görüldüğü davranışlar arasında olan “öğrencilere demokratik davranma” bulgusuyla örtüşmektedir.

Madde 31: Derse katılmayan öğrencilerimi düşüncelerini ifade etme konusunda yüreklendiririm.

Öğretmenlerin b madde ile ilgili olarak %57,8’inin “her zaman”, 36,6’sının “çok sık”, %5,6’sının da “ara sıra” şeklinde görüş belirttikleri tespit edilmiştir.

Bu bulgulara dayanarak öğretmenlerin “Derse katılmayan öğrencileri düşüncelerini ifade konusunda yüreklendirme” davranışında kendilerini ($\bar{x} = 4,52$) “çok yeterli” gördükleri söylenebilir.

Madde 32: Tüm öğrencilerimin başarı duygusu hissetmelerini sağlayıcı ortamlar oluştururum.

Öğretmen görüşlerinin bu madde ile ilgili olarak %42,6’sının “çok sık”, %39,9’unun “her zaman”, %17,5’inin ise “ara sıra” şeklinde ortaya çıktığı görülmüştür. Bu bulgulara göre öğretmenlerin “Tüm öğrencilerin başarı duygusunu hissetmelerini sağlayıcı ortamlar oluşturma” davranışında kendilerini ($\bar{x} = 4,22$) “yeterli” gördükleri vurgulanabilir.

Madde 33: Sorularıma yanıt vermeleri için tüm öğrencilerime şans tanırım.

Bu madde ile ilgili olarak öğretmen görüşlerine bakıldığında %70,6’sının “her zaman”, %27,1’inin “çok sık”, %2,3’ünün ise “ara sıra” şeklinde yanıtlar verdikleri görülmüştür.

Bu bulgulardan yola çıkılarak öğretmenlerin “Sorulara yanıt vermede tüm öğrencilere şans tanıma” davranışında kendilerini ($x = 4,60$) “çok yeterli” gördükleri vurgulanabilir.

Madde 34: Öğrencilerime karşı suçlayıcı,göz dağı verici, emredici olmaktan kaçınıyorum.

Öğretmenlerin bu madde ile ilgili olarak %44,9'unun "çok sık", %41,9'unun "her zaman", %13'ünün ise "ara sıra" şeklinde görüş belirttiği tespit edilmiştir.

Bu bulgulara göre "Öğrencilere karşı suçlayıcı, gözdağı verici, emredici olmaktan kaçınma" davranışı ile ilgili olarak öğretmenlerin kendilerini ($x = 4,27$) "yeterli" gördükleri söylenebilir.

Madde 35: Derse katılımı artırıcı etkinliklerde bulunurum.

Bu madde ile ilgili olarak öğretmenlerin %50'sinin "her zaman", %42'sinin "çok sık", %8'inin ise "ara sıra" şeklinde görüş belirttikleri ortaya çıkmıştır.

Bu bulgulara dayanarak öğretmenlerin "Derse katılımı artırıcı etkinliklerde bulunma" davranışında kendilerini ($\bar{x} = 4,41$) "yeterli" gördükleri vurgulanabilir.

Madde 36: Tüm öğrencilerimin sorunları ve istekleriyle bire bir ilgilenirim.

Öğretmenlerin bu madde ile ilgili olarak %53,1'inin "her zaman", %35,3'ünün "çok sık", %11,6'sının da "ara sıra" şeklinde görüş belirttikleri tespit edilmiştir.

Bu bulgulara göre öğretmenlerin "Tüm öğrencilerin sorunları ve istekleri ile ilgilenme" davranışında kendilerini ($\bar{x} = 4,41$) "yeterli" gördükleri söylenebilir.

Madde 37: Öğrenme düzeyi düşük olan öğrencilerimi diğer öğrencilerimle kaynaştırmaya çalışırım.

Bu madde ile ilgili olarak öğretmenlerin %50,8'inin "her zaman", %41,6'sının "çok sık", %7,6'sının ise "ara sıra" şeklinde görüş belirttikleri ortaya çıkmıştır.

Bu bulgular ışığında öğretmenlerin "Öğrenme düzeyi düşük olan öğrencileri diğer öğrencilerle kaynaştırma" davranışında kendilerini ($\bar{x} = 4,43$) "yeterli" gördükleri vurgulanabilir.

Madde 38: Sınıf içi etkinliklerde bireysel ve grup çalışmalarını teşvik ederim.

Öğretmenlerin bu madde ile ilgili olarak 38,9'unun "çok sık", %32,3'ünün "her zaman", %28,7'sinin de "ara sıra" şeklinde görüş belirttikleri tespit edilmiştir. Bu bulgulara göre öğretmenlerin "Sınıf içi etkinliklerde bireysel ve grup çalışmalarını teşvik etme" davranışında kendilerini ($\bar{x} = 4,04$) "yeterli" gördükleri söylenebilir.

Madde 39: Yanlış davranışta öğrenciye değil, davranışa yönelik tavır alırım.

Öğretmenlerin bu madde ile ilgili olarak %50,2'sinin "her zaman", %33,7'sinin "çok sık", %16,2'sinin ise "ara sıra" biçiminde görüş belirttikleri tespit edilmiştir.

Bu bulguların yorumlanması sonucunda öğretmenlerin "Yanlış davranışta öğrenciye değil, davranışa yönelik tavır alma" davranışında kendilerini ($\bar{x} = 4,34$) "yeterli" gördükleri söylenebilir.

Madde 40: Öğrencilerim için kullandığım ifadelerin kırıcı, aşağılayıcı olmamasına dikkat ederim.

Bu madde ile ilgili olarak %60,1'inin "her zaman", %36,3'ünün "çok sık", %3,6'sının da "ara sıra" şeklinde görüş belirttikleri ortaya çıkmıştır.

Bu bulgular ışığında öğretmenlerin "Öğrenciler için kullandıkları ifadelerin kırıcı, aşağılayıcı olmamasına dikkat etme" davranışında kendilerini ($\bar{x} = 4,56$) "çok yeterli" gördükleri vurgulanabilir. Balay (2003:43)'a göre öğretmenin sınıfa hitap etme tarzı bir tutumu yansıtır. Bu nedenle söylenenler karşılıklı saygıyı içermeli, üzücü ve alaycı olmamalı, öğrenciye verilen değer söylenenlerle gösterilmelidir. Sınıf öğretmenlerinin bu davranışta kendilerini çok yeterli düzeyde algılamaları Balay (2003)'ın bu saptamasıyla örtüşmekte ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde önemli bir sonucu ifade etmektedir.

1. Cinsiyete Göre Sınıf Öğretmenlerinin Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Boyutuna İlişkin Verilen Yanıtların Farklılığı

Sınıf öğretmenlerinin sınıf içi etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde iletişimde fırsat eşitliği sağlama boyutuna ilişkin cinsiyete göre anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek üzere yapılan t-Testi sonuçları Tablo-28'de gösterilmiştir.

Tablo-28

Cinsiyete Göre Sınıf Öğretmenlerinin Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Boyutuna İlişkin t-Testi Sonuçları

Gruplar	N	\bar{X}	S.S	T	Sd	P
Bayan Öğretmenler	98	4.39	.65	.819	.301	.244
Bay Öğretmenler	205	4.42	.67			
Toplam	303	4.40	.66			

Öğretmenlerin cinsiyetleri ile sınıf içi iletişimde fırsat eşitliği sağlama boyutu ile ilgili davranışları yapma sıklıkları karşılaştırıldığında anlamlı bir fark bulunamamıştır [$t(301) = .244, P > .05$]. Bu bulguya dayanılarak bayan öğretmenler ($\bar{x} = 4,39$) ile bay öğretmenlerin ($\bar{x} = 4,42$) bu kategoriye ait davranışlarda “yeterli” düzeyinde bir algıya sahip oldukları belirlenmiştir.

2. Mesleki Kıdeme Göre Sınıf Öğretmenlerinin Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Boyutuna İlişkin Verilen Yanıtların Farklılığı

Sınıf öğretmenlerinin sınıf içi etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde etkili iletişim ortamı yaratma boyutuna ilişkin mesleki kıdeme göre anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek üzere yapılan varyans analizi sonuçları Tablo-29’da gösterilmiştir.

Tablo-29

Mesleki Kıdeme Göre Sınıf Öğretmenlerinin Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Boyutuna İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Değişim Kaynağı (DK)	Serbestlik Derecesi(Sd)	Kareler Toplamı(KT)	Kareler Ortalaması (KO)	F	P
Gruplar Arası	5	3.832	.766	1.660	.333
Grup İçi	297	126.330	.459		
Genel	302	130.162			

* $p > 0.05$

Öğretmenlerin mesleki kıdemleri ile iletişimde fırsat eşitliği sağlama boyutuna ilişkin becerileri karşılaştırıldığında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu sonuçtan hareketle mesleki kıdem değişkeninin iletişimde fırsat eşitliği sağlama ile ilgili becerilerde doğrudan bir etki göstermediği söylenebilir.

Sınıf öğretmenlerinin etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde iletişimde fırsat eşitliği sağlama boyutuna ilişkin mesleki kıdeme göre aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo-30'da gösterilmiştir.

Tablo-30

Mesleki Kıdeme Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Kıdem Grupları	N	\bar{X}	S.S
01-10	69	4.36	.66
11-20	76	4.31	.71
21 yıl ve üzeri	158	4.43	.68
Toplam	303	4.36	.68

Tablo-30 incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinin sınıf içi etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde iletişimde fırsat eşitliği sağlama boyutuna ilişkin mesleki kıdeme göre algılarının ($\bar{x}=4,36$) “Yeterli” düzeyinde olduğu, 1-10 yıl kıdeme sahip olan öğretmenlerin ($\bar{x}=4,36$) “Yeterli”, 11-20 yıl kıdeme sahip olanların ($\bar{x}=4,31$) “Yeterli”, 21 yıl ve üzeri kıdeme sahip olanların da ($\bar{x}=4,43$) “Yeterli” düzeyinde algıya sahip oldukları görülmektedir. Kıdem grupları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmekle birlikte 21 yıl ve üzeri kıdeme sahip olan öğretmenlerin kendilerini diğer gruplara göre daha yeterli gördükleri söylenebilir.

3. Mezun Olunan Okula Göre Sınıf Öğretmenlerinin Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Boyutuna İlişkin Verilen Yanıtların Farklılığı

Sınıf öğretmenlerinin sınıf içi etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde etkili iletişim ortamı yaratma boyutuna ilişkin mezun olunan okula göre anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek üzere yapılan varyans analizi sonuçları Tablo-31'de gösterilmiştir.

Tablo-31

Mezun Olunan Okula Göre Sınıf Öğretmenlerinin Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Boyutuna İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Değişim Kaynağı (DK)	Serbestlik Derecesi (Sd)	Kareler Toplamı (KT)	Kareler Ortalaması (KO)	F	P
Gruplar arası	5	3.359	1.126	1.330	.458
Grup içi	297	137.205	.504		
Genel	302	140.564			

* $p > 0.05$

Öğretmenlerin mezun oldukları okul ile iletişimde fırsat eşitliği sağlama boyutuna ilişkin becerileri karşılaştırıldığında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu sonuca dayanarak mezun olunan okulun iletişimde fırsat eşitliği sağlama boyutu ile ilgili becerilerde doğrudan bir etki göstermediği söylenebilir.

Sınıf öğretmenlerinin etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde iletişimde fırsat eşitliği sağlama boyutuna ilişkin mezun olunan okula göre aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo-32’de gösterilmiştir.

Tablo-32

Mezun Olunan Okula Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Mezun Olunan Okul	N	\bar{X}	S.S
1.Eğitim Fak.	48	4.30	.67
Eğitim Ens.	119	4.40	.67
Eğitim Yük.	33	4.39	.65
Açıköğretim Fak. L.T.	57	4.44	.68
Fen-Edebiyat Fak.	15	4.36	.65
Diğer(Ziraat F. Vb.)	31	4.29	.67
Toplam	303	4.36	.66

Tablo-32’de sınıf öğretmenlerinin sınıf içi etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde iletişimde fırsat eşitliği sağlama boyutuna ilişkin mezun olunan okula göre algılarının ($\bar{x}=4,36$) “Yeterli” düzeyinde olduğu, Eğitim Fakültesi mezunlarının ($\bar{x}=4,30$) “Yeterli”, Eğitim Enstitüsü

mezunlarının ($\bar{x}=4,40$) “Yeterli”, Eğitim Yüksek okulu mezunlarının ($\bar{x}=4,39$) “Yeterli”, Açıköğretim Fakültesi Lisans Tamamlama mezunlarının ($\bar{x}=4,44$) “Yeterli”, Fen-Edebiyat Fakültesi mezunlarının ($\bar{x}=4,36$) “Yeterli” ve diğer (ziraat, iktisat vb.) fakülte mezunlarının da ($\bar{x}=4,29$) “Yeterli” algı düzeyine sahip oldukları anlaşılmıştır. Öğretmenler arasında anlamlı farklılıklar olmamasına rağmen Açıköğretim Lisans Tamamlama mezunlarının ($\bar{x}=4,44$) kendilerini diğer gruplara oranla daha yeterli gördükleri söylenebilir.

4. Okutulan Sınıfa Göre Sınıf Öğretmenlerinin Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Boyutuna İlişkin Verilen Yanıtların Farklılığı

Sınıf öğretmenlerinin sınıf içi etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde iletişimde fırsat eşitliği sağlama boyutuna ilişkin okutulan sınıfa göre anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek üzere yapılan varyans analizi sonuçları Tablo-33’de gösterilmiştir.

Tablo-33

Okutulan Sınıfa Göre Sınıf Öğretmenlerinin Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Boyutuna İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Değişim kaynağı (DK)	Serbestlik derecesi (Sd)	Kareler toplamı (KT)	Kareler Ortalaması (KO)	F	P
Gruplar arası	4	2.145	1.240	1.160	.370*
Gruplar içi	298	140.600	.505		
Genel	302	142.745			

* $p>0.05$

Sınıf öğretmenlerinin okuttukları sınıf ile iletişimde fırsat eşitliği sağlama boyutuna ilişkin becerileri karşılaştırıldığında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu sonuçtan yola çıkarak okutulan sınıf değişkeninin iletişimde fırsat eşitliği sağlama ile ilgili becerilerde doğrudan bir etki göstermediği söylenebilir.

Sınıf öğretmenlerinin etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde etkili iletişim boyutuna ilişkin okutulan sınıfa göre aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo-34’de gösterilmiştir.

Tablo-34

Okutulan Sınıfa Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Okutulan Sınıf	N	\bar{X}	S.S
1. Sınıf	62	4,44	.67
2. Sınıf	63	4,38	.67
3. Sınıf	57	4,38	.67
4. Sınıf	50	4,34	.69
5. Sınıf	57	4,34	.67
Toplam	303	4,37	.67

Tablo-26’da sınıf öğretmenlerinin sınıf içi etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde etkili iletişim ortamı yaratma boyutuna ilişkin okutulan sınıfa göre algılarının ($\bar{x}=4,37$) “Yeterli” düzeyinde olduğu, 1.sınıfı okutan öğretmenlerin ($\bar{x}=4,44$) “Yeterli”, 2.sınıfı okutan öğretmenlerin ($\bar{x}=4,38$) “Yeterli”, 3.sınıfı okutan öğretmenlerin ($\bar{x}=4,38$) “Yeterli”, 4.sınıfı okutan öğretmenlerin ($\bar{x}=4,34$) “Yeterli” ve 5.sınıfı okutan öğretmenlerin de algılarının da ($\bar{x}=4,34$) “Yeterli” olduğu belirlenmiştir. Okutulan sınıfa göre sınıf öğretmenleri arasında anlamlı farklılıklar bulunmamasına rağmen 1. sınıfı okutan öğretmenlerin ($\bar{x} = 4,44$) kendilerini diğer sınıfları okutan öğretmenlere göre daha yeterli gördükleri, 4. ve 5. sınıfı okutan öğretmenlerin ise ($\bar{x} = 4,34$) kendilerini daha az yeterli gördükleri saptanmıştır.

E. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ETKİLİ İLETİŞİM ORTAMI YARATMA VE İLETİŞİMDE FIRSAT EŞİTLİĞİ SAĞLAMA BECERİLERİNDE SİSTEMATİK GÖZLEM FORMU BULGULARI VE YORUMLARI

Sınıf öğretmenlerinin sınıf içi etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerine ilişkin sistematik gözlem formundan elde edilen madde ortalamaları, standart sapma ve sıra değerleri Tablo- 35’de verilmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerine ilişkin davranışlarda sınıf öğretmenlerinin ($\bar{x}=2,65$) “Kısmen Yeterli” oldukları tespit edilmiştir.

Tablo -35

Sınıf İçi Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde Sistemik Gözlem Formuna İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

MADDELER	N	\bar{X}	S.S
1. Derse aktif katılımı sağlama	25	3,20	1,08
2. Test ve mimiklerini doğru kullanma	25	3,00	1,22
3. Derse ilgiyi canlı tutacak etkinlikler yapma	25	3,08	1,07
4. Öğrencilere saygı ve sevgiyle yaklaşma	25	3,44	1,00
5. Göz iletişimi kurma	25	3,56	.71
6. Öğrencilerin fikir ve önerilerini dinleme	25	3,28	.97
7. Mesajlarını örneklerle destekleme	25	3,36	.63
8. Akıcı ve anlaşılır konuşma	25	3,80	1,00
9. Güler yüzlü olma	25	3,40	1,11
10. Konuşurken vurgu ve tonlamalarına dikkat etme	25	3,72	.93
11. Cevap hakkı verilirken adil davranma	25	3,20	1,11
12. Dersle ilgili ölçütleri tüm öğrencilere eşit uygulama	25	3,20	1,11
13. Hoşgörülü ve sabırlı olma	25	3,36	.81
14. Öğrencilerden geribildirim alma	25	3,64	.81
15. Öğrencileri için kullandığı ifadelerle dikkat etme	25	3,52	.58
16. Ders esnasında mizah öğelerinden yararlanma	25	2,76	.78
17. Sınıf içinde hak etli ve dinamik olma	25	2,96	.78
18. Öğrencilerin başarısını övme	25	3,16	.68
19. Tahtayı etkili ve düzenli kullanma	25	3,52	.82
20. Tüm öğrencileriyle ilgilenme	25	3,32	1,02
Toplam	25	2,65	.72

Tablo 28 incelendiğinde, “Sınıf içi etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerileri” ile ilgili olarak öğretmenlerin yeterli görüldüğü davranışlar, M-8: “Akıcı ve anlaşılır konuşma” ($\bar{x} = 3,80$), M-10: “konuşurken vurgu ve tonlamaya dikkat etme” ($\bar{x} = 3,72$), M-14: “Öğrencilerden geri bildirim alma” ($\bar{x} = 3,64$), M-5: “Göz iletişimi kurma” ($\bar{x} = 3,56$), “Öğrencileri için kullandığı ifadelerle dikkat etme” ($\bar{x} = 3,52$) ve “Tahtayı etili ve düzenli kullanma” ($\bar{x} = 3,52$) davranışları olmuştur. Bununla birlikte M-16: “Ders esnasında mizah öğelerinden yararlanma” ($\bar{x} = 2,76$), M-17: “Sınıf içinde hareketi ve dinamik olma” ($\bar{x} = 2,96$) ve “Jest ve mimiklerini doğru kullanma” ($\bar{x} = 3,00$) davranışları ise öğretmenlerin en az yeterlilik gösterdikleri davranışlar olmuştur.

Sınıf içi etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerileri ile ilgili olarak öğretmen gözlem formunda yer alan maddelerin genel ortalama puanı 2.65 “Kısmen Yeterli” olarak tespit edilmiştir.

Tablo-36

Sınıf İçi Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinin Cinsiyet, Kıdem ve Mezun Olunan Okul Değişkenlerine Göre t – Testi Sonuçları

Değişken	Grup	N	\bar{X}	S.S	t Testi için	
					Sd	t
Cinsiyet	Bay	9	3,34	.83	23	.503
	Bayan	16	2,51	.95		
	Toplam	25	2,92	.89		
Kıdem	20 yıl altı	21	3,25	.90	23	.730
	21 yıl ve üzeri	4	3,66	.78		
	Toplam	25	3,44	.85		
Mezun Olunan Okul	Sınıf öğretmenliği	21	3,33	.93	23	.535
	Diğer	4	2,26	.88		
	Toplam	25	2,79	.90		

Öğretmenlerin cinsiyetleri ile etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerileri karşılaştırıldığında anlamlı bir farka rastlanmamıştır [$t(23) = .503, P > .05$].

Bu bulgulara dayanarak bay öğretmenlerin puan ortalamasının ($\bar{x} = 3,34$), bayan öğretmenlerin puan ortalamasından ($\bar{x} = 2,51$) yüksek çıkmasına rağmen aradaki fark anlamlı olmadığı ve her iki grubunda bu becerilerde “kısmen yeterli” olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin kıdemleri ile etkili iletişim kurma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerileri karşılaştırıldığında da anlamlı farklılıklara rastlanamamıştır [$t(23) = .730, P > .05$]. Bu bulguya göre 20 yıl ve altında görev yapan öğretmenlerle ($\bar{x} = 3,25$), 21 yıl ve üzerinde görev yapan öğretmenler ($\bar{x} = 3,66$) arasında anlamlı bir fark olmadığı, ancak 21 yıl ve üzerinde görev yapan öğretmenlerin bu becerilerde, 20 yıl ve altında görev yapan öğretmenlere göre daha yeterli oldukları söylenebilir.

Öğretmenlerin bir başka değişken olan mezun oldukları okul ile sınıf içi etkili iletişim kurma ve iletişimde fırsat eşitliği becerileri karşılaştırıldığında da yine diğer değişkenlerde olduğu gibi anlamlı farklılıklara rastlanamamıştır [$t(23) = .535, P > .05$]. Bu bulgulara göre sınıf öğretmenliği mezunları ($\bar{x} = 3,33$) ile diğer fakülte mezunları ($\bar{x} = 3,26$) bu becerilerde kısmen yeterli oldukları söylenebilir.

Öğretmenlerin sınıf içi etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinin okuttukları sınıf düzeylerine göre farklılıklar gösterip göstermediği Tablo 30’da gösterilmiştir.

Tablo- 36

Sınıf İçi Etkili İletişim Ortamı Yaratma Ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinde Sistematik Gözlem Formuna İlişkin Okutulan Sınıf Değişkenine Göre Varyans Analizi Sonuçları

Değişim kaynağı (DK)	Serbestlik derecesi (Sd)	Kareler toplamı (KT)	Kareler Ortalaması (KO)	F	P
Gruplar arası	1	28.213	16.159	.918	.000*
Gruplar içi	23	17.565	1.127		
Genel	24	45.778			

*p<0.05

Tablo 36 incelendiğinde öğretmenlerin okuttukları sınıf düzeyleri ile sınıf içi etkili iletişim kurma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerileri ile ilgili varyans analizi sonuçlarına göre gruplar arasında anlamlı farklılıklar olduğu saptanmıştır. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Tukey testi sonuçları Tablo-37'de gösterilmiştir.

Tablo-37

Okutulan Sınıfa Göre Sınıf Öğretmenlerinin Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerine İlişkin Farklılığın Tukey Testi Sonuçları

Değişken	Grup	N	\bar{X}	S.S
Okutulan Sınıf Düzeyi	1	3	3,21 ^{(4),(5)}	.65
	2	6	3,38 ^{(4),(5)}	.92
	3	7	3,38 ^{(4),(5)}	.96
	4	4	2,51	.76
	5	4	2,53	.71
	Toplam	25	3,00	.80

* Aynı sembolü taşıyan gruplar arasında anlamlı farklılık vardır.

Tablo-37'ye göre sınıf içi iletişimde etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde tukey testi sonuçlarına bakıldığında 4. sınıfı okutan öğretmenler ($\bar{x}=2,51$) ve 5. sınıfı okutan öğretmenler ($\bar{x}=2,53$) ile 1. sınıfı okutan öğretmenler ($\bar{x}=3,21$), 2. sınıfı okutan öğretmenler ($\bar{x}=3,38$) ve 3. sınıfı okutan öğretmenler ($\bar{x}=3,38$) arasında anlamlı farklılıklar olduğu saptanmıştır.

Bu bulgulara dayanılarak 2. sınıfı, 3. sınıfı ve 1. sınıfı okutan öğretmenlerin 4. sınıfı ve 5. sınıfı okutan öğretmenlerine göre sınıf içi etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde daha yeterli oldukları, 1.sınıfı, 2.sınıfı ve 3. sınıfı okutan öğretmenlerin daha küçük yaş grubuyla çalışmasından ve bu yaştaki öğrencilerin her şeyi öğrenirken öğretmene ihtiyaç duymasından dolayı öğretmenlerin öğrencileriyle daha etkili bir iletişim ortamı yarattığı, öğrencilerine fırsat eşitliği sağlayabildiği söylenebilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmada elde edilen bulgulara göre ulaşılan sonuçlar ve bu sonuçlara ilişkin öneriler yer almaktadır.

I. SONUÇ

A. ÖĞRETMEN ANKETİ BULGULARINA GÖRE SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ETKİLİ İLETİŞİM ORTAMI YARATMA VE İLETİŞİMDE FIRSAT EŞİTLİĞİ SAĞLAMA BECERİLERİNDE TÜM BOYUTLARA İLİŞKİN ELDE EDİLEN SONUÇLAR

1- Sınıf öğretmenleri tüm boyutlara göre etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde kendilerini “Yeterli” görmektedirler.

2- Sınıf öğretmenlerinin tüm boyutlara ilişkin olarak kendilerini “çok yeterli” gördükleri davranışlar “Sınıfa temiz düzenli ve çok dikkat çekmeyen kıyafetlerle gelirim”, “Doğal olmayan yapmacık ifadeler kullanmamaya özen gösteririm.” ve “Öğrencilerim için kullandığım ifadelerin kırıncı olmamasına dikkat ederim” davranışlarıdır.

3-Sınıf öğretmenlerinin tüm boyutlara ilişkin olarak kendilerini “kısmen yeterli” gördükleri davranışların ise “Ellerimi kullanırken avuç içlerimin açık ve yukarı doğru olmasına özen gösteririm.”, “Mesajlarımı sunarken kollarımı önde kavuştururum”, “Öğrencilerimi dinlediğimi gösteren baş hareketleri ve yüz ifadeleri kullanırım”, davranışlarıdır.

4-Sınıf öğretmenlerinin tüm boyutlara ilişkin etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde cinsiyete, mesleki kıdeme, mezun olunan okula ve okutulan sınıfa göre anlamlı farklılıklar bulunmamaktadır.

B. ÖĞRETMEN ANKETİ BULGULARINA GÖRE SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ETKİLİ İLETİŞİM ORTAMI YARATMA VE İLETİŞİMDE FIRSAT EŞİTLİĞİ SAĞLAMA BECERİLERİNDE ETKİLİ İLETİŞİM ORTAMI YARATMA BOYUTUNA İLİŞKİN ELDE EDİLEN SONUÇLAR

1- Sınıf öğretmenleri etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde etkili iletişim boyutuna ilişkin olarak kendilerini “Yeterli” görmektedirler.

2- Sınıf öğretmenlerinin etkili iletişim ortamı yaratma boyutuna ilişkin olarak kendilerini “çok yeterli” gördükleri davranışlar, ”Öğrencilerime isimleriyle hitap ederim”, “Akıcı ve anlaşılır konuşurum.” ve “Söylediklerimle yaptıklarımın uyumlu olmasına özen gösteririm” davranışlarıdır.

3- Sınıf öğretmenlerinin etkili iletişim ortamı yaratma boyutuna ilişkin olarak kendilerini “kısmen yeterli ” gördükleri davranışlar ise “Öğrencilerimi dinlerken başımı ve vücudumu onlara yaklaştırırım” ve “Öğrencilerimle empati kurarak onları anlamaya çalışırım” davranışlarıdır.

4- Sınıf öğretmenlerinin etkili iletişim ortamı yaratma boyutuna ilişkin etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde cinsiyete, mesleki kıdeme, mezun olunan okula ve okutulan sınıfa göre anlamlı farklılıklar bulunmamaktadır.

C. ÖĞRETMEN ANKETİ BULGULARINA GÖRE SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ETKİLİ İLETİŞİM ORTAMI YARATMA VE İLETİŞİMDE FIRSAT EŞİTLİĞİ SAĞLAMA BECERİLERİNDE İLETİŞİMDE FIRSAT EŞİTLİĞİ SAĞLAMA BOYUTUNA İLİŞKİN ELDE EDİLEN SONUÇLAR

1- Sınıf öğretmenleri etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde iletişimde fırsat eşitliği sağlama boyutuna ilişkin olarak kendilerini “Yeterli” görmektedirler.

2- Sınıf öğretmenlerinin iletişimde fırsat eşitliği sağlama boyutuna ilişkin olarak kendilerini “çok yeterli” gördükleri davranışlar “Derse katılmayan öğrencilerimi düşüncelerini ifade etme konusunda yüreklendiririm.” ve “Sorularıma yanıt vermeleri için tüm öğrencilerime şans tanırım” davranışlarıdır.

3- Sınıf öğretmenlerinin iletişimde fırsat eşitliği sağlama boyutuna ilişkin olarak kendilerini “kısmen yeterli ” gördükleri davranış ise bulunmamaktadır.

4- Sınıf öğretmenlerinin iletişimde fırsat eşitliği sağlama boyutuna ilişkin etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde cinsiyete, mesleki kıdeme, mezun olunan okula ve okutulan sınıfa göre anlamlı farklılıklar bulunmamaktadır.

D. SİSTEMATİK GÖZLEM FORMU BULGULARINA GÖRE SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ETKİLİ İLETİŞİM ORTAMI YARATMA VE İLETİŞİMDE FIRSAT EŞİTLİĞİ SAĞLAMA BECERİLERİNE İLİŞKİN ELDE EDİLEN SONUÇLAR

1- Sınıf öğretmenleri, etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde sistematik gözlem formundaki tüm davranışlara ilişkin olarak “Kısmen Yeterli” oldukları tespit edilmiştir.

2- Etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde sınıf öğretmenlerinin yeterli görüldüğü davranışlar: “Akıcı e anlaşılır konuşma”, “Konuşurken vurgu ve tonlamaya dikkat etme”, “Öğrencilerden geri bildirim alma”, “Göz iletişimi kurma”, “Öğrencileri için kullandığı ifadelere dikkat etme”, “Tahtayı etkili e düzenli kullanma” davranışlarıdır.

3- Etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde öğretmenlerin “kısmen yeterli” görüldüğü davranışlar ise “Ders esnasında mizah öğelerinden yararlanma”, “Sınıf içinde hareketli ve dinamik olma”, ve “jest ve mimiklerini doğru kullanma” davranışlarıdır.

4- Sistematik gözlem formuna göre öğretmenlerin etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde cinsiyet, mesleki kıdem, mezun olunan okul değişkenine göre anlamlı fark bulunamamıştır.

5- Sistematik gözlem formuna göre; öğretmenlerin okuttukları sınıf ile sınıf içi etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerileri arasında anlamlı farklılıklar olduğu gözlenmiştir. Bu farklılıkların 4. ve 5. sınıfı okutan öğretmenler ile 1. sınıfı, 2. sınıfı ve 3. sınıfı okutan öğretmenler arasında olduğu belirlenmiştir. Belirlenen farklılıklara göre 1. sınıfı, 2. sınıfı ve 3. sınıfı okutan öğretmenler yeterli, 4. ve 5. sınıfı okutan öğretmenler ise kısmen yeterli bulunmuştur.

II.ÖNERİLER

Belirlenen sonuçlardan yola çıkılarak uygulamalara ve bu alanda daha sonra yapılacak olan araştırmalara katkı sağlamak için şu öneriler geliştirilmiştir.

A. UYGULAMALAYA YÖNELİK ÖNERİLER

1- Sınıf öğretmenlerinin etkili iletişi ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama ile ilgili olarak kendilerini “kısmen yeterli” gördükleri davranışların genellikle beden dili kullanımı ile ilgili olduğu bulgusundan hareketle öğretmen yetiştiren kurumlarda iletişim becerilerine yönelik dersler artırılmalı, ayrıca çalışan öğretmenlere yönelik olarak konu uzmanlarınca hizmet içi faaliyetler düzenlenmelidir.

2- Sınıf öğretmenlerinin etkili iletişim ortamı yaratma ve iletişimde fırsat eşitliği sağlama becerilerinde kendilerini yeterli gördükleri görsel, işitsel vb. araçları kullanma özellikleri iyi değerlendirilmeli ve öğretmenlerin sınıf içinde her türlü teknolojik aracı kullanmaları için gerekli altyapı çalışmaları yapılmalıdır.

3- Öğretmenlerin etkili iletişim becerileri, öğrenci tanıma teknikleri, sınıf yönetimi ile ilgili konularda farkındalık düzeylerini arttırmaya yönelik olarak üniversitelerde, özel ya da devlet kurumlarında görev yapan konu uzmanlarınca öğretmenlere yönelik konferans, seminer ve toplantılar düzenlenmelidir.

4- Sınıf öğretmenlerine etkili öğretmenlik özelliklerine sahip olmalarını sağlayacak her türlü yayına, materyale, araca ücretsiz ulaşma imkanı sağlanmalıdır.

5- Sınıf öğretmenlerinin sahip olması gereken kişisel ve mesleki özelliklerin belirlenmesine yönelik yapılan araştırma geliştirme çalışmalarına ilgili öğretim elemanlarının, uzmanların, öğretmenlerin, müfettişlerin, öğrencilerin,

okul yöneticilerinin katılımı sağlanmalı ve bu çalışmalar hızla bitirilerek uygulamaya konulmalıdır.

6- Etkili iletişim becerileri ile ilgili davranışların tüm okul seviyelerinde öğrenim gören bireyler okul içi ya da okul dışı gören bireylere okul içi ya da okul dışı çeşitli faaliyetlerle kazandırılmasına çalışmanın, demokratik ve çağdaş bir topluma ulaşma açısından önemli olduğu göz ardı edilmemeli ve bu yönde çalışmalar yapılmalıdır.

7- Her öğrencinin başarı şansı olduğu ve öğretim sürecinde belli seviyelere yükselebileceği göz ardı edilmemeli, öğrencilerin sahip oldukları bu hak korunarak her öğrenciye eşit fırsatlar sağlayacak olan bireyselleştirilmiş öğretim programları müfredatlarda yer almalıdır.

B. ARAŞTIRMACILARA YÖNELİK ÖNERİLER

1- Sınıf içi etkili iletişim ve etkili sınıf yönetimi davranışlarını belirlemeye yönelik deneysel araştırmalar yapılabilir.

2- Sınıf öğretmenlerinin sahip oldukları etkili öğretmenlik özelliklerini belirlemeye yönelik bölgesel araştırmalar yapılabilir.

3- Şehir merkezinde ve köylerdeki ilköğretim okullarında çalışan sınıf öğretmenlerinin etkili iletişim becerilerine yönelik karşılaştırmalı araştırmalar yapılabilir.

4- İlköğretim kademesinde ve Ortaöğretim kademesinde görev yapan branş öğretmenlerinin etkili iletişim ve sınıf yönetimi profillerini belirlemeye yönelik araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- AÇIL, Mahmut
2002 **Eğitimcinin Beden Dili**, Ankara: Yakamoz Yayınları.
- AÇIKGÖZ, Kamile Ün
2000 **Etkili Öğrenme ve Öğretme** İzmir: Kanyılmaz Matbaası.
- ALTINTAŞ, Ersin
2000 "Sözsüz İletişim", L. KÜÇÜKAHMET (Ed.), **Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- AKTAY, Yasin
2002 "Eğitimde Küresel İmkanlar-Küreselleşen Dünyada Eğitimde Fırsat Eşitliği ve Özgürleşim Fırsatları Üzerine", **Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilim Dergisi**, II: 7-22.
- APUHAN, Recep Şükrü
2001 **Etkili Öğretmenin Temel Davranışları**, İstanbul: Timaş Yayınları.
- BACANLI, Hasan
2002 **Sınıf Yönetimi**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 5, Baskı.
- BALAY, Refik
2003 **2000'li Yıllarda Sınıf Yönetimi**, Ankara: Sandal Yayınları.
- BALCI, Ali
2001 **Sosyal Bilimlerde Araştırma**, Ankara: Pegem Yayıncılık.
- BALTAŞ, Z. Ve A. BALTAŞ
2003 **Beden Dili**, İstanbul: Remzi Kitabevi, 33, Basım.
- BAŞAR, Hüseyin
1999 **Sınıf Yönetimi**, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- BAŞARAN, İ. Ethem
1984 **Eğitime Giriş**, Ankara: Sevinç Matbaası, 1. Basım.
- BENGİR, Gülgün
1997 **Sınıf İçi İletişime İlişkin Öğretmen-Öğrenci Davranışları Görüşleri ve Önerileri** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara; Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

BIKMAZ, H. Ve F. GÜLER

2000 “Velilerin Sınıf Öğretmenlerinden Beklentileri ve Sınıf Öğretmenlerinin Bu Beklentilere Uygunluğu”, **Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi**, II: 445-472

BİLGE, Yunus

2003 **Etkili Öğretmen**, Ankara: Güvender Yayınları.

BİROL, Cem

2002 **Öğretim Elemanlarının İletişimsel Etkinliklerine Yönelik Karşılaştırmalı Değerlendirme** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara:Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

BOLAT, Salih

1990 **Yüksek Öğretimde Öğretmen Elemanı-Öğrenci İletişimi** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

BOZ, İsmail

2003 **Sınıfı Yönetme Sanatı**, İstanbul: Zambak Yayınları, 1. Baskı.

BÜYÜKKARAGÖZ, S. Savaş. ve Ş. KESİCİ

1997 “Eğitimde Öğretmenin Rolü ve Öğretmen tutumlarının Öğrenci Davranışları Üzerindeki Etkisi”, **Milli Eğitim Dergisi**, 137;45-58.

CİVELEK, Kemal

1998 **İlköğretimde Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf İçi Disiplini Sağlamada Kullandıkları Yöntemler** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara; Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü

CÜCELOĞLU, Doğan

1994 **İyi Düşün Doğru Karar Ver**, İstanbul: Sistem Yayıncılık.

2002 **İletişim Donanımları**, İstanbul: Remzi Kitabevi, 3. Basım.

ÇAKMAK, Melek

1997 “Sınıf İklimini Etkileyen Faktörlere Yönelik Genel Çerçeve”, L.KÜÇÜKAHMET(Ed.), **Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

ÇETİN, Şaban

2004 “Değişen Değerler ve Eğitim”, **Milli Eğitim Dergisi**, 161;5-16.

ÇİLENTİ, Kamuran

1998 **Eğitim Teknolojisi ve Öğretim**, Ankara: Kadioğlu Matbaası.

DAĞLI, A. ve M. ÖNER

1998 "İlköğretim Okullarının İkinci Kademesinde Okuyan Öğrencilerin Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Sınıf İçi İletişim Davranışlarına İlişkin Algıları", **Çağdaş Eğitim Dergisi**, XXXVII: 23-30.

DEMİREL, Özcan

1998 **Genel Öğretim Yöntemleri**, Ankara: Kardeş Kitap Yayınevi

2002 **Öğretme Sanatı**, Ankara: Pegem Yayıncılık, 4. Baskı.

DEMİRTAŞ, Hasan

1997 "Sınıf İçinde Öğretmen Davranışları", **Öğretmen Dünyası Dergisi**, 238:32-35

DERYAKULU, Deniz

1992 **Öğretim Elemanı-Öğrenci Arası İletişimde İstenilen Öğretim Elemanı Davranışlarının Gösterilmesini Engelleyen Faktörler** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

DÖKMEN, Üstün

2003 **İletişim Çatışmaları ve Empati**, İstanbul: Sistem Yayıncılık, 22. Basım

DURU, Erdi

2000 "Öğretmen Adaylarında Empati Eğilim Düzeyinin Bazı Psikososyal Değişkenler Arasından İncelenmesi", **Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, II; 21-35.

EKİCİ, Gülay

2004 "İlköğretim I. Kademe Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Profillerinin Değerlendirilmesi", **Eğitim ve Bilim Dergisi**, XXVIII: 24-31.

ERCAN, Ahmet Rahmi

1999 **Öğretmen Davranışları**, Ankara: Galeri Kitap Kirtasiye, 3. Basım.

ERDOĞAN, İrfan

2002 **Sınıf Yönetimi**, Ankara: Sistem Yayıncılık, 4. Basım.

ERDOĞAN, Salih

- 2001 **Sınıf Yönetiminde Öğrenci Kontrolü Açısından olumlu Öğretmen- Öğrenci İlişkileri**
(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Edirne; Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

ERGİN, Akif

- 1995 **Öğretim Teknolojisi İletişim**, Ankara: Pegem Yayıncılık.

ERGİN, A. ve C. BİROL

- 2000 **Eğitimde İletişim**, Ankara: Anı Yayıncılık.

ERGÜN, M. ve T. DUMAN

- 1998 "Kritik Durumlarda Öğretmen Davranışları", **Milli Eğitim Dergisi**, 137; 45-58.

ERSEVER, Oya. G.

- 2002 "Etkili İletişim", **Bilimin ve Akılın Aydınlığında Eğitim Dergisi**,36;8-9

ERTUĞRUL, Halit

- 1999 **Öğretmenin Başarı Kılavuzu**, İstanbul: Nesil Basın Yayın; 8.Baskı.

FİDAN, Nurettin

- 1986 **Okulda Öğrenme ve Öğretme**, Ankara: Kadioğlu Matbaası.

FREEDMAN, J.L, D.O. SEARS ve J.M. CARLSMITH

- 1993 **Sosyal Psikoloji**
(1989) (Çev. Ali DÖNMEZ) Ankara: İmge Kitabevi.

GORDON, Thomas

- 2002 **"Etkili Öğretmenlik Eğitimi**
(Çev. Emel AKSAY, Ed. Birsen, ÖZKAN) İstanbul; Sistem Yayıncılık,

GÖKÇE Erten

- 2004 "İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Yeterlilikleri", **Çağdaş Eğitim Dergisi**, XXVIII; 36-48.

GÜÇLÜ, Nezahat

- 2000 "İletişim İlkeleri", L. KÜÇÜKAHMET, (Ed.), **Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

GÜRKAN, T. ve E. GÖKÇE

1999 **Türkiye’de ve Çeşitli Ülkelerde İlköğretim**, Ankara: Siyasal Kitabevi.

HALİS, İrfan

2001 **Sınıf Yönetimi**, Konya: Mikro Yayınları.

İLHAN, Ayşe Çakır

2003. “21. Yüzyılda Öğretmen Yeterlilikleri”, **Bilimin ve Akılın Aydınlığında Eğitim Dergisi**, 58; 55-57.

KAPANİ, Münci

1991 **İnsan Haklarının Uluslararası Boyutları**, Ankara: Bilgi Yayınevi.

KARASAR, Niyazi

1995 **Araştırmalarda Rapor Hazırlama** Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık 18. Basım.

1999 **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 9. Basım.

KAYA, Semra

1993 **Çankaya İlçesi İlkokul Öğretmenlerinin Sınıf İçi Öğretmen Davranışlarını Ne Derecede Gösterdiklerinin İncelenmesi**
(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara; Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

KILIÇ, Arzu Güngör

2000 **Öğretmen Beklentileri ve Sınıf İçi İletişim Görüntüleri**
(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İzmir; Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü

KIZILOLUK, Hakkı

2001 “Sınıf Ortamında Öğretmen Öğrenci İletişimin Yatay veya Dikey Olmasının Öğrenme Üzerindeki Etkileri”, **Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, XXV; 151-159.

KIZILTEPE, Zeynep

2002 “İyi ve Etkili Öğretmen”, **Eğitim ve Bilim Dergisi**, XXVII;10-14.

KONAN, Necdet

2002 “Türkiye Eğitim Sisteminin Yapısı”, E. TOPRAKÇI (Ed.), **Eğitim Üzerine**, Ankara: Ütopya Yayınevi.

KÖKNAL, Özcan

1997 **İnsanı Anlamak**, İstanbul: Altın Kitaplar.

KURAN, Kezban

2003 “Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf İçi Süreçlerindeki Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi”, **Eğitim ve Bilim Dergisi**, XXVIII ; 24-31

MCCROSKEY, L.L, V.P. RICHMOND ve J.C. MCCROSKEY

2002 “The Scholarship of Teaching and Learning”, **Communication Education**, LI ; 383-391

MORGAN, Clifford T.

2000 **Psikolojiye Giriş**.

(Çev. Hüsnü Arıcı ve Diğerleri) Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları

NURAL, Eşref

2002 “Okul ve Sınıf Ortamı”, E. TOPRAKÇI (Ed.) **Eğitim Üzerine**, Ankara: Ütopya Yayınevi, 291-317.

OZANKAYA, Özer

1991 **Toplumbilim**, İstanbul: Cem Yayınevi.

ÖZ, İlkin

2003 **Çocuk ve İletişim**, Ankara: Kök Yayıncılık, 4. Baskı.

ÖZTAŞ, Rukiye

2001 “Sınıf Öğretmenlerinin İletişim Yeterlilikleri”
(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi) Ankara; Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

ÖZTOP, Şener

2002 “Yeni Bir Yılda Öğretmenin İşlevi Ne Olmalıdır?”, **Çağdaş Eğitim Dergisi**, XXVIII;28-30.

PEKER, Reşat

2002 “İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişliklerine Etki Eden Faktörler”, **Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, XV; 305-308.

SELÇUK, Ziya

1996 **Eğitim Psikolojisi**, Ankara: Pegem Yayıncılık.

SEMERCİ, N ve C. SEMERCİ

2004 “Türkiye’de Öğretmenlik Tutumları”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, XIV; 137-146.

SENEMOĞLU, Nuray

2002 **Gelişim Öğrenme ve Öğretim**, Ankara: Gazi Kitabevi.

2003 “Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Uygulamaları, Sorunlar, Öneriler”
S.D.Ü. Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi, IV; 154-193.

SÖNMEZ, Veysel

1996 **Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı**, Ankara:
Anı Yayıncılık, 7.Baskı

ŞAHİN, Ersin

2002 “Etkili Sınıf Yönetimi İçin Kurallar Oluşturmada Pozitif
Disipline Dayalı Bazı Öneriler”, **Uludağ Üniversitesi Eğitim
Fakültesi Dergisi**, XV;341-353

TAN, Ş. ve A. ERDOĞAN

2001 **Öğretimi Planlama ve Değerlendirme**, Ankara: Anı
Yayıncılık, Geliştirilmiş 2. Baskı.

TAŞ, Ali

2002 “Okullarda Sözsüz İletişimi, Kullanımı”, **Burdur Eğitim
Fakültesi Dergisi**, III; 135-151.

TEMİZ, Yunus

2001 **Öğretmenlik Eğitim-Aydınlanma**, Bursa:Ezgi Kitabevi
Yayınları.

TEZCAN, Mahmut

1994 **Eğitim Sosyolojisi**, Ankara: Zirve Ofset.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

2004 Ankara; Seçkin Yayınevi, 19. Baskı.

Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı

2003 “İlköğretim Kurumları Yönetmeliği”, **Tebliğler Dergisi**,
LXVI; 484-667.

TÜRKELİ, Yahya

2002 “Çocuklarla İletişim Kurma”, **Çağdaş Eğitim Dergisi**,
XXVII; 33-38.

TÜRNÜKLİJ, A. ve V. YILDIZ

2002 “Öğretmenlerin Öğrencilerin İstenmeyen
Davranışlarıyla Başa Çıkma Stratejileri “, **Çağdaş Eğitim
Dergisi**, XXVII; 22-27.

UÇAR, Ali

2002 "İstanbul İlköğretim Okullarındaki Öğretmenlerin Performans Değerlendirmesi", **Çağdaş Eğitim Dergisi**, XXVII; 29-35

ÜNAL, Dilşat Peker

2003 "İletişim Sürecinde Öğretmen ve Öğrenci", **Bilimin ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi**, 36; 27-29.

VARIŞ, Fatma

1992 **Eğitimde Program Geliştirme**, Ankara; Ankara Üniversitesi Basımevi, 4.Baskı.

YALIN, H. İ, HEDGES ve S, ÖZDEMİR

1996 **Her Yönüyle Öğretmen Olabilme**, Ankara; Milli Eğitim Basımevi.

YALIN, Halil İbrahim

1999 **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım

YAVUZER, Haluk

1999 **Çocuk Psikolojisi**, İstanbul:Remzi Kitabevi, 17. Basım.

2002 **Çocuk Eğitimi El Kitabı**, İstanbul: Remzi Kitabevi, 14. Basım.

YEŞİLYAPRAK, Binnur

2003 **Eğitimde Rehberlik Hizmetleri**, Ankara; Nobel Yayın Dağıtım, 6. Baskı

YILMAZ, Hasan

2002 **Öğretmenin Lütfen Bu kitabı Okur musun?**, Konya:Çizgi Kitabevi, 10.Baskı

YÖRÜKOĞLU, Atalay

2002 **Çocuk Ruh Sağlığı**, İstanbul: Özgür Yayınları, 25. Basım.

YÜKSEL, Galip

2003 "İlköğretim Öğrencilerinin Gelişim Alanları, Gelişim Alanlarının İşaretçisi Olan İhtiyaçlar ve Geliştirilmesi Gereken Beceriler", **Milli Eğitim Dergisi**, 159;41-58.

YÜKSEL, Sedat

2003 "Öğrencilerin Öğretme-Öğrenme Sürecine Yönelik Direnç Davranışları" **Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**,XVI:235-251

ZILLIOĞLU, Merih

1993 **İletişim Nedir?** İstanbul: Cem Yayınevi.

EKLER**EK I : ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ ANKET FORMU****EK II : SİSTEMATİK GÖZLEM FORMU**

EK-1: SINIF ÖĞRETMENLERİNİN SINIF İÇİ ETKİLİ İLETİŞİM ORTAMI YARATMA VE İLETİŞİMDE FIRSAT EŞİTLİĞİ SAĞLAMA BECERİLERİ ANKET FORMU .

Bu anket Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı'nda yürütülen "İlköğretim I. Kademedeki Çalışan Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf İçi Etkili İletişim Ortamı Yaratma ve İletişimde Fırsat Eşitliği Sağlama Becerilerinin Değerlendirilmesi " yüksek lisans tezi alan çalışması ile ilgili veri toplama aracı olarak geliştirilmiştir .

Anketimiz iki bölümden oluşmaktadır . Birinci bölümde siz öğretmenlerimizin kişisel bilgileri ile ilgili 5 soru , ikinci bölümde ise araştırmanın içeriği ile ilgili 40 soru bulunmaktadır . Araştırmamızın geçerliliği sizin soruları samimi , doğru ve tam doldurmanıza bağlıdır . Katkılarınızdan dolayı teşekkür eder kolaylıklar dilerim .

F.Birsen OLGUN

ÖĞRETMEN ANKET FORMU

KİŞİSEL BİLGİLER

Bu bölümdeki sorular kişisel bilgilerinizi tespit etmek amacıyla düzenlenmiştir. Bu bölümü size uygun olan seçeneğin yanındaki paranteze “ X ” işareti koyarak yanıtlayınız.

Cinsiyetiniz : Bay () Bayan ()

Meslekteki Yılıınız : 1-10 () 11-20 () 20 Yıl ve üzeri ()

Okuduğunuz Sınıf : 1 () 2 () 3 () 4 () 5 ()

Okulunuzun Adı :

En Son Mezun Olduğunuz Eğitim Kurumunun Adı:

.....
.....

BÖLÜM II

ETKİLİ İLETİŞİM ORTAMI YARATMA

VE

İLETİŞİMDE FIRSAT EŞİTLİĞİ SAĞLAMA BECERİLERİ

Bu bölümde size verilen ifadelerle belirtilen becerileri gerçekleştirme sıklığınızı “ Hiçbir Zaman “, “ Çok Seyrek ”, “ Ara sıra ”, “ Çok Sık “ ve “ Her Zaman ” şeklinde ilgili sütuna “ X ” işareti koyarak belirtiniz.

	ETKİLİ İLETİŞİM ORTAMI YARATMA BECERİLERİ	HIÇBİR ZAMAN	ÇOK SEYREK	ARA SIRA	ÇOK SIK	HER ZAMAN
1	Sınıfa temiz , düzenli ve çok dikkat çekmeyen kıyafetlerle gelirim .					
2	Sınıf atmosferini derse hazır hale getirci etkinliklerde bulunurum . (Günlük olaylardan bahsetme ,öykü , fıkra anlatma , şakalaşma vb.)					
3	Ders konularını öğrencilerimin ilgisini canlı tutacak şekilde desenlerim .					
4	Derste iletişimin çok yönlü olması için öğrencilerimin aktif katılımını sağlamaya çalışırım.					
5	Mesajlarımdaki ana noktaları örneklerle desteklerim.					
6	Beden dilimi etkili kullanırım .					
7	Konuşurken gereksiz tekrarlar yapmamaya dikkat ederim .					
8	Öğrencilerime isimleriyle hitap ederim .					
9	Akıcı ve anlaşılır konuşurum .					
10	Konuşurken ses tonuma ve vurgularına dikkat ederim .					
11	Öğrencilerimi dinlerken başımı ve vücudumu onlara doğru yaklaştırırım .					

12	Mesajlarımı sunarken görsel , işitsel kanallardan yararlanırım .					
13	Mesajlarımın içeriğine uygun olarak aralıklı ya da sık tekrarlar yaparım .					
14	Ders esnasında espri yapma , fıkra anlatma vb . mizah öğelerinden yararlanırım .					
15	Derse karşı ilgi azaldığında iletişim biçimini değiştiririm					
16	Öğrencilerimi gözlemleyerek onları tanımaya ve beklentilerini kestirmeye çalışırım .					
17	Öğrencilerime olan sevgimi göstermek için başlarına ve omuzlarına dokunurum .					
18	Öğrencilerimle onları rahatsız etmeyecek şekilde göz teması kurarım .					
19	Ellerimi kullanırken avuç içlerimin açık ve yukarı doğru olmasına özen gösteririm .					
20	Mesajlarımı sunarken kollarımı önde kavuştururum .					
21	Ders esnasında tahtayı etkin ve düzenli bir şekilde kullanmaya çalışır bunu yaparken de sık sık öğrencilerimle yüz yüze temas kurmaya çalışırım .					
22	Öğrencilerimi dinlediğimi gösteren baş hareketleri ve yüz ifadeleri kullanırım .					
23	Öğrencilerimle empati kurarak onları anlamaya çalışırım					
24	Doğal olmayan yapmacık ifadeler kullanmamaya özen gösteririm .					
25	Mesajlarımı sunarken öğrencilerimin arasında dolaşmaya özen gösteririm .					
26	Tüm öğrencilerimi sözlerini kesmeden dinlerim .					
27	Söylediklerimle yaptıklarımın uyumlu olmasına özen gösteririm .					
28	Öğrencilerime saygı ve sevgi ile yaklaşırım .					
29	Öğrencilerimin ders içindeki fikir ve önerilerine kulak veririm .					
30	Sınıfta demokratik bir ortam oluştururum .					
31	Derse katılmayan öğrencilerimi düşüncelerini ifade etme konusunda yüreklendiririm .					
32	Tüm öğrencilerimin başarı duygusunu hissetmelerini sağlayıcı ortamlar oluştururum .					
33	Sorularına yanıt vermeleri için tüm öğrencilerime fırsat veririm .					
34	Öğrencilerime karşı suçlayıcı , gözdağı verici , emredici olmaktan kaçınırım .					
35	Derse katılımı artırıcı etkinliklerde bulunurum.					
36	Tüm öğrencilerimin sorunları ve istekleriyle bire bir ilgilenirim .					
37	Öğrenme düzeyi düşük olan öğrencilerimi diğer öğrencilerimle kaynaştırmaya çalışırım .					
38	Sınıf içi etkinliklerde bireysel ve grup çalışmalarını teşvik ederim .					
39	Yanlış davranışta öğrenciye değil , davranışa yönelik tavır alırım .					
40	Öğrencilerim için kullandığım ifadelerin kırıcı , aşağılayıcı olmamasına dikkat ederim .					

SİSTEMATİK GÖZLEM FORMU

BÖLÜM I

KİŞİSEL BİLGİLER

Cinsiyet : Bay () Bayan ()
 Meslekteki Yıl : 1-10 () 11-20 () 21 yıl ve üzeri ()
 Gözlenen Sınıf : 1 () 2 () 3 () 4 () 5 ()
 Öğretmenin Mezun Olduğu Eğitim Kurumunun Adı
 :.....
 :.....

BÖLÜM II

ETKİLİ İLETİŞİM ORTAMI YARATMAVE İLETİŞİMDE FIRSAT EŞİTLİĞİ SAĞLAMA BECERİLERİ İLE İLGİLİ DAVRANIŞLAR

	DAVRANIŞLAR	HİÇBİR ZAMAN	ÇOK SEYREK	ARA SIRA	ÇOK SIK	HER ZAMAN
1	Derse aktif katılımı sağlama .					
2	Jest ve mimiklerini doğru kullanma .					
3	Derse ilgiyi canlı tutacak etkinlikler yapma .					
4	Öğrencilerine saygı ve sevgiyle yaklaşma .					
5	Göz iletişimi kurma .					
6	Öğrencilerin fikir ve önerilerini dinleme .					
7	Mesajları örneklerle destekleme .					
8	Akıcı ve anlaşılır konuşma .					
9	Güleryüzlü olma .					
10	Konuşurken ses tonuna ve vurgularına dikkat etme					
11	Cevap hakkı verirken adil davranma .					
12	Dersle ilgili ölçütleri tüm öğrencilere eşit uygulama					
13	Hoşgörülü ve sabırlı olma .					
14	Öğrencilerden geribildirim alma.					
15	Öğrencileri için kullandığı ifadelerle dikkat etme .					
16	Ders esnasında mizah öğelerinden yararlanma .					
17	Sınıf içinde hareketli ve dinamik olma .					
18	Öğrencilerin başarısını övme .					
19	Tahtayı etkili ve düzenli kullanma .					
20	Tüm öğrencileriyle ilgilenme .					